

Makt og avmakt: Norske styrker i møte med afghanske opprørere

*En casestudie av årsakene til utfallet av det
norske PRT-bidraget i Faryab*

Vårin Alme

Masteroppgave ved Institutt for Statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Høst 2015

Makt og avmakt: Norske styrker i møte med afghanske opprørere

© Vårin Alme

2015

Makt og avmakt: Norske styrker i møte med afghanske opprørere

Antall ord: 34 061

Vårin Alme

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Hvorfor er det slik at militært overlegne aktører ikke alltid når målene sine i konflikter mot militært underlegne motstandere? Hvorfor endte det norske PRT-bidraget i Faryab med at norske styrker trakk seg ut før målene om stabilisering, sikkerhet og utvikling var nådd? I denne oppgaven undersøkes fire ulike forklaringer på det tilsynelatende paradoksale utfallet av den asymmetriske konflikten mellom norske PRT-styrker og afghanske opprørere i Faryab.

Samtlige av forklaringene antar at det finnes en kausalsammenheng mellom militærmakt og konfliktutfall. De forklarer paradoksale utfall med at den sterke partens militære makt er blitt begrenset, og tilbyr ulike forslag til hva disse begrensningene består i og hvordan de forekommer. Én forklaring hevder at den sterke parten begrenses av manglende *interesse* og *vilje*. En annen forklaring er at den sterke partens militærmakt begrenses av hvilke *målsettinger* den har i konflikten. Den tredje forklaringen er at den sterke parten bruker *virkemidler* som ikke er tilpasset konfliktens kontekst. Til slutt kan paradoksale konfliktutfall forklares av at interaksjonen mellom partenes *strategiske tilnærming* begrenser den sterke partens militærmakt.

Oppgaven finner at utfallet av konflikten i Faryab belyses av samtlige forklaringer. Det er sannsynlig at begrenset interesse og vilje, politiske målsettinger som vanskelig lot seg operasjonalisere militært, virkemidler som ikke var tilpasset konfliktens karakter og en strategiinteraksjon som var gunstig for opprørerne alle hadde innvirkning på utfallet av Faryab-konflikten. Et bifunn av denne oppgaven er dermed også at de ulike forklaringene på konfliktutfall trolig er forenlige og komplementære snarere enn konkurrerende.

Forord

Selv om masteroppgaven ofte kan føles som et ensomt prosjekt , blir den ikke til i et vakuum. Mange har bidratt til at denne oppgaven ble som den ble. Først og fremst gjelder det veilederne mine. Tusen takk til enestående Tormod Heier og Tora Skodvin, som begge har kommet med uvurderlige innspill, svart raskt på eposter og generelt vært pådrivere.

Oppgaven er skrevet som del av prosjektet *Kunnskapsbank Afghanistan* ved Forsvarets høyskole. Takk for stipend og seminarer som ga muligheten til å knytte relevante kontakter innenfor forsvarsmiljøet. Oppgaven ville ikke ha blitt til uten informantene som lot seg intervju. Tusen takk for deres bidrag, og for at dere alle fortsetter å engasjere dere for lærdommene av Norges deltakelse i Faryab.

Til slutt må jeg takke alle som har bidratt med korrekturlesning og innspill. Først og fremst gjelder det Inga, som har vært min trofaste medspiller gjennom masterløpet og i skrivningen av masteroppgaven. Jeg kommer til å savne samtaler, studiereiser og kollokvier med deg! Takk til Mamma, Pappa, Tone, Lars og Linn for god respons i innspurten. Og helt til slutt, takk til Stein for at du har holdt ut endeløse monologer om Afghanistan.

Feil som måtte foreligge i oppgaven er mine egne.

Vårin Alme

Oslo, oktober 2015

Antall ord: 34 061

Innholdsfortegnelse

Oversikt over forkortelser.....	XI
Oversikt over tabeller.....	XI
1 Introduksjon	1
1.1 Oppgavens problemstilling og avgrensning.....	1
1.2 Tidligere forskning.....	2
1.2.1 Begrepsavklaring.....	6
1.2.2 Oppgavens bidrag til forskningssamtalen	10
1.3 Hvorfor en oppgave om utfall av asymmetriske konflikter?.....	11
1.4 Oppgavens videre oppbygging.....	12
2 Teoretisk rammeverk: Fire forklaringer på konfliktutfall	13
2.1 Begrensning i form av interesse og vilje.....	13
2.2 Begrensning i form av mål.....	16
2.3 Begrensning i form av virkemidler	18
2.4 Begrensning i form av strategiinteraksjon.....	20
3 Metode og operasjonaliseringer	24
3.1 Forskningsdesign.....	24
3.1.1 Data	26
3.1.2 Metode og metodologiske betraktninger.....	27
3.2 Operasjonalisering av forklaringene på utfall	28
4 Det empiriske caset.....	32
4.1 Bakgrunn: Norsk deltakelse i Faryab	32
4.1.1 2006: Angrep på PRT-en.....	35
4.1.2 2007 og 2008: Innlemmelse av Ghormach.....	36
4.1.3 2009: Dreiningen mot COIN og kapasitetsbygging av ANSF.....	38
4.1.4 2010: Økt opprørsaktivitet, økt antall soldater og norske tap	39
4.1.5 2011: Økt uro i Ghormach og motstand mot PRT-en	41
4.1.6 2012: Sikkerhetssituasjon under og etter PRT-avviklingen.....	41
5 Analyse	43
5.1 Begrensning i form av interesse og vilje.....	47
5.2 Begrensning i form av mål.....	58
5.3 Begrensning i form av virkemidler	65

5.4 Begrensning i form av strategiinteraksjon.....	70
5.5 Analysens implikasjoner	75
6 Konklusjon.....	77
6.1 Oppsummering	77
6.2 Hovedfunn.....	77
6.3 Oppgavens styrker og svakheter.....	79
Litteraturliste.....	82
Vedlegg 1 – Forespørsel om intervju	91
Vedlegg 2 – Intervjuprosessen	93
Vedlegg 3 – Intervjuguide 1.....	94
Vedlegg 4 – Intervjuguide 2.....	97

Oversikt over forkortelser

ANA Afghan National Army

ANP Afghan National Police

ANSF Afghan National Security Forces

COIN Counterinsurgency

ICG International Crisis Group

IED Improvised Explosive Device

ISAF International Security Assistance Force

NATO The North Atlantic Treaty Organization

OEF Operation Enduring Freedom

PRT Provincial Reconstruction Team

RC Nord Regional Command North, Regionkommando nord

RC Vest Regional Command West, Regionkommando vest

RPG Rocket Propelled Grenade

UNAMA United Nations Assistance Mission in Afghanistan

Oversikt over tabeller

Tabell 1: Utfall av ulike strategiske interaksjoner

1 Introduksjon

I september 2012 ble norske styrker trukket ut av Faryab etter et syv år langt oppdrag som skulle bidra til sikkerhet, stabilitet og utvikling i provinsen (Halsne 2013: 95). Som ledd i NATOs ISAF-bidrag, som hadde FN-mandat til å bistå afghanske myndigheter, tok Norge ansvaret for Faryab i 2005. Dette skjedde i form av et stabiliseringslag eller et *Provincial Reconstruction Team* (PRT). Målet var her å etablere sikkerhet, for å videre legge grunnlaget for utvikling i provinsen (Skaret 2015). Da norske styrker ble trukket ut i 2012 var sikkerhetssituasjonen i Faryab imidlertid verre enn den hadde vært i 2005. Fra å ha vært en av de roligste provinsene i landet hadde Faryab utviklet seg til en urolig provins preget av opprørsaktivitet og kriminalitet. Våren 2012 rapporterte Afghanistan NGO Safety Office (2012a: 6) at Faryab hadde det høyeste nivået av opprørsaktivitet i den nordlige regionen. Målsettingen om å etablere sikkerhet, stabilitet og utvikling i provinsen kan dermed vanskelig anses som nådd.

Utfallet av det norske bidraget kan anses som paradoksalt; enda norske styrker var militært overlegne de afghanske opprørerne som skapte uro og usikkerhet i provinsen, evnet de ikke å etablere sikkerhet i Faryab. At norske styrker ble trukket ut da NATO begynte sin uttrekning fra landet, er ikke overraskende. Det kan imidlertid anses som overraskende at opprørernes styrke økte under det syv år lange norske PRT-bidraget. Hvordan kan en militært underlegen, ikke-statlig opprørsgruppe vokse seg sterk under tilstedeværelsen av en sofistisert og ressurssterk hærstyrke med overlegne militære kapabiliteter som har i oppdrag nettopp å hindre uro og usikkerhet? Hvordan kan et slikt paradoksalt utfall forklares?

1.1 Oppgavens problemstilling og avgrensning

Denne oppgaven undersøker fire ulike forklaringer på paradoksale konfliktutfall. Formålet er å avdekke årsaksvariabler som kan bidra til innsikt i utfallet av konflikten mellom PRT-styrker og opprørere i Faryab. Oppgavens problemstilling er: *Hvordan kan utfallet av konflikten mellom norske PRT-styrker og afghanske opprørere i Faryab forklares?*

Oppgavens fokus avgrenses i form av enhet, tid og rom. Analyseenheten i oppgaven avgrenses til de norske militære PRT-styrkene tilknyttet PRT Meymaneh. Dette innbefatter styrker fra Hæren, Luftforsvaret og Sjøforsvaret. Tidsmessig avgrenses analysen til perioden Norge hadde lederansvaret for PRT Meymaneh, fra 2005 til 2012. PRT-ens innsats i Faryab

ble kalt en stabiliseringsoperasjon, og ettersom opprøret tiltok i styrke ble opprørsbekjempelse i økende grad en sentral del av PRT-ens oppdrag. Denne oppgaven undersøker i hovedsak PRT-styrkenes forsøk på å bekjempe opprøret i Faryab. I tillegg avgrenses oppgavens fokus til Faryab-provinsen og til det norske bidraget til den internasjonale innsatsen i Nord-Afghanistan. Det er i utgangspunktet problematisk å undersøke provinsen Faryab isolert fra resten av landet, og videre norsk innsats isolert fra NATOs helhetlige innsats i Afghanistan. En helhetlig undersøkelse av konflikten i Afghanistan ville tatt for seg de ulike konfliktlinjene i landet og rekken av ulike aktører både på opprørernes side og på NATOs side. I denne oppgaven er imidlertid dybde prioritert fremfor bredde; ambisjonen er å undersøke hvordan utfallet av konflikten mellom norske styrker og afghanske opprørere kan forklares, gitt oppgavens teoretiske rammeverk. Forenklingen av caset er imidlertid en svakhet som vil adresseres senere i oppgaven.

Oppgaven har et større fokus på de norske PRT-styrkene enn på de afghanske opprørerne. Det er ulike grunner til dette. For det første er det svært vanskelig å finne pålitelig og ugradert informasjon om afghanske opprørsstyrker. For det andre fokuserer de fire forklaringene på paradoksale konfliktutfall i hovedsak på den militært overlegne parten. Spørsmålet forskerne har stilt seg her er gjerne hvorfor den militært overlegne parten ikke klarer å nå sine mål i en konflikt mot militært underlegne motstandere.

Til slutt avgrenses oppgaven av forskningsdesignet som er valgt. For å besvare problemstillingen anvendes et teoriguidet singelcasesstudie. Dette vil si at fokuset i oppgaven begrenses til fokuset i de fire teoretiske forklaringene som presenteres i kapittel 2. For å kunne gjennomføre en empirisk analyse av hvordan utfallet i Faryab kan forklares ut fra disse fire perspektivene samler jeg inn informasjon om caset gjennom semi-strukturerte intervjuer med nøkkelinformanter og fra rapporter, tidligere forskning og mediedekning av konflikten. Dette gir grunnlag for en avgrenset undersøkelse av oppgavens problemstilling. Oppgaven finner at samtlige fire forklaringer belyser utfallet i Faryab, og at de trolig er komplimenterende snarere enn konkurrerende.

1.2 Tidligere forskning

Den statsvitenskapelige forskningen på konfliktutfall er smal. Til tross for at moderne forskning har gjort fremgang på feltet er statsvitenskapelige, systematiske studier av hvordan

konflikter ender en relativ sjeldenhet (Sullivan og Koch 2009: 707, Mack 1975: 179). En årsak til dette kan være at statsvitere fokuserer på årsakene til *utbruddet* snarere enn på årsakene til *utfallet* av konflikter (Stam 1999: 1). Dette kan skyldes vanskeligheter med å operasjonalisere begreper som utfall, suksess, seier, tap, målsettinger og kostnader i konflikt (Sullivan & Koch 2009: 707). I tillegg kan det hevdes at statsvitere fokuserer på å oppnå innsikt som kan redusere utbrudd av krig (Stam 1999: 1). Dette er en mulighet også Carroll (1970: 16) anser som sannsynlig. Han hevder at konfliktteoretisk forskning, særlig da trusselen om atomkrig ble reell, fokuserte på å forebygge og hindre krig snarere enn å undersøke hvordan krig ender.

En annen årsak til at konfliktutfall er nedprioritert kan være at emnet ikke anses som teoretisk interessant. Tidligere redaktør i *The Journal of Conflict Resolution*, Elizabeth Converse (1968: 476-477) skrev at hun hadde inntrykk av at de fleste forskere på konfliktteori oppfattet det slik at "once a war happens it ceases to be interesting. War causes damage, and the damage is done". Ifølge Berenice Carroll (1970: 15) indikerer dette at det finnes en gjennomgripende idé om at når en konflikt først bryter ut, er dens utfall inherent i dens begynnelse, og dermed simpelthen en "mindless, inescapable playing-out of forces set in motion at the outset". En slik deterministisk forståelse av utfall tilsier at studiet av konfliktutfall er av begrenset teoretisk interesse; det antas at utfallet av konflikten er gitt av den militære maktbalansen mellom partene ved konfliktens utbrudd.

En slik tolkningen virker logisk, da det, i den begrensede forskningen som foreligger på konfliktutfall, er en utbredt antakelse om at militær evne er avgjørende for utfall (Sullivan 2007: 498). Ifølge Arreguín-Toft (2005: 2) har det, helt siden Thucydides' beskrivelse av krigene mellom Athen og Sparta, vært en antakelse om forbindelsen mellom makt¹ og konfliktutfall i statsvitenskapelig tenkning. Makt, i form av materiell makt, er her blitt ansett som viktigst for utfallet av konflikter (ibid.). Mack (1975: 178) skriver lignende at det har vært "a prevalent military belief that if an opponent's military capability to wage war can be destroyed, his "will" to continue the struggle is irrelevant since the means to that end are no longer available". Et eksempel på slik tenkning kan ses i Robert Gilpins (1975: 24) påstand om at "ultimately, the determination of the distribution of power can be made only in

¹ Makt kan forstås som kontroll eller innflytelse, altså evnen til å påvirke motparten til å gjøre noe han ellers ikke ville gjort (Dahl 1957: 202-203). Her anses det ofte som ensbetydende med militær evne.

retrospect as a consequence of war". Det er ikke vanskelig å finne eksempler på en implisitt antakelse om at militærmakt avgjør konflikter også hos politiske beslutningstakere og militærteoretikere. Et eksempel på dette er den tidligere amerikanske presidenten Dwight D. Eisenhowers påstand: "If we have the weapons to win a big war we certainly can win a small one" (sitert i Nagl 2002: 49). Dette viser en logikk som hviler på antakelsene om at maktmidler er universelle, at militær evne er avgjørende for utfallet av alle konflikter og at en militært sterk parts potensielle militære styrke ikke vil hindres i å aktualiseres. En annen militærteoretiker som kan trekkes frem her er Basil Liddel Hart (1991 [1967]: 4). Han utelukker ikke at motivasjon og vilje kan ha betydning for utfallet av en konflikt, men hevder at vilje er en nytteløs ressurs dersom den nødvendige materielle evnen til å seire i konflikt ikke er til stede:

Soldiers universally concede the general truth of Napoleon's much-quoted dictum that in war 'the moral is to the physical as three to one'. The actual arithmetical proportion may be worthless, for morale is apt to decline if weapons are inadequate, and the strongest will is of little use if it is inside a dead body.

Ideen om et direkte, kausalt forhold mellom makt, i hovedsak bestående av militær kapabilitet, og utfall, gjør seg primært gjeldende i litteraturen om utfall av symmetriske konflikter. Utfallene av slike konflikter har også gjerne bekreftet denne antakelsen; i totale, symmetriske kriger der begge partene har lignende militær evne, mobiliserer alle tilgjengelige ressurser til krigen og har som operasjonelt mål å ødelegge motstanderens evne til å kjempe videre, reflekterer gjerne disse utfallene den militære maktbalansen mellom partene. Dette kan vi se empirisk i at de organiserte statskrigene mellom freden i Westphalen og andre verdenskrig, som i hovedsak var symmetriske, ble vunnet av den militært sterkeste parten i konflikten (Østerud 2012: 96). Væpnede konflikter har imidlertid i stor grad endret karakter i tiden etter andre verdenskrig og kanskje særlig etter den kalde krigen, da de har vært intrastatlige snarere enn mellomstatlige, og asymmetriske snarere enn symmetriske (Matlary 2009: 10). Videre har konfliktene gjerne utspilt seg mellom en vestlig, militært overlegen stat som intervensjonerer i en stat som har brutt sammen, for å bekjempe opprør, motarbeide terrorisme og støtte regjeringen i landet (Diesen 2012: 79). Flere av utfallene av disse konfliktene har også vært tilsynelatende paradoksale; den militært underlegne parten har vist seg å være motstandsdyktig overfor den militært overlegne parten, og den militært sterke parten til slutt har trukket seg ut uten å ha nådd målene sine.

Merom (2003: 5) påpeker at slike utfall, der den militært underlegne aktøren klarer å hindre den militært overlegne aktøren i å nå sine mål, utgjør et paradoks for konvensjonell statsvitenskapelig tenkning:

In a conceptual world² that emphasizes the idea that the most important difference between actors is the respective amount of power they possess, and maintains that the ultimate arbiter of international conflict is power defined in terms of military capabilities, the victory of weaker protagonists is hardly conceivable.

Fordi asymmetriske konflikter etter den kalde krigen ofte har endt med paradoksale utfall synes det åpenbart at det ikke kun er materiell makt som avgjør konflikter; ideen om et direkte kausalt forhold mellom partenes militære evne og utfall kan ikke forklare utfall der den militært svake parten seirer. Flere forskere som tar for seg paradoksale utfall av asymmetriske konflikter beholder imidlertid den konvensjonelle antakelsen om en sammenheng mellom militærmakt og utfall, og referer til at det, i asymmetriske konflikter, gjerne skjer en endring i maktbalansen mellom partene. Dette skjer ved at da den militært overlegne parten ikke benytter sitt fulle potensiale i konflikten; denne partens maktbruk blir begrenset (Merom 2003: 8). Keohane og Nye (1977: 27) skriver at dersom ingenting hindrer bruken av militærmakt, eller "one's choice of instruments", vil militærmakt avgjøre konflikten, i den forstand at den militært sterkeste vinner. Men dersom den sterke parten hindres i å anvende sin makt, vil ikke denne prediksjonen lenger være gyldig. Slik skilles det mellom potensiell makt og aktualisert makt (Baldwin 1979: 163). Den militært sterke parten kan dermed ha store ressurser til rådighet, men i gitte situasjoner unnlater å bruke dem. Dermed oppstår det som har vært kalt "den urealiserte maktens paradoks", hvor tilsynelatende svake parter oppnår sine mål på de mer ressurssterkes bekostning (Østerud 2007: 87, Baldwin 1979: 163). I de ulike forklaringene på paradoksale konfliktutfall som presenteres i denne oppgaven, er denne logikken tydelig. Samtlige forklaringer tar utgangspunkt i en idé om sammenhengen mellom militærmakt og konfliktutfall, før de foreslår ulike måter den sterke partens makt er blitt begrenset på. Sentrale eksempler på denne forskningen er blant annet Andrew Macks (1975) "Why Big Nations Lose Small Wars: The Politics of Asymmetric Conflict", Ivan Arreguin-

² Merom refererer her til klassiske realister. Jeg velger å unngå å tilskrive klassiske realister slike påstander, da det ikke er gitt at alle klassiske realister adopterer dette synet, og da realister som fremmer dette synet trolig ikke skriver med asymmetriske konflikter som gyldighetsområde.

Tofts (2005) *How the Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict* og Patricia Sullivans (2007) "War Aims and War Outcomes: Why Powerful States Lose Limited Wars". Denne forskningen er i stor grad begrenset til asymmetriske konflikter der den sterke parten er en stormakt. Dette kan synes problematisk for denne oppgaven, da Norge er en småstat. Det kan imidlertid argumenteres for at det er rimelig å behandle Norge som en militært overlegen aktør i konflikten mot opprørere i Faryab, både på grunn av Norges egne militære kapabilitet, og i form av at norske styrker var del av NATOs bidrag i Afghanistan. Dette er imidlertid en utfordring ved oppgaven som vil diskuteres i kapittel 5.

1.2.1 Begrepsavklaring

For å kunne undersøke oppgavens problemstilling må sentrale begreper avklares. Her klargjøres forskjellen på symmetriske og asymmetriske konflikter. Deretter vil begrepet konfliktutfall forklares, med referanser til forskjellene mellom utfall av symmetriske og asymmetriske konflikter.

Hva er en asymmetrisk konflikt?

I forskningen på asymmetriske konflikter opererer ulike forskere med ulike begrepsapparater, der begrepene asymmetrisk konflikt, irregulær konflikt, småkrig, opprør, opprørskonflikt, COIN-konflikt og ukonvensjonell konflikt brukes synonymt. Denne oppgaven bruker begrepsparet symmetrisk og asymmetrisk konflikt. Fordi asymmetriske konflikter ofte anses som en restkategori, og defineres basert på hva de ikke er mer enn hva de er (Håvoll 2009: 49), er det nødvendig å forklare begrepet symmetrisk konflikt for å forstå hva en asymmetrisk konflikt er. Symmetriske konflikter forstås her som konflikter som utkjemper mellom to staters konvensjonelle væpnede styrker i uniform, med militærmakt som dominerende virkemiddel og militær seier over motparten som operasjonelt mål. Partene har altså tilnærmet lik strategi (Diesen 2012: 76). Her er de to partenes militære styrke symmetrisk nok til at begge har evnen til å invadere sin motstanders territorium. Dette betyr at begge parters overlevelse står på spill, noe som gjør konflikten total eller eksistensiell for begge parter (Mack 1975: 182).

En asymmetrisk konflikt kan derimot forstås som en konflikt som involverer militær asymmetri mellom en opprørsstyrke som kjemper med geriljemetoder og en statlig styrke som forsøker å bekjempe opprøret. Asymmetriske konflikter utspiller mellom to parter med svært ulik evne til å ramme hverandre med konvensjonelle militære midler. Asymmetrien mellom

partene i en slik konflikt kommer til uttrykk ved at den ene aktøren (A) har den destruktive kapasiteten til å true den fysiske eksistensen til motstanderen (B), uten at B har den samme evnen overfor A (Sullivan 2007: 502). Med andre ord har den ene parten kapabiliteten til å invadere motstanderens territorium, mens motparten ikke har slik invasjonskapabilitet (Mack 1975: 181-182). Normalt er den underlegne parten da heller ikke en stat, men en ikke-statlig organisasjon eller aktør (Diesen 2012: 76, Merom 2003: 4-5). Opprørere, militser, terrorister og organiserte kriminelle er former for irregulære aktører, og metodene disse aktørene tar i bruk er gjerne bakholdsangrep, veibomber, henrettelser og drap på sivile (Håvoll 2009: 49).

I en asymmetrisk konflikt søker den militært underlegne parten å utjevne styrkeforholdet i konflikten. Dette gjøres gjerne ved å ta i bruk geriljametoder, som gjennomføres av små mobile og fleksible grupper som rekrutteres fra, skjules av og forsynes av befolkningen, og som unngår direkte konfrontasjoner for å unngå et avgjørende nederlag; isteden konsentrerer de seg om operasjoner som vil plage den militært sterkere parten over tid (Smith 2008: 158-159). Dette gjør konflikten til en tålmodighetsprøve for den sterke parten, da små, men merkbare tap må tåles uten at det politiske målet synes å komme nærmere (Diesen 2012: 77). Her er den militært svake partens mål å ødelegge motpartens politiske vilje til å fortsette å kjempe. Fordi en geriljastyrke må regne med store tap, må viljen til å bære disse tapene være sterk hos den militært svake parten (Diesen 2012: 77). Patricia Sullivan (2007: 502) forklarer en asymmetrisk konflikt som:

[a]rmed conflicts in which one actor has the destructive capacity to threaten the physical survival of the other actor but the reverse is not true because of a disparity in military capabilities that greatly favors one actor over the other. (...) the militarily asymmetric wars we observe are also likely to be characterized by an asymmetry in cost tolerance that favors the militarily weak actor.

Denne oppgaven konsentrerer seg om en asymmetrisk konflikt som tok form som en opprørskonflikt; norske styrker gjennomførte en stabiliseringsoperasjon som i stadig større grad gikk ut på å bekjempe et voksende opprør i Faryab. En stabiliseringsoperasjon har til hensikt å senke konfliktnivået mellom to eller flere parter for å bevare eller gjenopprette fred (Forsvarsstaben 2007: 175) ved å redusere voldsbruk og stabilisere det aktuelle området for å beskytte befolkningen, gi humanitær hjelp og øke sikkerheten i innsatsområdet for sivile og militære aktører (Nyhamar 2010a: 12). Når opprørsaktivitet og voldsbruk øker i

innsatsområdet, kan opprørsbekjempelse, eller *counterinsurgency* (COIN), bli en sentral del av denne operasjonen. I en COIN-operasjon kjemper innsatsstyrken *ved siden* av regimet, *mot* et opprør, og *om* befolkningens støtte (Nordheim-Martinsen et al. 2011: 16). Dersom opprørerne klarer å fremmedgjøre befolkningen fra regjeringen og lykkes i å kontrollere befolkningen fysisk, samt i å vinne deres støtte, vil opprøret til slutt lykkes (Håvoll 2009: 50-51). For at opprørsbekjempelse skal lykkes må det skapes en holdning i befolkningen som gjør at opprørerne ikke lenger har bevegelsesfrihet og ikke lenger kan operere (Diesen 2012: 82-83). Dette vil si støtte for myndighetene og medfører at befolkningens hjerter og sinn må vinnes. Kampen står på denne måten om befolkningen, og foregår blant befolkningen (Smith 2008: 158, Nordheim-Martinsen et al. 2011: 12).

Fordi denne oppgaven begrenser seg til opprørsbekjempelselementet i konflikten i Faryab, er det viktig å ha en klar forståelse av hva et opprør er. Håvoll (2009: 49) definerer et opprør som en form for borgerkrig der en gruppe utfordrer de lokale styringsmaktene. Målet for opprørerne er å styrte den eksisterende regjeringen og ta makten selv. Opprørerne gjennomfører en langtrukken kamp med formål om å svekke myndighetenes kontroll og samtidig styrke sin egen legitimitet og innflytelse. For å nå dette målet tar de gjerne i bruk alle tilgjengelige midler, fra militære angrep, blind vold, terror og spektakulære henrettelser til økonomiske og diplomatiske midler, som til sammen skal underbygge opprørernes propaganda om at myndighetene ikke er skikket til å ivareta befolkningens sikkerhet (Department of Defense: 2008: 15, Håvoll 2009: 50). Denne propagandaen er i seg selv et definitorisk kjennetegn ved en asymmetrisk konflikt, da partene er avhengige av en *sak* eller et *narrativ* som vil vinne befolkningens støtte (Håvoll 2009: 51).

Et annet karakteristisk trekk ved en asymmetrisk konflikt er at den har såkalt politisk forrang. Det vil si at det politiske elementet er viktigere enn det militære elementet. I en symmetrisk militær konflikt er det militære elementet dominerende og avgjørende for at partenes politiske mål realiseres. I en asymmetrisk konflikt er derimot militære midler gjerne underordnet i partenes helhetlige strategi. Fordi vellykket opprørsbekjempelse krever støtte fra befolkningen, må militære virkemidler kombineres med sivile virkemidler for å bedre sivilbefolkningens vilkår (Diesen 2012: 77-78). En asymmetrisk konflikt er altså først og fremst en politisk kamp der målet ikke er å slå motstanderen i tradisjonell militær forstand ved å påføre opprørerne et militært nederlag og fremtvinge en formell kapitulasjon (Håvoll

2009: 50). De militære operasjonene i en asymmetrisk konflikt har snarere en defensiv målsetting, da de skal hindre opprørselementer i å skape usikkerhet og undergrave sivil utvikling. Diesen (2012: 78) illustrerer dette med å kalle de militære operasjonene for *skjoldet* og de sivile operasjonene *sverdet*.

Hva er konfliktutfall?

I litteraturen om konfliktutfall er det vanskelig å få tak på hva ulike forskere legger i begrepet *utfall*. Dette er et fenomen som sjelden, om noen gang, blir definert. Jeg velger å forstå utfall langs to linjer: Når forekommer utfallet, og hvordan ser dette utfallet ut? Med andre ord kan man her skille mellom et bestemt målepunkt for når utfallet forekommer og evalueringen av hvilken av partene dette utfallet var gunstig for. Når det gjelder vurderingen av hvilken part dette utfallet var gunstig for, og med andre ord hvem som lyktes i konflikten, baserer jeg meg på målene for ISAF-oppdraget og målene for PRT-en, uttalt i offentlige dokumenter, av norske myndigheter og av de norske PRT-sjefene. I vurderingen av hva utfallet av konfliktutfallet i Faryab var, stilles altså spørsmålet om hvorvidt norske målsettinger i Faryab var nådd på det tidspunktet norske styrker ble trukket ut av Faryab.

I symmetriske konflikter vil det forventes at det operasjonelle målet er å ødelegge motpartens evne til å kjempe. Utfallet vil gjerne forekomme når den ene parten har ødelagt den andre partens evne til å kjempe, eller i det minste gjort det klart overfor motparten at seier er uunngåelig, og at denne motstanderen vil tape (Clausewitz 1984 [1796]: 91). Dette kan føre til at motparten velger å kapitulere. I slike tilfeller vil et utfall av konflikten være lett gjenkjennelig, da det forekommer en klar militær seier, gjerne i form av en formell kapitulasjon med en etterfølgende fredsavtale (Østerud 2012: 94). I asymmetriske konflikter er det gjerne slik at den svake parten per definisjon ikke kan vinne militært, da de ikke har invasjonsskapabilitet (Mack 1975: 177). Likevel kan denne underlegne parten klare å hindre sin overlegne motstander i å nå målene sine. Dette utgjør det oppgaven forstår som paradoksale konfliktutfall.

Utfall av asymmetriske konflikter må dermed forstås ulikt fra utfall av symmetriske konflikter. I asymmetriske konflikter slik de forstås i denne oppgaven søker den sterke parten å stabilisere et område. For å nå dette målet må eventuelle opprørere bekjempes. Samtidig er det en forutsetning for at den sterke parten skal lykkes at opprøret isoleres og at det ikke

forekommer rekruttering til opprøret fra sivilbefolkningen. Dermed kan ikke konflikten vinnes kun ved å vinne over opprørere militært; det som skal vinnes er befolkningens hjerter og sinn. I denne oppgaven forstås konfliktutfall ut fra hvorvidt norske mål var nådd innen tidspunktet for uttrekning.

1.2.2 Oppgavens bidrag til forskningssamtalen

Oppgaven undersøker utfallet av konflikten i Faryab som case på paradoksale konfliktutfall. I utgangspunktet befinner den seg i krysningsfeltet mellom generell forskning på årsakene til paradoksale konfliktutfall og forskning som spesielt tar for seg det norske engasjementet i Faryab. Litteraturen om det norske bidraget i Faryab benyttes imidlertid som kildemateriale til den empiriske analysen, mens forskningen på paradoksale konfliktutfall danner grunnlaget for oppgavens teoretiske rammeverk. I mangel av et helhetlig, systematisk og overordnet teoretisk rammeverk for paradoksale konfliktutfall har jeg gjennomgått forskningen på konfliktutfall og valgt ut fire teoretiske perspektiver som kan vise seg å ha forklaringskraft på utfallet av Faryab-konflikten. De utvalgte forskerne, som er fremtredende i studiet av paradoksale konfliktutfall, er Andrew Mack (1975), Ivan Arreguín-Toft (2005), Patricia Sullivan (2007) og David Baldwin (1979). I tillegg benyttes innsikter fra Carl von Clausewitz' (1984 [1796]) forklaring på årsakene til konfliktutfall. Selv om flere av disse forskerne kritiserer hverandre, kan deres ulike forklaringer på paradoksale konfliktutfall vise seg å være komplementære snarere enn konkurrerende. Dermed vil et biprodukt av oppgaven kunne være et funn om at denne forskningen bør anses som komplementær, noe som kan legge grunnlaget for en overordnet, teoretisk modell for paradoksale konfliktutfall. Oppgavens hovedformål er imidlertid å få innsikt i hvorfor det norske bidraget i Faryab endte som det gjorde.

I forlengelse av den mangelfulle forskningen på konfliktutfall og paradoksale konfliktutfall er også forskningen på årsakene til utfallet av det norske bidraget i Faryab mangelfull. Forskning er gjort på norsk opprørsbekjempelse, norske målsettinger, den norske strategien i provinsen samt på den norske deltakelsen generelt. Det foreligger imidlertid få systematiske analyser av årsakene til hvorfor konflikten endte som den gjorde, noe som kan være symptomatisk for det umodne forskningsfeltet på konfliktutfall. Et unntak her er Kjølberg og Nyhamars (2011) undersøkelse av hvilke forhold som spiller inn på småstaters atferd i internasjonale konflikter. Denne undersøkelsen finner at tesen om sammenvevde arenaer kan forklare småstaters atferd,

da småstater som Norge må opptre på ulike arenaer som alle medfører hensyn som gjør seg gjeldende på konfliktens utfall. I et mer omfattende prosjekt ville det ha vært interessant å inkludere Kjølberg og Nyhamars tese om sammenvevde arenaer i analysen av begrensningene som legges på den sterke partens militærmakt i asymmetriske konflikter, og som fører til at konflikter ender som de gjør. Denne oppgavens ambisjon er imidlertid å undersøke hvordan utfallet av konflikten i Faryab kan forklares, gitt fire ulike teoretiske perspektiver på årsakene til paradoksale konfliktutfall.

1.3 Hvorfor en oppgave om utfall av asymmetriske konflikter?

Fordi forskningen på konfliktutfall er begrenset, er den også svært uoversiktlig. Blant annet opererer forskere med ulike begreper og typologier, enda disse begrepene gjerne synes å være ensbetydende. Ofte fronter forskere en-faktorforklaringer som fremstår mer som casestudier av ulike årsaksvariabler enn som helhetlige, systematiske analyser av variabler som kanskje i realiteten henger sammen i en årsakskjede, og som kanskje sammen kan forklare konfliktutfall. På bakgrunn av dette er det relevant å gjøre undersøkelser om hva som forårsaker seier og tap i konflikter, både for å legge grunnlaget for et teoretisk rammeverk i studiet av konfliktutfall og dermed bidra til innsikt i årsakene til at konflikter ender som de gjør, og for å styrke forskningen på konfliktutfall.

Denne forståelsen kan vise seg å være kritisk. Det er nå et utbredt syn blant forskere på asymmetriske konflikter at militærmakt ikke alene avgjør konfliktutfall. Likevel ser vi en lang rekke eksempler på at militært overlegne, vestlige stater som intervensjoner i land der motstanderen militært er underlegen, ikke bare forventer seier, men forventer en seier uten store kostnader (Sullivan 2007: 501, Mack 1975: 181-182). Dette synes å implisere at resonnementet for å intervensjon i konflikt fremdeles preges av antakelsen om at overlegen militærmakt sikrer seier i enhver konflikt. Sitatet av Eisenhower som ble nevnt tidligere, der han hevdet at dersom en stat har tilstrekkelige militære midler til å nå mål i en total eller stor krig vil dette automatisk tilsi at staten også er i stand til å nå mål i en begrenset konflikt, er symptomatisk for denne logikken. Fordi en slik antakelse, som vist, bryter med en rekke utfall av asymmetriske konflikter, er det derfor relevant å gjøre forskning på hva som kan forklare paradoksale konfliktutfall.

Motivasjonen for å undersøke årsakene til utfallet av Faryab-konflikten som asymmetrisk konflikt ligger altså delvis i at denne typen konflikter er overrepresentert i dagens konfliktbilde. Cassidy (2002: 42) skriver at konfliktene vestlige aktører vil være involvert i hovedsakelig vil ta form som asymmetriske konflikter. Fordi asymmetriske konflikter etter andre verdenskrig har vært preget av tap, eller i det minste av mangel på seier, for den vestlige, militært overlegne parten, er det betimelig og relevant å undersøke hva som avgjør slike konflikter. Ett slikt tilfelle er det norske engasjementet i Afghanistan, som også er interessant i seg selv, da dette utgjør Norges lengste internasjonale oppdrag i moderne tid. Nærmere 9000 norske soldater har deltatt, ti norske soldater har mistet livet, og mange hundre norske soldater er blitt såret, både i form av fysiske skader og senskader (Heier 2015: 163). For å lære av eventuelle feil som ble gjort og sikre at disse feilene ikke gjentas i fremtidige lignende operasjoner, er forskning på årsakene til utfallet av det norske bidraget i Faryab nødvendig. Derfor blir det relevant å undersøke hvordan utfallet av konflikten i Faryab kan forklares.

1.4 Oppgavens videre oppbygging

Oppgaven er inndelt i seks kapitler. Det første kapitlet har redegjort for oppgavens tema, formål, begrunnelse, plassering i forskningssamtalen, problemstilling og avgrensning. I tillegg har begrepene som er sentrale og gjennomgående i oppgaven blitt avklart. I kapittel 2 presenteres oppgavens teoretiske rammeverk. Teoridelen presenterer fire perspektiver på årsakene til paradoksale konfliktutfall. Deretter beskrives oppgavens forskningsdesign, metode og kildegrunnlag i kapittel 3. Kapitlet avsluttes med en operasjonalisering av de fire perspektivene i teoridelen. Kapittel 4 tar for seg det norske bidraget i Faryab og utfallet av dette bidraget.

I kapittel 5 følger oppgavens analyse. Før problemstillingen kan besvares er det nødvendig å diskutere hva utfallet av Faryab-konflikten var. Deretter diskuterer jeg hvorvidt det analytiske rammeverket er anvendelig på caset, før jeg analyserer hvordan utfallet av konflikten mellom norske PRT-styrker og afghanske opprørere i Faryab kan forklares, gitt oppgavens teoretiske rammeverk. Etter analysen følger oppgavens konklusjon, med oppsummering, presentasjon av funn og evaluering av oppgavens styrker og svakheter i kapittel 6.

2 Teoretisk rammeverk: Fire forklaringer på konfliktutfall

I den statsvitenskapelige forskningen på konfliktutfall blir det, som vist, ofte antatt at det finnes et kausalt forhold mellom militærmakt og utfall. Forskere som undersøker paradoksale konfliktutfall beholder gjerne denne antakelsen som utgangspunkt, før de illustrerer hvordan sammenhengen mellom makt og utfall forstyrres i asymmetriske konflikter. Forskerne som presenteres i dette kapitlet antar alle at maktbalansen mellom partene endres ved at den sterke partens militærmakt begrenses. Hvordan disse begrensningene ser ut og hvordan de forekommer hersker det imidlertid uenighet om. De ulike forskerne legger inn ulike begrensende mellomvariabler i kausalforholdet mellom militærmakt og utfall som forklaring på paradoksale konfliktutfall. I denne oppgaven presenteres fire begrensninger, nemlig *begrensning i form av interesse og vilje*, *begrensning i form av mål*, *begrensning i form av virkemidler*, og *begrensning i form av strategiinteraksjon*. Disse begrensningene fungerer som fire ulike forklaringer på paradoksale konfliktutfall.

2.1 Begrensning i form av interesse og vilje

En forklaring på paradoksale konfliktutfall er at partenes relative *vilje* er avgjørende i asymmetriske konflikter. Den sterke partens militære evne begrenses av en begrenset politisk vilje. Her antas det at partenes relative vilje stammer fra hva som står på spill for partene i konflikten, altså fra hvilke *interesser* de har i konflikten. Argumentet er at den parten som har overlegen interesse og dermed også overlegen vilje i forhold til motstanderen, vil vinne i asymmetriske konflikter. Teoretikere som lener seg på forklaringsvariabler som interesse og vilje oppfatter et direkte forhold mellom hva som står på spill for partene i konflikten, partenes respektive vilje og utfallet av konflikten (Merom 2003: 11-12).

En forsker som har vektlagt interesse som den viktigste forklaringsfaktoren på utfall av asymmetriske konflikter, er Andrew Mack (1975). Ifølge Mack (1975: 181-182) fører den asymmetriske materielle strukturen i konflikten til asymmetri også i partenes interesse. Den ene parten er motstanderen militært overlegen ved at denne parten har invasjonskapabilitet, mens motstanderen ikke har invasjonskapabilitet. Med andre ord kan den sterke parten true den svake partens overlevelse, mens den svake parten ikke kan true den sterke partens overlevelse. Asymmetrien i materiell evne fører til at konflikten fortøner seg svært ulikt for de

to partene; mens konflikten er begrenset for den sterke parten er den eksistensiell og total for den svake parten (ibid.). Med andre ord er konflikten en opsjon for den sterke parten, mens den er nødvendig for den svake parten (Oma 2014: 81). Dette betyr at den svake parten har høyere interesse i konflikten, da tap vil tilsi at denne aktøren ikke overlever. Den sterke parten vil derimot ha lavere interesse i konflikten relativt til den svake aktøren, da den sterke partens overlevelse ikke står på spill (Arreguín-Toft 2001: 96).

Asymmetrien i partenes interesse fører videre til en asymmetri i de to partenes vilje. Parten som har mye på spill i konflikten vil være villig til å ofre mer for å nå sitt mål enn parten som har begrenset interesse i konflikten. Hos den sterke parten vil lav eller begrenset interesse komme til uttrykk både innenrikspolitisk og i innsatsområdet. Hos soldatene vil den begrensede interessen være tydelig i lav moral, som kan komme til uttrykk i desertering og mytteri (Mack 1975: 186). Ettersom den sterke partens overlevelse ikke er på spill og denne partens interesse dermed er begrenset, samles heller ikke befolkningen mot en felles eksistensiell trussel. Snarere får konflikten lav prioritet innenrikspolitisk (Mack 1975: 184). Fordi det ikke er innlysende for befolkningen hvorfor de skal være villige til å tåle menneskelige, økonomiske og materielle kostnader, vil det innenrikspolitiske landskapet være preget av uenighet, debatt og innenrikspolitisk motstand mot deltakelsen i konflikten (Mack 1975: 185-186). Store tap i langvarige kriger kan fort føre til krigstretthet og tap av politisk vilje i den sterke parten (Mack 1975: 181). For at innenrikspolitisk motstand ikke skal tvinge troppene tilbake før målene er nådd, er den sterke parten avhengig av ikke å bli fastlåst i en langvarig konflikt.

En rask seier er altså avgjørende for den sterke parten. Når en slik rask seier ikke forekommer er det, ifølge Mack (1975: 182), fordi den sterke parten, da den ikke anser konflikten som eksistensiell, ikke mobiliserer fullt. Full mobilisering vil kun være mulig når befolkningen er samlet mot en felles eksistensiell fiende, som i en total krig. Kun da vil de ulike, stridende målene til innenrikspolitiske grupper bli erstattet med én overordnet strategisk målsetting knyttet til konflikten (Mack 1975: 182). I en konflikt mot en avgjørende svakere motstander derimot, anses ikke full mobilisering kun som umulig, men også som unødvendig. Her er nemlig asymmetrien i konvensjonell militær kapasitet så stor at både opinion og styringsmakter i den sterke parten forventer en rask seier uten å måtte mobilisere sin fulle styrke mot motstanderen i konflikten (Mack 1975: 181-182). Dette vil si at den asymmetriske

strukturen i konflikten medfører innenrikspolitiske begrensninger hos den sterke parten, som videre begrenser denne partens maktbruk i konflikten.

Opprørerne har på sin side en eksistensiell interesse i konflikten; deres overlevelse er truet. Dette forplanter seg videre til en overlegen vilje i konflikten. Det er også lettere for opprørerne å samle støtte for kampen. De kan kapitalisere på nasjonalisme, ettersom de har en ekstern okkuperende makt som felles eksistensiell fiende. Dette betyr at nasjonale grupper som egentlig er kontrasterende nå får en samlende interesse mot fienden og slår seg sammen i kampen mot ham (Mack 1975: 182). Opprørerne forbereder seg på langtrukken geriljakrigføring, og mobiliserer ved å forberede seg på store kostnader. Å holde ut og akseptere kostnader er opprørernes sterkeste våpen overfor en militært overlegen motpart hvis akilleshæl ligger i det faktum at konflikten ikke er eksistensiell. Med andre ord retter opprørerne sin innsats mot å slite ut motstanderens politiske vilje til å kjempe snarere enn dens militære evne til å kjempe. Fordi den svake parten har underlegen militær evne, vil den tape dersom den møter motparten i direkte strid. Dersom opprørerne klarer å slite ut sin motstanders vilje, blir imidlertid den sterke partens overlegne militærkapabilitet irrelevant (Mack 1975: 179).

Dette er videre fordi opprørerne ikke trenger å vinne militært over motstanderen for å seire i konflikten. Seier for opprørerne vil ikke forekomme via militær suksess, men gjennom "the progressive attrition of their opponents' *political* capability to wage war" (Mack 1975: 177). Her henter Mack inn Henry Kissingers (1969: 214) forklaring på utfallet av Vietnamkrigen: I en asymmetrisk konflikt taper stormakten dersom den ikke vinner, mens opprørerne vinner hvis de ikke taper. Dette betyr at opprørerne kan kalle seg seierherrer om de så ender opp i militær stillstand eller taper militære kamper; så lenge de evner å hindre en klar seier for den sterke parten, seirer opprørerne.

I Macks tese foreligger det et automatisk forhold mellom begrenset interesse og svak vilje. Her kan tesen suppleres av innsikter fra Clausewitz og Rosen, som begge har vektlagt viktigheten av vilje for utfallet av konflikter. Steven Rosen (1972: 169) opererer med antakelsen om at makt er den avgjørende faktoren for utfallet av en konflikt, men hevder at makt består av de to komponentene styrke og kostnadstoleranse, der sistnevnte kan anses som ensbetydende med *vilje*. I en asymmetrisk konflikt vil altså den militært underlegne parten

kunne kompensere for manglende *styrke* ved å besitte en høyere *vilje*. Her er styrke definert som evnen til å påføre tap og lidelse, og vilje definert som viljen til å selv lide tap. Det som utgjør makten til A er en funksjon både av As evne til å påføre B lidelse, og av As vilje til å lide tap påført av B (Rosen 1972: 183). Dette vil avgjøre maktbalansen mellom partene, og dermed også utfallet av konflikten. Rosens teori vil forklare paradoksale konfliktutfall med at den militært svake parten har kompensert for begrenset evne med en overlegen vilje. Dette samsvarer med innsikter fra Carl von Clausewitz (1984 [1796]: 77, 90-91), som skriver at makt avgjør konflikter og at makt videre består av den totale andelen tilgjengelige ressurser og viljestyrke, som er to uløselig knyttede faktorer: ”If you want to overcome your enemy you must match your effort against his power of resistance, which can be expressed as the product of two inseparable factors, viz. the total means at his disposal and the strength of his will”. Som Mack, skriver Clausewitz at denne viljestyrken stammer fra partens interesse, og med andre ord hvor høyt parten verdsetter sin målsetting i konflikten; ”the strength of his will (...) can only be gauged approximately by the strength of the motive animating it (...). For the stronger motive increases willpower, and willpower (...) is always both an element in and the product of strength” (Clausewitz 1984 [1796]: 77, 85). Slik tegner også Clausewitz et kausalforhold mellom partenes *interesse*, partenes *vilje* og utfallet av konflikten.

Til sammen utgjør dette forklaringsvariabelen *begrensning i form av interesse og vilje*. Paradoksale utfall forklares her ved at den materielle asymmetrien mellom partene gir den materielt underlegne parten overlegen interesse og overlegen vilje. Dermed utnyttes den svake partens potensiale til det fulle. Samtidig begrenses den materielt sterke partens maktbruk nettopp gjennom at konflikten anses som begrenset, noe som betyr at full mobilisering av ressurser ikke forekommer. Disse begrensningene kan forklare tilsynelatende paradoksale konfliktutfall der den sterke parten trekker styrkene sine tilbake før dens mål er nådd; i slike tilfeller er det den sterke partens politiske vilje til å kjempe, snarere enn militære evne til å kjempe, den svake parten har seiret over.

2.2 Begrensning i form av mål

En alternativ forklaring på paradoksale konfliktutfall handler om den sterke partens målsettinger i konflikten. Patricia Sullivan (2007) skriver at visse målsettinger medfører større usikkerhet rundt kostnadene ved konflikten, noe som øker sjansen for at den sterke parten trekker seg ut av asymmetriske konflikter før dens mål er nådd. Det er dermed forventningene

til kostnader som vil avgjøre hvorvidt den sterke parten når målene sine eller ikke, og disse kostnadsforventningene er tett knyttet til hvilke mål den sterke parten har i konflikten.

Sullivan (2007: 497) antar at stater kun deltar i konflikter dersom deres kalkuleringer av kostnadene ved nå mål i konflikten faller under terskelen for akseptable kostnader. Hennes påstand er at dersom faktiske kostnader ved konflikt overgår den sterke partens toleranse, øker sannsynligheten for at parten trekker seg ut av konflikten før målene er nådd (ibid.). I samsvar med Mack, mener Sullivan at utfall av asymmetriske konflikter forekommer når den sterke partens politiske vilje til å kjempe blir slitt ut. Med andre ord blir ikke militært overlegne parter slått militært av sine svakere motstandere; ”They choose to terminate their military operations without attaining their political objectives when they decide that the cost of victory will exceed the price they are willing to pay to secure those objectives” (Sullivan 2007: 498).

Videre skiller Sullivan mellom to former for mål, nemlig mål som krever støtte fra lokalbefolkningen, og mål som kan nås uten slik støtte. I konflikter der den sterke partens mål kan nås uten lokalbefolkningens støtte vil militær evne være den viktigste forklaringsfaktoren for utfallet av konflikten (Sullivan 2007: 505). I konflikter der den sterke parten har mål som kun kan nås med lokalbefolkningens støtte, vil militære midler derimot være utilstrekkelige; militære midler kan ikke alene nå mål som krever en endring i motstanderens eller andre aktørers atferd (Sullivan 2007: 504). I asymmetriske konflikter må befolkningen overtales til å støtte sentralmyndighetene snarere enn opprørerne: ”The state can attempt to erode the insurgent’s capacity to fight, but the population (...) must eventually be persuaded to withhold or terminate its support for the insurgency, because elimination of the insurgent threat is not possible as long as popular support is sufficiently strong” (Sullivan 2007: 505).

Sullivan presiserer at det ikke er vanskeligere å nå mål som krever støtte i befolkningen enn det er å nå mål som kan nås med militære midler alene. Snarere får asymmetriske konflikter paradoksale utfall fordi sterke parter har større risiko for å undervurdere kostnadene som må til for å nå mål der befolkningens støtte kreves enn når militære midler alene er tilstrekkelige; ”We are more likely to observe intervention failure when strong states have coercive objectives, because states are more likely to *misestimate* the cost of achieving coercive objectives before choosing to use military force” (Sullivan 2007: 506). I forkant av

operasjoner der militære midler skal brukes gjøres evalueringer av hvor store kostnader som må medregnes i konflikten. Evalueringene har større sjans for å være feilaktige i konflikter der målene er ”coercive”, da det er vanskeligere å forutse hvor lang konflikten vil bli og hvilke ressurser som vil kreves – nettopp fordi det avhenger av når befolkningens støtte er vunnet og når opprøret kan sies å være isolert (Sullivan 2007: 507). Fordi opprørere kan unngå å møte den sterke parten i direkte konfrontasjoner og ikke trenger å vinne for å nå målet om ikke å etterkomme den sterke partens krav, kan den slite ut den sterke parten. Det er vanskelig å predikere eller planlegge militære strategier når suksess avhenger av motstanderens ukjente bristepunkt (Sullivan 2007: 507). Dermed øker sjansene for at den sterke parten undervurderer kostnadene som må til for å nå mål i en konflikt som krever befolkningens støtte, noe som øker sjansen for at parten velger seg inn i en konflikt den ikke har kostnadstoleransen til å ”sustain to victory” (Sullivan 2007: 500).

En annen grunn til at det er vanskelig å kalkulere kostnadene som må til for å nå mål som krever lokalbefolkningens støtte, er at et slikt mål gjør det vanskeligere å oversette det politiske målet til operasjonelle militære mål og å etablere en god forbindelse mellom militær effektivitet på slagmarken og overordnet strategisk suksess (Sullivan 2007: 505). Videre skriver Sullivan (ibid.) at det finnes situasjoner der militære midler er ineffektive eller også kontraproduktive for oppnåelsen av det politiske målet. Eksempelvis vil en ikke nå målet om befolkningens støtte ved å gjennomføre militære operasjoner som påfører befolkningen lidelse.

Nøkkelmekanismene Sullivan foreslår i forklaringen av utfallet av asymmetriske konflikter er dermed usikkerheten rundt hva det vil koste den sterke parten å nå mål som krever lokalbefolkningens støtte. Usikkerheten øker risikoen for at den sterke parten undervurderer kostnadene som kreves for å sine mål, noe som videre øker sjansen for at kostnadene i konflikten blir uakseptable for denne parten. Dette kan forklare utfall der den sterke parten velger å trekke styrkene sine tilbake uten å ha nådd målene sine.

2.3 Begrensning i form av virkemidler

Sullivan hevder at militære midler ikke er tilstrekkelige til å nå mål som krever befolkningens støtte. Hun skriver imidlertid at det er forventningene til konfliktens kostnader snarere enn virkemidlenes effektivitet i seg selv, som er avgjørende for paradoksale konfliktutfall. Andre

forskere har lagt større vekt på virkemidlers formålstjenlighet i forklaringen av paradoksale konfliktutfall. Clausewitz (1984 [1796]: 87) skriver at midlene som benyttes i en konflikt må være tilpasset det politiske målet i konflikten; ”War is merely the continuation of politics by other means (...) war is not merely an act of policy but a true political instrument”. Det politiske målet bestemmer både hvilket militære mål som skal nås og innsatsen som kreves (ibid.: 81). Dette henger sammen med Zeev Maoz’ (1989: 246) argument om at militær overlegenhet ikke alltid fører til seier, da militære ressurser ikke alltid er det riktige virkemiddelet for å nå politiske mål i en konflikt. Snarere bør en aktørs bruk av virkemidler vurderes i lys av kontekst.

Også David Baldwin (1979: 173) vektlegger kontekst når han hevder at den beste forklaringen på hvorfor den materielt svake parten kan seire over den sterke i visse konflikter, er å finne i konteksten for den aktuelle konflikten. Baldwin (1979: 180) kritiserer tendensen til å overdrive effektiviteten av militære maktmidler og til å behandle militærmakt “as the ultimate measuring rod to which other forms of power should be compared”. Baldwins (1979: 181) forklaring på hvordan en tilsynelatende svakere part kan seire i en konflikt hviler på antakelsen om at maktressurser er kontekstspesifikke. Dette vil si at en maktressurs som er effektiv i én kontekst, eller i ett ”policy-contingency framework”, ikke nødvendigvis er effektiv i andre kontekster og andre konflikter. Faktisk kan den samme ressursen snarere vise seg å være kontraproduktiv i andre konflikter. Baldwin (1979: 165, 173-174) skriver at den sterke partens makt begrenses dersom virkemidlene som tas i bruk ikke er tilpasset konfliktens kontekst. Virkemidlene som tas i bruk i konflikten må være tilpasset konfliktens kontekst, eller ”scope and domain”, som handler om hvem som forsøker å få hvem til å gjøre hva. Med andre ord avhenger midlenes formålstjenlighet i en konflikt av hva målet i konflikten er.

Dersom den sterke parten ikke anerkjenner viktigheten av konfliktens kontekst, og opererer ut fra en forståelse om at maktressurser er universelle og har den samme effekten i alle situasjoner, kan dette føre til at den militært svake parten seirer. Eksempelvis hevder Baldwin (1979: 174) at ressurser som er relevante i en konflikt der den militært overlegne parten søker å avskrekke andre land fra å angripe sitt territorium ikke nødvendigvis vil være effektive i en konflikt der den sterke parten søker å vinne hjerter og sinn i et perifert land. Ut fra denne logikken vil et utfall der den militært svake parten i en konflikt vinner forklares med at den

militært sterke parten benyttet seg av maktmidler som ikke var tilpasset konteksten for konflikten, og dermed ikke evnet å aktualisere sin potensielle militære overlegenhet.

Teorien om at virkemidler er avgjørende for konfliktutfall, og at valg av midler som ikke er tilpasset konfliktens kontekst kan begrense den sterke partens makt, og dermed forklare paradoksale konfliktutfall, er vesentlig mindre utviklet enn de øvrige perspektivene som presenteres her. Forskere som Baldwin presiserer eksempelvis ikke hvilke midler som må supplere militære midler for at den sterke parten kan nå mål i asymmetriske konflikter. Likevel er dette et perspektiv som er verdt å inkludere i forklaringen av utfallet av Faryab-konflikten, da det kan relateres direkte til kravet om politisk forrang i asymmetriske konflikter. I oppgavens analyse vil dette perspektivet suppleres av forskningen på asymmetriske konflikter som ble presentert i kapittel 1.

2.4 Begrensning i form av strategiinteraksjon

En fjerde forklaring på hvordan en sterk parts militære overlegenhet blir begrenset på, er tesen om strategiinteraksjon. Arreguín-Toft (2005: 6) skriver at relativ militærmakt avgjør konfliktutfall *dersom* den sterke parten i konflikten benytter riktig strategi i forhold til sin motstanders valg av strategi³. Han legger med andre ord inn en forutsetning for kausalsammenhengen mellom militærmakt og konfliktutfall; den sterke parten må benytte riktig strategisk tilnærming i forhold til motstanderens tilnærming for at den sterke partens militære overlegenhet skal være avgjørende i konflikten. Denne forklaringen fokuserer altså på *måten* aktørene bruker den militære makten sin på.

Basert på antakelsen om at enhver strategi har en ideell motstrategi, utvikler Arreguín-Toft (2001: 105) en strategitypologi. Her definerer han to hovedformer for strategiske tilnærminger, nemlig direkte og indirekte strategiske tilnærminger. Direkte tilnærminger tar sikte på å ødelegge opponentens evne, mens indirekte tilnærminger tar sikte på å ødelegge motstanderens vilje. Direkte tilnærminger består av direkte angrep og direkte forsvar, mens indirekte tilnærminger består av geriljametode og barbariske metoder. Den militært sterke parten i konflikten kan velge mellom direkte angrep (direkte tilnærming) og barbariske metoder (indirekte tilnærming) mens den svake parten kan velge mellom direkte forsvar

³ Arreguín-Toft (2005: 29) opererer med strategidefinisjonen *en aktørs plan for bruken av væpnede styrker for å nå politiske eller militære mål*.

(direkte tilnærming) og geriljakrigføring (indirekte tilnærming) (Arreguín-Toft 2001: 100). Direkte angrep refererer til bruken av militære styrker for å fange eller eliminere motstanderens militære styrker. Hovedmålet er å vinne krigen ved å ødelegge motstanderens fysiske evne til å kjempe. Barbariske metoder er på sin side systematiske brudd på krigsretten, som bruk av kjemiske eller biologiske våpen eller vold og overgrep mot ikke-stridende sivile, med mål om å ødelegge motstanderens evne og vilje til å kjempe (Arreguín-Toft 2001: 101, Arreguín-Toft 2005: 32-33). Direkte forsvar refererer til bruken av væpnede styrker for å sabotere en motstanders forsøk på direkte angrep. Målet er å ødelegge motstanderens evne til å kjempe (Arreguín-Toft 2001: 103). Geriljakrigføring er organiseringen av en del av samfunnet med mål om å påføre motstanderen tap eller kostnader ved å bruke væpnede styrker som er trent til å unngå direkte konfrontasjon. Disse kostnadene involverer tap av soldater, utstyr, infrastruktur, sinnsro – og viktigst av alt, tid (Arreguín-Toft 2005: 32-33). Ved å unngå direkte stridskontakt på slagmarken, unngår den underlegne parten å bli slått militært, samtidig som den haler ut tiden for å slite ut motpartens vilje til å kjempe. Enda denne strategien primært retter angrep mot motstanderens væpnede styrker, er ikke geriljaens mål å ødelegge motstanderens evne, men å ødelegge motstanderens vilje (Arreguín-Toft 2001: 103).

Arreguín-Tofts tese er at en symmetrisk strategiinteraksjon, der begge parter benytter en strategisk tilnærming fra *samme kategori* slik at interaksjonen *enten* er direkte (den sterke parten bruker direkte angrep, og den svake parten svarer med direkte forsvar) *eller* indirekte (den sterke parten bruker barbariske metoder, mens den svake parten svarer med geriljakrigføring), vil føre til seier for den militært sterke parten. Dersom interaksjonen er asymmetrisk, ved at partene benytter tilnærminger fra hver sin kategori, vil det derimot tilsi tap for den sterke parten. Eksempelvis vil en interaksjon der én av partene benytter direkte angrep mens den andre parten benytter geriljakrigføring, medføre tap for den militært sterke parten. Denne tesen kan illustreres slik:

	Direkte tilnærming	Indirekte tilnærming
Direkte tilnærming	Sterk part vinner	Svak part vinner
Indirekte tilnærming	Svak part vinner	Sterk part vinner

Tabell 1: Utfall av strategiske interaksjoner

Tabellen viser at en asymmetrisk interaksjon vil føre til at den militært svake parten vinner, mens en symmetrisk interaksjon vil føre til at den militært sterke parten vinner. Hvordan forklarer så Arreguín-Toft denne tesen? I interaksjonen mellom direkte strategier er begge parterens mål å ødelegge motstanderens militære evne. Middelet som brukes for å nå dette målet er militære, konvensjonelle styrker. Slike konflikter løses raskt, da den ene parten i konflikten har overlegen militær kapabilitet. Denne parten vil dermed seire, og det raskt. Den militært sterke parten vil også seire i situasjoner der begge parter benytter indirekte tilnærminger. Dette forklarer Arreguín-Toft (2005: 34) med at mens direkte strategiske tilnærminger er rettet mot motstanderens væpnede styrker for å ødelegge motstanderens evne, noe som betyr at aktørenes vilje blir irrelevant, rettes indirekte strategiske tilnærminger mot motstanderens vilje til å kjempe, noe som betyr at partenes evne blir irrelevant. I en symmetrisk interaksjon er det ingenting som avleder den sterke partens militære overlegenhet. I en asymmetrisk interaksjon blir den sterke partens makt avledet; en rask og overveldende seier uteblir, da den svake parten unngår direkte stridskontakt med den sterke parten (Arreguín-Toft 2001: 105). Ettersom konflikten varer uten at seier forekommer, setter den sterke parten gjerne flere ressurser inn i konflikten, noe som øker kostnadene av konflikten. Dette medfører innenrikspolitisk motstand som til slutt vil tvinge styrkene tilbake (ibid.). Slik forklares paradoksale konfliktutfall av variabelen *begrensning i form av strategiinteraksjon*.

Likheter mellom de fire forklaringene

Samtlige forskere som er inkludert i dette kapitlet har til felles en implisitt eller eksplisitt antakelse om en opprinnelig forbindelse mellom militærmakt og konfliktutfall. Dette er tydelig ved at de alle fremmer årsaksforklaringer på paradoksale konfliktutfall der noe begrenser den sterke partens materielle makt. En måte dette kan skje på er at den sterke partens makt begrenses av lav interesse og videre svak vilje i konflikten. En annen måte det kan skje på er om den sterke parten har målsettinger som vanskeliggjør forhåndskalkuleringen av kostnadene som vil kreves i konflikten, noe som øker sjansen for at denne partens kostnadstoleranse vil overgå. En tredje er at den sterke parten tar i bruk virkemidler som ikke er tilpasset konfliktens mål og kontekst. Til slutt er en mulig forklaring på paradoksale konfliktutfall at den sterke parten benytter feilaktig strategisk tilnærming i forhold til motstanderens tilnærming i konflikten. Forskerne har til felles at de alle legger inn forutsetninger for den antatte kausalsammenhengen mellom militærmakt og konfliktutfall.

Videre har de fire forklaringene flere fellestrekk. Blant annet refererer flere av dem til forskjellene i strategier som tar sikte på å ødelegge motstanderens evne og strategier som retter fokuset mot motstanderens vilje. Mack, Sullivan og Arreguín-Toft opererer også alle med antakelsen om at vilje, eller kostnadstoleranse, til slutt vil avgjøre konflikten, da den sterke parten trekker seg ut når dens kostnadstoleranse er nådd. I de fire ulike perspektivene finnes det altså flere overlappende elementer. Dette vil diskuteres i neste kapittel.

3 Metode og operasjonaliseringer

Dette kapitlet presenterer oppgavens forskningsdesign. Deretter vil valget av data og datainnsamlingsteknikker diskuteres, før det redegjøres for operasjonaliseringer av forklaringsvariablene i oppgaven.

3.1 Forskningsdesign

I 1968 gjennomførte Graham Allison en analyse av de konseptuelle modellene som ble brukt i analysen av Cubakrisen, blant annet for å finne likheter mellom de ulike modellene, noe som kunne bidra til å rydde opp i en ellers rotete forskningssamtale. Allison (1968: 2) skrev at de ulike modellene hver for seg var utilstrekkelige for å forklare krisen, og at forskningen på krisen kunne dra nytte av å se fellestrekk dem imellom:

Careful inspection of these explanations reveals a number of underlying clusters of fundamental similarity. Explanations produced by particular analysts display quite regular and predictable attributes. This predictability suggests an underlying substructure. The first proposition of this essay is that these regularities reflect frames of reference or conceptual models with which analysts approach problems of foreign policy.

Denne oppgaven har en lignende ambisjon. I undersøkelsen av hvordan utfallet av konflikten i Faryab kan forklares, gitt fire perspektiver på paradoksale konfliktutfall, er det en underliggende antakelse at de ulike forklaringene er forenlige og videre komplementære. I forrige kapittel ble lignende og til tider overlappende elementer i forklaringene synliggjort. Dette tilsier at flere av de samme indikatorene vil være relevante for flere av forklaringene i oppgavens analysedel. Det er imidlertid ikke uproblematisk å anta at de ulike teoriene som presenteres i denne oppgaven er forenlige. Flere av disse forskerne polemiserer mot hverandre i tekstene sine. Dette nødvendiggjør en diskusjon rundt de ulike teorienes gyldighetsområder. Oppgavens analyse innledes med denne diskusjonen før det undersøkes hvordan utfallet av konflikten mellom norske PRT-styrker og afghanske opprørere i Faryab kan forklares, gitt oppgavens teoretiske rammeverk.

Formålet med denne oppgaven er å få innsikt i årsakene til utfallet av Faryab-konflikten ved å undersøke hvordan eksisterende teori på paradoksale konfliktutfall vil forklare dette. Jeg gjennomfører en teoriguidet singelcasestudie, der valget av case er gjort på bakgrunn av at

utfallet i Faryab er interessant i seg selv, som vist i kapittel 1. I et slikt forskningsdesign er tilnærmingen deduktiv, da undersøkelsen struktureres av et analytisk rammeverk som fokuserer på visse teoretisk spesifiserte aspekter av virkeligheten og ignorerer andre (Levy 2008: 4). Et slikt singelcasestudie er et passende valg for denne oppgavens formål, da det gir muligheten til å gå dypt i sakstilfellet for å avdekke sentrale årsaksforhold (Gerring 2007: 5). Fordi et teoriguiddet forskningsdesign gjør det mulig å kontrollere for innvirkningen av andre årsaksfaktorer ved å kun undersøke årsaksfaktorene teoriene fokuserer på, gir dette grunnlag for å trekke slutninger med god indre validitet⁴ (Lund 2002: 101). Ettersom casestudiedesignet fokuserer på et lite antall caser som samtidig forventes å gi innsikt i et kausalt forhold over en større populasjon caser (Gerring 2007: 87), byr det imidlertid på utfordringer når det gjelder generaliserbarhet. En utfordring med et singelcasestudier er at muligheten til å gå dypt inn i ett unikt sakstilfelle kan gå på bekostning av muligheten til å generalisere funnene fra undersøkelsen til et større univers av sakstifeller. Med mindre sakstilfellet som undersøkes er representativt for en større klasse eller et større fenomen, mangler undersøkelsen ytre validitet⁵ (Gerring 2007: 145). Teoriguiddede casestudier søker imidlertid å forklare en enkelt historisk hendelse snarere enn å generalisere utover dette caset (Levy 2008: 4). Fordi mitt hovedformål er å oppnå innsikt i utfallet av Faryab-konflikten, er indre, snarere enn ytre, validitet av størst betydning.

Samtidig er utfallet av konflikten i Faryab trolig symptomatisk for paradoksale utfall av asymmetriske konflikter. I Faryab-konflikten består den ene parten av et ledd i en vestlig styrke som, etter å ha intervenert i et land, støttet landets regjering og søkte å opprette stabilitet og utvikling i landet. Motstanderen i konflikten tok form som en mer eller mindre samordnet opprørsbevegelse som hadde som felles mål å hindre sikkerhetsstyrker i å øke myndighetenes innflytelse i området. Som denne oppgaven vil vise var det militære styrkeforholdet mellom partene asymmetrisk, da internasjonale og norske styrker var opprørerne militært overlegne. Likevel trakk PRT-styrkene seg ut fra innsatsområdet før målet om stabilitet, sikkerhet og økt innflytelse for myndighetene var nådd. Dette er omstridte påstander som vil diskuteres senere i oppgaven, men som her kan fungere som grunnlag for at utfallet av Faryab-konflikten anses som representativt eller typisk for såkalte paradoksale

⁴ Indre validitet handler om hvorvidt slutningen om at sammenhengen mellom operasjonaliseringene av den uavhengige variabelen og den avhengige variabelen er kausal, er holdbar (Lund 2002: 105).

⁵ Ytre validitet handler om representativiteten mellom utvalg og populasjon, eller mellom caset som studeres og klassen det skal eksemplifisere, mao. ikke-statistisk generaliserbarhet (Gerring 2007: 43, Lund 2002: 89).

utfall av asymmetriske konflikter. Dersom dette stemmer, sikrer det per definisjon representativitet, da det er et typisk eksempel på et forhold som eksisterer på tvers av sakstiltfeller, som et bredere fenomen (Gerring 2007: 89).

3.1.1 Data

En av utfordringene med å undersøke en militær operasjon som nylig er gjennomført er begrenset tilgang til kildegrunnlaget. I undersøkelsen av Faryab-konflikten er et generelt problem at mye informasjon har begrenset tilgjengelighet, både på grunn av gradering av informasjon fra myndighetenes og Forsvarets side og på grunn av manglende informasjon og tall på afghansk side. Blant annet er det vanskelig å finne ugradert informasjon om hvem opprørerne var. Identifiseringen av de ulike væpnede grupper nordvest i Afghanistan er svært problematisk. Taliban og deres allierte er blitt sterkere i nord. Samtidig er det uvisst hvor sterk forbindelsen er mellom misfornøyde pashtunske grupper og Taliban i Badghis og Faryab. Det er ikke klart hvem opprørerne er og hvorvidt de er opprørere med bånd til Taliban eller om de er kriminelle med interesse av å holde smuglerruter åpne og myndighetenes kontroll unna provinsen (Ulriksen 2010: 5). Ifølge flere av denne oppgavens informanter bestod opprørerne stort sett av kriminelle som alle hadde ulike interesser av å slutte seg til opprøret. PRT-sjef Fred Arne Jacobsen (2015) uttalte følgende: ”I Faryab var det rundt 1000 opprørere i 2010-2011. Av dem var rundt 10 % knyttet til Taliban. Den overveiende delen opprørere var kriminelle. Det vet jeg. Det har blitt klart i en rekke rapporter”.⁶ Oppgaven vil imidlertid forholde seg til betegnelsen opprørere, da disse aktørene, uansett agenda, spredte opprør og uro i Faryab og ofte samarbeidet med hverandre i kampen mot myndighetene og mot sikkerhetsstyrkene. Dette er imidlertid utfordringer som gjør det vanskelig å gjennomføre målinger som er valide og reliable. Det er likevel mulig å gjennomføre en slik undersøkelse så lenge disse svakhetene adresseres, noe jeg vil gjøre gjennomgående i oppgaven.

Fordi store deler informasjon er gradert og klassifisert øker risikoen for å utelate sentrale indikatorer i undersøkelsen. Samtidig har ikke denne oppgaven grunnlag for å kunne påvise at viktig informasjon faktisk er utilgjengelig. Det kan ikke fastslås hvorvidt viktig informasjon utelates eller ikke, noe som medfører at vi ikke kan si sikkert hvorvidt usystematiske målefeil

⁶ I intervjuet var det tydelig at Jacobsen henviste til gradert informasjon, trolig fremlagt av E-tjenesten eller andre etterretningsorganisasjoner. Dette er informasjon som ikke kan verifiseres i denne oppgaven, som ikke har tilgang til slikt kildemateriale. Jeg velger likevel å behandle dette som pålitelig informasjon, da det kommer fra en tidligere PRT-sjef, og da denne tolkningen ble støttet av flere andre intervjuobjekter.

har forekommet. Dette kan true oppgavens reliabilitet (Ringdal 2001: 86). For å styrke analysens validitet og reliabilitet⁷ og redusere sjansen for at sentrale indikatorer utelates trianguleres kildebruken i oppgaven. Dette reduserer også sjansen for å trekke subjektive slutninger (LeCompte og Goetz 1982: 53). Informasjon er blant annet samlet inn gjennom intervjuer med informanter med førstehåndserfaring fra Afghanistankonflikten. I tillegg brukes rapporter fra norsk forsvars- og utenriksdepartement, det amerikanske forsvarsdepartementet, rapporter fra The Afghanistan NGO Safety Office og dokumenter fra Stortingets nettbaserte arkivbase. Informasjon som er blitt rapportert i media, samt litteratur om det norske bidraget i Afghanistan hentes også inn som datamateriale. Analysen baserer seg altså på skriftlige og muntlige primærkilder i form av intervjuer og i form av mediedekning og rapporter fra innsatsområdet, og på skriftlige sekundærdata i form av tidligere forskning.

3.1.2 Metode og metodologiske betraktninger

For å undersøke hvordan utfallet av Faryab-konflikten kan forklares, gitt oppgavens teoretiske rammeverk, har jeg gjennomført kvalitative, semi-strukturerte dybdeintervjuer som datainnsamlingsstrategi. Her brukes intervjuene som kilde til intervjuobjektens subjektive vurderinger, men også som kilde til saksopplysninger. Ambisjonen med intervjuene er å få tilgang til informantens oppfatninger, erfaringer og synspunkter knyttet til problemstillingen (Bryman 2004: 319-320). Ut fra oppgavens hensikt er en utvalgsstrategi basert på nøkkelinformanter naturlig. Mitt utvalg informanter består av syv norske PRT-sjefer, samt én informant som, i tillegg til å ha førstehåndserfaring fra det norske engasjementet Afghanistan, kan tilføre et akademisk og teoretisk perspektiv på den norske deltakelsen, i kraft av sin rolle som hovedlærer ved Forsvarets høgskole. Informantene er valgt på grunnlag av at de antas å ha særlig god oversikt og innsikt i spørsmålet som skal belyses, nemlig årsakene til utfallet av det norske engasjementet i Faryab (Bryman 2004: 333-334). For å validere funnene i undersøkelsen gjennomleser intervjuobjektene transkripsjonen med muligheten til å korrigere eller supplere informasjon.

Antallet utvalgte PRT-sjefer utgjør halvparten av det totale antallet PRT-sjefer Norge har hatt i Faryab. Videre er informantene i dette utvalget PRT-sjefer fra henholdsvis 2005, 2007,

⁷ Reliabilitet handler om etterprøvbarehet, dvs. om gjentatte målinger med samme måleinstrument vil gi det samme resultatet (Ringdal 2001: 469).

2009, 2010, 2011 og 2012. Det vil si at utvalget dekker hele tidsperioden for det norske engasjementet i Faryab. Til sammen gir dette grunnlag for representativitet, og sjansen for å utelukke relevant informasjon reduseres. En svakhet som kan true oppgavens validitet er imidlertid at informantene blir intervjuet flere år etter at de erfarte konflikten i Afghanistan; det er mulig at informasjon som kunne ha vært sentral for undersøkelsen er glemt. Samtidig kan tidsaspektet bety at informantene har fått tid og distanse til å kunne forholde seg til oppdraget på en mer reflektert måte. Det faktum at utvalget i hovedsak består av PRT-sjefer kan være en svakhet, da andre grupper ansatte fra PRT-en i Faryab kan ha andre opplevelser og synspunkter enn nettopp denne gruppen. Dette utgjør et skjevt utvalg. Samtidig er nettopp PRT-sjefene svært relevante for mitt formål, da de hadde oppgaven med å tolke det norske oppdraget og operasjonalisere det på bakken i Faryab, samtidig som deres opplevelse av det norske engasjementet og utviklingen i Faryab utgjør førstehåndserfaring som er svært verdifull for en undersøkelse av årsakene til utfallet av konflikten.

Det er vanskelig å sikre reliabilitet med et semi-strukturert intervju, da metoden i en viss grad består av subjektive tolkninger. Det er ikke lett å teste holdbarheten i observasjonene som er gjort og slutningene som er trukket i en analyse som baserer seg på tolkning. Dette betyr imidlertid ikke at funnene i en slik analyse er mindre gyldige eller faglig fruktbare (Bratberg 2014: 22). Flere av kildene kan imidlertid være usikre eller partiske. Dataene hentet fra kilder som offentlige rapporter om konflikten og tidligere forskning på konflikten kan rimelig anses som sikre og objektive. Kilder som artikler fra nyhetsmedier, bøker skrevet av journalister og informasjon fra intervjuer gjennomført med norske PRT-sjefer er kilder som kan ha svakheter, da det ikke kan utelukkes at aktørene har en interesse av å fremstille bidraget og utfallet på en viss måte. Kildetrianguleringen i oppgaven kan, som nevnt, redusere sjansen for å trekke slutninger basert på subjektivitet, da informasjonen i oppgaven blir sjekket og understøttet av flere kilder. Det er videre lite trolig at navngitte informanter og journalister som rapporterer om konflikten oppgir informasjon som ikke stemmer med virkeligheten eller som er i overkant farget av subjektive oppfatninger. Dette har heller ikke vært min erfaring i datainnsamlingsprosessen (se Vedlegg 2).

3.2 Operasjonalisering av forklaringene på utfall

Hvordan kan de fire forklaringene anvendes for å belyse utfallet av konflikten i Faryab? For å kunne undersøke hvordan teoriene forklarer utfallet er det nødvendig å utlede operasjonelle

og målbare indikatorer for teoriene (Levy 2008: 13). Teoriene som anvendes i denne oppgaven antar alle at militær overlegenhet i utgangspunktet vil være tilstrekkelig for å seire i en konflikt, og at visse forhold knyttet til asymmetriske konflikter har en begrensende virkning på den sterke partens militære overlegenhet. Dette er grunnleggende og gjennomgående teoretiske antakelser som må diskuteres før analysen gjennomføres. Analysen vil dermed først diskutere hvorvidt norske styrker hadde militær overlegenhet i konflikten i Faryab og hvorvidt det er grunnlag for å tenke at denne overlegenheten ble begrenset i konflikten. I vurderingen av Norges komparative fortrinn og svakheter i konflikten lener jeg meg på informantenes utsagn. Jeg anser PRT-sjefenes egne refleksjoner rundt dette styrkeforholdet som et godt grunnlag for å vurdere styrkeforholdet mellom partene og for å vurdere hvorvidt norsk militært handlingsrom ble begrenset på noen måte.

Forklaringsvariabelen *begrensning i form av interesse og vilje* tilsier at interesse er avgjørende for utfallet av konflikten. Hvordan måler vi så interesse? Fordi Mack og Clausewitz skriver at interesse stammer fra hva som står på spill for partene i konflikten velger jeg å undersøke de norske målene i konflikten og viktigheten av disse målene. Dette gjøres på bakgrunn av empirien fra kapittel 4 og på svar fra respondentene på spørsmål om hvilke interesser som sto på spill for Norge i Faryab (se Vedlegg 3 og 4).

Videre tilsier Macks tese at interessene i konflikten danner grunnlaget for partenes relative *vilje*. Her baserer jeg meg på Rosens definisjon, nemlig viljen til å tolerere tap. Jeg utvider denne definisjonen og inkluderer også indikasjoner på viljen til å ta risiko som kan føre til egne tap og til sivile ofre. På norsk side gjøres dette ved å undersøke uttalelser fra politikere, norske meningsmålinger om deltakelsen i Afghanistan og innenrikspolitiske reaksjoner etter tap. Videre baserer jeg meg på svar fra informantene på spørsmål om hvorvidt norsk vilje til å nå mål i Faryab var sterk sammenlignet med opprørernes vilje (se Vedlegg 3 og 4). På afghansk side er dette problematisk, ikke minst fordi de såkalte opprørerne i realiteten besto av en rekke aktører med ulik tilknytning, ulik agenda og dermed også ulik vilje. Her baserer jeg meg på PRT-sjefenes opplevelse av den norske viljen versus opprørernes vilje, samt på litteratur om konflikten presentert i kapittel 4. Selv om informasjonen tilgjengelig for denne indikatoren er mangelfull, er det viktigste å få et helhetlig, overordnet bilde av hvorvidt norsk vilje til å tolerere kostnader var overlegen eller underlegen opprørernes vilje.

Variabelen *begrensning i form av mål* forklarer paradoksale konfliktutfall med at den sterke parten har hatt en målsetting som krever støtte fra sivilbefolkningen i innsatsområdet. Dette betyr at målet ikke kan nås med militærmakt alene i tillegg til at et avvik mellom politiske og militære mål gjerne oppstår, noe som sammen gjør det vanskelig å forutse hvor kostbar konflikten vil bli. Dette øker sjansen for at den sterke partens kostnadstoleranse overskrides og at parten trekker seg ut før målet er nådd. Operasjonaliseringen av *kostnadstoleranse* sammenfaller her med *vilje* som allerede er diskutert. Hvordan måler vi så målsettinger? Sullivan deler inn mål i kategoriene mål som krever befolkningens støtte og mål som kan nås med militærmakt alene. I lys av forskningslitteratur om asymmetriske konflikter, opprørsbekjempelse og konflikten i Faryab, og i lys av informantenes refleksjoner vurderer jeg dermed hvorvidt målet i Faryab kunne nås med militære midler alene eller ikke. Videre undersøker jeg hvorvidt forventningene til kostnadene i konflikten var lavere enn kostnadene viste seg å bli i konflikten. Dette gjøres ut fra informantenes utsagn om forventningene til oppdraget og svar på hva de anså som norske mål (se Vedlegg 3 og 4). Til slutt vurderer jeg hvorvidt det var avvik mellom politiske og militære mål, basert på spørsmål om målene for PRT-en (se Vedlegg 3 og 4).

Denne diskusjonen glir over i forklaringsvariabelen *begrensning i form av virkemidler*, som tilsier at den sterke partens militære evne begrenses dersom maktmidlene den bruker ikke er tilpasset konfliktens mål og kontekst. Hvordan måler vi så hvorvidt de valgte maktmidlene passer til konfliktens mål og kontekst? Norske virkemidler må her ses i lys av hvilke politiske mål norske myndigheter hadde i Afghanistan. Vurderingen av hvorvidt de norske virkemidlene var tilpasset det norske politiske målet i konflikten baseres både på informantenes egne opplevelser og på litteraturen om opprørsbekjempelse presentert i kapittel 1, som i stor grad handlet om en helhetlig tilnærming, og dermed en samordning av sivile og militære virkemidler. For å forenkle undersøkelsen velger jeg å dele maktmidler inn i de to kategoriene militære og sivilmilitære, der sistnevnte antas å være den riktige tilnærmingen i en asymmetrisk konflikt. Selv om en slik inndeling er forenkende og gjør analysen grovere og mindre detaljert, gjør den det lettere å måle maktmidlene brukt i konflikten.

En slik inndeling av maktmidler følger også i variabelen *begrensning i form av strategiinteraksjon*, der Arregúin-Toft (2005: 30-33) deler inn i direkte og indirekte tilnærming til konflikten. En direkte tilnærming tilsier bruk av militære, konvensjonelle

maktmidler rettet mot motstanderens evne til å kjempe, mens en indirekte tilnærming tilsier bruk av alle tilgjengelige ressurser og dermed også koordinering av sivile og militære virkemidler, rettet mot motstanderens vilje til å kjempe. Dette vil måles på grunnlag av forskning på Faryab-konflikten og informantenes svar på hvordan de militære styrkene innrettet innsatsen sin, hva slags metoder opprørerne brukte og hvordan norske PRT-styrker svarte på disse metodene (se Vedlegg 3 og 4). Virkemidler og tilnærming til konflikten er dermed to sider av samme sak, og vil diskuteres i forlengelse av hverandre.

4 Det empiriske caset

I denne oppgaven er formålet å undersøke hvordan utfallet av konflikten mellom norske PRT-styrker og afghanske opprørere i Faryab kan forklares, gitt de fire perspektivene oppgaven benytter som teoretisk rammeverk. Med andre ord bestemmer de ulike perspektivene hvilken empirisk informasjon som er relevant, da casestudien er teoridrevet. På denne måten ligner også oppgavens oppbygning på Allison (1968) analyse av modeller i forklaringen av Cubakrisen. Han utvikler sitt argument ut fra tre modeller, der hver seksjon inkluderer det han kaller et "case snapshot", som vil kunne vise hvordan modellene opptrer når de anvendes på det samme caset. Dette gir ham også grunnlag til å vurdere hvorvidt de ulike forklaringene henger sammen, og hvorvidt de sammen kan bidra til innsikt (Allison 1968: 4). Min oppgave er bygget på samme premiss. Jeg anvender fire perspektiver på paradoksale konfliktutfall for å kunne forstå utfallet av Faryab-konflikten og, som et biprodukt, belyse eventuelle sammenhenger mellom perspektivene. Dermed struktureres dette kapitlet inn i slike empiriske "snapshots", med en innledende redegjørelse for bakgrunnen for den norske militære deltakelsen i Afghanistan og Faryab.

4.1 Bakgrunn: Norsk deltakelse i Faryab

Bakgrunnen for den amerikanskledede invasjonen av Afghanistan og den etterfølgende ISAF-operasjonen i landet var terroranslagene mot New York og Washington D.C. 11. september 2001. Aktivering av NATOs artikkel 5 var avgjørende for Norges beslutning om å delta militært i Afghanistan. Dette presiserte statsminister Kjell Magne Bondevik i en tale til Stortinget 8. november 2001:

NATOs faste råd bekreftet at angrepene var å anse som et angrep på alle alliansens medlemsland. I henhold til Atlanterhavspaktens artikkel 5 er dermed alle alliansens medlemmer forpliktet til å bidra til de nødvendige mottiltak. Dette understreker solidariteten mellom de allierte. Det vitner om at artikkel 5-garantien, som har utgjort selve ryggraden i norsk sikkerhets- og forsvarspolitik i over 50 år, er reell. Den trer i kraft når situasjonen krever det (Stortinget 2001).

Denne målsettingen om å bidra til solidariteten og styrken i NATO ble også fremhevet av forsvarsminister Kristin Krohn Devold i 2003, da NATO engasjerte seg i Afghanistan i form av ISAF: "NATO er og vil være selve hjørnesteinen for norsk sikkerhet. Derfor må Norge

delta aktivt i NATOs operasjoner for å bidra til å sikre at alliansen forblir relevant og sterk (Stortinget 2003).

I løpet av konflikten har norske politikere oppgitt en rekke varierte årsaker til og målsettinger for det norske styrkebidraget i Afghanistan. Blant disse er noen knyttet direkte til Afghanistan, som å forhindre nye terroranslag og forhindre at Afghanistan igjen blir en frihavn for planlegging av internasjonal terrorisme (Stortinget 2001), å beskytte sivilbefolkningen (Stortinget 2010), å bidra til stabilitet og fred i Afghanistan og i regionen (Stortinget 2003), og å videreutvikle Afghanistans evne til å ivareta egen sikkerhet ved blant annet å styrke afghanske sikkerhetsinstitusjoner (Stortinget 2005). I tillegg er en rekke målsettinger som ikke handler direkte om Afghanistan fremsatt av stortingspolitikere. Blant disse er å bidra til å ivareta NATO som en sterk forsvarsallianse (Stortinget 2003), å styrke FN som fredsbevarende aktør (ibid.) og å støtte og vise solidaritet med USA etter angrepet på New York og Washington D.C. (Stortinget 2001). Til slutt er det blitt trukket forbindelser mellom sikkerheten i Afghanistan og Norges egen sikkerhet (Stortinget 2003).

Frem til 2005 deltok norske styrker både i Operation Enduring Freedom⁸ (OEF) og i International Security Assistance Force (ISAF). I denne tiden var SV det eneste stortingspartiet som ikke støttet militær deltakelse i Afghanistan (Oma 2014: 84). Med regjeringsskiftet til Stoltenberg II, med SV, Sp og AP i koalisjon, forsvant nærmest all kritikk mot deltakelsen. Effekten av SV som regjeringsparti var imidlertid at det ble satt en rekke betingelser for bruken av norsk militærmakt i Afghanistan. Blant annet gjaldt dette hva slags styrker som skulle brukes og hvor de skulle settes inn. Man ville nå sette inn norske styrker i områder der det ble antatt at man kunne unngå offensive kamphandlinger. I 2005 så det ut til å være i Nord-Afghanistan. Dermed ble det lagt inn en forutsetning om at norske soldater ikke skulle sendes til Sør-Afghanistan med mindre det var for å komme internasjonale soldater til unnsetning (Regjeringen 2005a, Svarstad 2014: 117, Græsvik 2014: 126). Denne beslutningen anses gjerne som et kompromiss mellom regjeringspartiene på grunnlag av økt press fra NATO-medlemmene om å utvide deltakelsen i Afghanistan (Svarstad 2014: 117). Norsk innsats skulle heretter underlegges ISAF, som siden 2003 hadde blitt ledet av NATO (Græsvik 2014: 125). ISAF var en styrke med FN-mandat til å gi sikkerhetsassistanse til overgangsregjeringen i Kabul. I begynnelsen var ISAFs fokus begrenset til Kabul og omegn. I

⁸ Den amerikanskledede operasjonen mot Taliban og al-Qaeda. Her bidro Norge blant annet med F-16 kampfly i 2002-2003 og med mineryddere og spesialstyrker (Svarstad 2014: 116, Søbstad 2015).

2003 ble det besluttet at ISAF skulle utvides til hele landet, og at ISAF-styrkene skulle bistå sentralmyndighetene i Kabul med å få innflytelse og kontroll også i provinsene, som gjerne var styrt av lokale krigsherrer, smuglere og kriminelle (Suhrke 2011: 93).

Lokale gjenoppbyggingsteam eller såkalte *Provincial Reconstruction Teams* (PRT) som skulle bidra til sikkerhet for å fremme utvikling i form av utdanning, godt styresett og landsbygdutvikling (Stortinget 2014) ble modellen ISAF benyttet seg av da mandatet ble utvidet til hele landet. I slike PRT-er skulle sivilt utviklingsarbeid koordineres tett med den militære virksomheten (Høiback 2014: 244). PRT-en i Meymaneh by i Faryab provins nordvest i Afghanistan var blitt opprettet av britiske styrker, og i 2005 ble det besluttet at ansvaret for PRT-en skulle overtas av Norge. Flere undersøkelser har vist at denne beslutningen var motivert av ønsket om å kompensere for beslutningen om ikke å sende styrker til Sør-Afghanistan, om avslutningen av bidraget til OEF og om ikke å delta i USAs kampanje i Irak (Oma 2014: 83). Ved å ta lederansvar i en provins kunne Norge fortsatt fremstå som en god NATO- og USA-alliert. I tillegg var motivasjonen for å ta lederansvaret her nettopp at provinsen ble ansett som relativt fredelig (Høiback 2015, Skaret 2015, Søbstad 2015). Da Norge overtok ledelsen for PRT-en i Faryabs provinshovedstad Meymaneh i september 2005 ble Faryab nemlig ansett som en av de fredeligste, om ikke *den* fredeligste, provinsen i landet. I starten beveget soldatene seg rundt i området uten å føle fiendtlighet fra befolkningen eller andre aktører i området, for å vise tilstedeværelse, skaffe lokalkunnskap og bygge tillit hos sivilbefolkningen (Græsvik 2014: 110-112). Norges første PRT-sjef i Faryab, Nils Arne Skaret (2015), fortalte at norske soldater på dette tidspunktet aldri opplevde å være i direkte stridskontakt med aktører i Faryab. Norske styrker opplevde kun stridskontakt i tilfeller der de endte opp mellom ulike rivaliserende aktører i provinsen. På dette tidspunktet var det norske bidraget i Faryab på rundt 50 soldater, i tillegg til lokale sikkerhetsstyrker og soldater fra allierte land. Sammen hadde disse ansvar for en sivilbefolkning i Faryab bestående av nærmere en million afghanere, hvorav mange var godt bevæpnet (Skaret 2015, Græsvik 2014: 112-113). PRT-ens ansatte, inkludert militært lederskap og nøkkelpersonell, ble stort sett rotert hver sjette måned (Ulriksen 2010: 7).

Samtidig som Faryab var en rolig provins relativt sett, hadde området en voldelig historie, med etniske skiller preget av rivalisering og konflikt. Storparten av befolkningen i Faryab var usbekisk, med tadsjikere som nest største gruppe og pashtunere som minoritet. Suhrke (2011:

112) karakteriserer de etniske skillelinjene som svært komplekse. I tillegg var provinsen preget av spenning mellom mindre grupper som kjempet om jord, politisk støtte, posisjoner og ære eller om kontrollen over de to hovedrutene for opiumsmugling som passerer gjennom Faryab i vest og nord. I 2005 var lokale krigsherrer fremdeles makthaverne, dominert av den usbekiske lederen, general Dostum, og norske styrker holdt en lav profil overfor disse (ibid.: 109).

4.1.1 2006: Angrep på PRT-en

Den relative fredeligheten norske styrker opplevde innledningsvis ble brutt da en gatemobb bestående av 2-300 sivile demonstranter, mange av dem bevæpnet, gikk til angrep på det norske PRT-hovedkvarteret i Meymaneh 8. februar 2006 (Græsvik 2014: 116-118, Suhrke 2011: 113). Demonstrantene kastet steiner, granater og brannbomber og skjøt med automatvåpen og RPG-er mot leiren. De norske soldatene forsvarte seg innledningsvis med varselskudd og tåregass, men etter hvert også med skudd for å drepe. Etter fem timer med pågående kamper fikk de norske sikkerhetsstyrkene kontroll på situasjonen. Ifølge daværende forsvarssjef Sverre Diesen, hadde PRT-styrkene hele tiden våpen og ressurser nok til å håndtere samtlige demonstranter, noe som betyr at leiren trolig aldri ville ha blitt nedkjempet (Græsvik 2014: 120). De hadde også flystøtte, enda denne ikke nådde Meymaneh før flere timer etter opptøyene tok til. Overdreven bruk av skudd for å drepe eller bomber fra kampfly ville imidlertid ha medført drap av sivile, noe som gikk direkte på akkord med oppdraget soldatene var sendt for å gjennomføre. Dette var opprørerne trolig klar over (Græsvik 2014: 120). Den utløsende årsaken til demonstrasjonen i 2006 var karikaturtegningene av profeten Muhammed publisert blant annet av det norske Magazinet. Dette ble trolig supplert med en forakt for utlendinger som vanskeliggjorde ulovlig handel som narkotikasmugling, som var utbredt i hele provinsen (Græsvik 2014: 114, 124). Ingen norske soldater ble drept i angrepet, men flere ble skadet. Fire afghanske demonstranter ble drept og flere titalls såret (Græsvik 2014: 121).

Denne sikkerhetshendelsen ble et vendepunkt for den norske PRT-en i Meymaneh. Norske soldater ble nå klar over spenningene i provinsen, og det ble besluttet at leiren skulle flyttes til et sikrere sted. Dermed fikk PRT Meymaneh base utenfor byen, med høye murer, sandsekker og lengre piggtådgjerder (Græsvik 2014: 124, Suhrke 2011: 114). Denne handlingen fjernet også soldatene fra sivilbefolkningen; det ble nå lagt langt større restriksjoner på de norske

soldatenes bevegelser utenfor leiren, og dermed forsvant de norske styrkenes mulighet til direkte kontakt med lokalbefolkningen (Græsvik 2014: 133-134, Suhrke 2011: 114). Sakte men sikkert økte de fiendtlige handlingene mot norske soldater, som nå oftere ble beskyttet mens de gjennomførte oppdrag og hvis leir fremdeles ble utsatt for sporadiske angrepsforsøk med raketter og våpen. Ved slutten av 2006 var antall nordmenn økt til 100 personer (Regjeringen 2014).

4.1.2 2007 og 2008: Innlemmelse av Ghormach

Voldsnivået i Faryab økte i 2007. En av årsakene til dette kan ha vært at afghanske og internasjonale styrker gradvis, og med stadig flere styrker, tok kontroll over et større område. Dette betød at de utfordret lokale krigsherrer og i økende grad eksponerte seg for opprørsangrep (Department of Defense 2008b: 11). Norske soldater rapporterte imidlertid at den økte opprørsaktiviteten syntes å stamme fra aktivitet i Ghormach. I 2007 og 2008 økte opprørsaktiviteten i Ghormach, et distrikt i provinsen Badghis, som grenset til Faryabs sørlige grense, og som befant seg innenfor ansvarsområdet til Regionkommando vest (RC Vest). Volden i Ghormach begynte raskt å spre seg til Faryab, og norske styrker så dette som en trussel mot sitt ansvarsområde. I tillegg ble det klart at for å bygge delen av Ringveien som går gjennom Ghormach, trengtes en bedre situasjonsoversikt i dette området (Arntzen 2015). Norske myndigheter tok etter hvert initiativ til å innlemme Ghormach i Regionkommando nord (RC Nord), under den norske PRT-ens jurisdiksjon. Ghormach ble til slutt overført fra Badghis til Faryab, og fra RC Vest til RC Nord (Ulriksen 2010: 4, Græsvik 2014: 135). I denne perioden var trusselbildet i endring i Faryab. Espen Arntzen (2015), som var PRT-sjef fra desember 2007 til juni 2008, uttalte at PRT-styrkene i denne perioden opplevde et stadig mer organisert opprør fra vest. Det ble klart at det var behov for økt styrkeberedskap. Fra 1. april 2008 var den norske helikopterenheten operativ, og andelen styrker i PRT-en økte betraktelig (Arntzen 2015).

En av de største offensivene mot opprørerne i Ghormach fikk navnet Harekate Yolo. I første del av operasjonen forekom ingen allierte tap. Den andre delen av operasjonen, i november 2007, varte i over en uke, med intens stridskontakt mellom sikkerhetsstyrker og det som ble antatt å være opprørere tilknyttet Taliban (Ulriksen 2010: 5). Her kjempet de norske styrkene mot opprørere som var godt trent. Natten 5. november ble de norske styrkene tvunget til å trekke seg tilbake til et område der de hadde større dominans i terrenget. PRT-sjef Rune

Solberg uttalte i etterkant av operasjonen at han ikke var forberedt på at motstanderne var så godt trent (Græsvik 2014: 135-138). Norske styrker opplevde imidlertid ingen egne tap i Harekate Yolo, samtidig som det ble anslått at 60-80 væpnede opprørere ble drept i løpet av offensiven. Utfallet av operasjonen ble derfor ansett som en seier til sikkerhetsstyrkene. 8 november ble imidlertid én norsk soldat drept og en annen såret da de kjørte på en veibombe på vei til PRT-en i Faryab. Etter dette anmodet PRT-sjef Jørn Erik Berntsen økt beskyttelse av norske styrker, blant annet i form av panser, som kunne gi bedre beskyttelse mot veibomber (Græsvik 2014: 140-141, Halsne 2013: 104).

Før 2008 hadde truslene mot sikkerhet og stabilitet i nord kommet fra krigsherrer, kriminelle og narkotikasmuglere (Department of Defense 2008b). Nå syntes sikkerhetsbildet å være endret. Det operasjonelle miljøet i Afghanistan var i 2008 dominert av et konstant utviklende opprør. Antall hendelser med stridskontakt skjøt i været sommeren og høsten 2009 (Omsted 2015). Endringen i den fiendtlige aktiviteten i Faryab og Ghormach ble møtt med en endring i de norske styrkenes operasjonsmønster; en økning av norske offensive operasjoner skulle hindre opprørerne i å omgruppere og returnere til klarerte områder. Dermed ble flere operasjoner med det formål å eliminere opprørere gjennomført. Motstanderne slo tilbake med angrep som skulle treffe norske styrker der de var mest sårbare, som veibomber og bakholdsangrep. Norske styrker hadde flystøtte og generelt så god slagkraft at de vant de fleste væpnede konfrontasjoner overlegent (Høiback 2015, Omsted 2015, Græsvik 2014: 143). I et stort antall stridskontakthendelser påførte PRT-styrkene opprørerne store tap uten å selv lide store tap. Unntaket her er veibomber, som har vært årsaken til en stor del av de norske tapene og skadene i Afghanistan (Ulriksen 2010: 7). Samtidig som norske styrker lyktes mot opprørerne i enkeltslagene, hadde de problemer med å holde på områder som var klarert. Ofte ble områder klarert uten at dette ble etterfulgt av såkalte ”hold”- og ”build”-operasjoner⁹ (Ulriksen 2010: 5, Andersen 2014: 45, Omsted 2015, Knotten 2015).

I 2008 og 2009 så man økt bruk av veibomber og økt opprørsaktivitet generelt (Græsvik 2014: 147). Tidligere hadde sivile borgere undergravd opprørernes innsats ved å rapportere utplasseringer av veibomber til myndighetene, noe som førte til at angrepene sjelden var vellykkede (Afghanistan NGO Safety Office 2009a: 7). Disse angrepene ble imidlertid mer

⁹ I opprørsbekjempelseskampanjer er begrepet ”clear-hold-build” sentralt. Dette begrepet handler om å klare et område for opprørere før dette området holdes sikkert. Så kan oppbygging av infrastruktur og utviklingsprosjekter gjennomføres (Ucko 2013: 54).

vellykkede etter hvert som antallet væpnede opprørsgrupper i området økte (Afghanistan NGO Safety Office 2009b: 6). I tillegg til utplasseringer av IED-er bestod angrepene mot sikkerhetsstyrkene i Faryab av RPG-er og angrep mot kolonner og sjekkpunkter.

4.1.3 2009: Dreiningen mot COIN og kapasitetsbygging av ANSF

I 2009 endret ISAFs overhode, Stanley McChrystal, det internasjonale styrkebidragets tilnærming til konflikten i Afghanistan. Oppdraget skulle nå innrettes som en COIN-kampanje, der militære, paramilitære, politiske, økonomiske, psykologiske og sivile midler skulle tas i bruk for å bekjempe opprøret (Department of Defense 2008: 15). I COIN-doktrinen ble en helhetlig tilnærming til konflikten vektlagt. Dette betød samordning av sivile og militære virkemidler. Den norsk-ledede PRT-en i Meymaneh hadde imidlertid et tydelig skille mellom sivile og militære aktører. Norske styrker var eksempelvis ikke tillatt å drive humanitære eller utviklingsfremmende oppgaver (Ulriksen 2010: 7). Dette skillet hadde eksistert siden norske styrker overtok ansvaret for PRT-en i 2005 (Ekhaugen 2014: 106). Faryab-strategien, som ble publisert i 2009, presiserte fortsettelsen av det sivilmilitære skillet. Samtidig som koordineringen mellom aktørene skulle styrkes, skulle rollen til de sivile og de militære aktørene tydeliggjøres, og den sivile komponenten trekkes ut av PRT-en og knyttes nærmere opp mot lokale afghanske myndigheter og FN (UNAMA) (Utenriksdepartementet et al. 2009: 4, Anderssen 2014: 43-44). Dette skillet mellom sivile og militære virkemidler ble etter hvert kalt "den norske modellen" (Ekhaugen 2014: 101). I mai 2009 utgjorde det sivile elementet 15 personer, mens det militære elementet var omtrent 450 personer. I tillegg hadde man nå et større fokus på såkalt "afghanisering", prosessen der afghanske sikkerhetsstyrker skulle trenes til å selv kunne ivareta sikkerheten i Faryab. Dette var tydelig da statsråd Grete Faremo i 2009 uttalte følgende: "Målsettingen med NATOs engasjement i Afghanistan er at afghanerne selv skal ivareta egen sikkerhet. (...) Vårt bidrag vil derfor, i tråd med dette, gradvis vris mot en tydeligere støtterolle for afghanske sikkerhetsstyrker" (Stortinget 2009).

25. juni 2009 ble en sivil mann skutt og drept av norske soldater foran sin ni år gamle sønn, etter å ha kjørt en motorsykkel mot de norske styrkene selv om soldatene hadde bedt ham stoppe. Dette var første gang norske soldater beviselig hadde tatt livet av en sivil afghaner (Græsvik 2014: 163). Tilfellet ble etterforsket, og i september konkluderte generaladvokaten med at soldatene hadde opptrådt korrekt. Enda forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen

umiddelbart uttrykte støtte til soldatene, fikk hendelsen kritikk av politikere og presse hjemme i Norge (Græsvik 2014: 163, Regjeringen 2009, Omsted 2015).

Året 2009 var preget av jevnlig angrep fra opprørere, og da særlig i form av utplasseringer av IED-er (Afghanistan NGO Safety Office 2009c: 8). Hittil hadde antallet norske styrker i PRT-en økt gradvis. I løpet av 2009 økte antallet norsk personell til 500, som til enhver tid var til stede i PRT-en. Dette tallet forble noenlunde konstant frem til PRT-en ble avviklet i 2012 (Halsne 2015, Regjeringen 2014, Halsne 2013: 95).

4.1.4 2010: Økt opprørsaktivitet, økt antall soldater og norske tap

Intens strid mellom norske styrker og opprørere foregikk nyttårshelgen 2009/2010, da norske soldater ble beskutt av opprørere som søkte dekning blant annet i bolighus i en landsby full av sivile. Græsvik (2014: 167) skriver at de norske soldatene opplevde at opprørerne brukte sivile som skjold. Kampene mellom norske soldater og opprørere varte i syv timer, før soldatene gjennomførte husene i landsbyen (Ulriksen 2010: 4). De fleste av opprørerne kom seg trolig unna før gjennom søkningen, og noen kom senere tilbake til landsbyen. 25. januar 2010 var en kolonne med norske soldater på vei tilbake til leiren i Meymaneh etter å ha vært ute i felt i Ghormach da ett av kjøretøyene kjørte på en veibombe. Samtidig som IED-en detonerte, ble styrkene beskutt, og de norske styrkene besvarte ilden. En norsk soldat ble drept av veibomben (Græsvik 2014: 170-171, 173).

Våren 2010 forekom en økning i opprørsaktivitet utenfor de typiske områdene i Faryab (Afghanistan NGO Safety Office 2010a: 9). På dette tidspunktet var det et mønster at IED-angrep og direkte angrep ble rettet mot sivile. I tillegg forekom angrep mot politiets (ANP) sjekkpunkter (Afghanistan NGO Safety Office 2010b: 5, Afghanistan NGO Safety Office 2010c: 8). Mot sommeren 2010 ble en sterk økning i opprørsinitierte sikkerhetshendelser rapportert, særlig i grenseområdet til Ghormach (Afghanistan NGO Safety Office 2010d: 6). Antallet opprørere hadde økt, og disse var bedre organisert enn tidligere. Dette året ble det satt inn en bataljon på nesten 600 amerikanske soldater i Faryab. Samtidig økte de nasjonale styrkene antall tropper i nord, da en ANA-brigade ble etablert i Faryab (Jacobsen 2015). Denne hæravdelingen skulle mentorer og trenes opp av PRT-styrkene. Til sammen var det nå flere tusen soldater i Faryab (Græsvik 2014: 180).

2. mai 2010 ble norske soldater i Ghormach utsatt for et særlig dramatisk angrep, da de kjørte inn i det som viste seg å være et planlagt bakholdsangrep fra opprørernes side. Norske soldater besvarte ilden, men opprørsstyrkene var langt flere og væpnet med RPG-er og raketter, og de kom stadig nærmere de norske styrkene. Til slutt var de nærmeste opprørerne kun femten meter unna norske styrker. Ni soldater, over halvparten av de seksten norske soldatene, ble skadet. I tillegg ble mye av utstyret deres ødelagt. Til slutt var det angrep fra allierte fly som tvang opprørerne tilbake (Ulriksen 2010: 4, Græsvik 2014: 182, 186, 191, 193).

27. juni 2010 led Norge sitt største enkelttap i Afghanistan, da fire norske soldater som befant seg i et pansret kjøretøy døde etter å ha kjørt på en veibombe i Faryab (Regjeringen 2010a). Dermed ble første halvdel av 2010 Norges verste periode i Afghanistan til da, med fem døde og flere titalls sårede soldater (Græsvik 2014: 205, 210). Den afghanske hæren gjennomførte rundt to uker tidligere en større offensiv mot opprørsstyrker sør for Meymaneh. Mellom syv og 11 opprørere ble drept. Denne offensiven kan ha vært bakgrunnen for angrepet, da det ikke er uvanlig at Taliban slår tilbake etter slike offensiver (Dagbladet 2010). Reaksjonen hjemme i Norge etter tapet var preget av støtte til oppdraget. Stortingspolitikere forsikret at de norske soldatene ikke hadde mistet livet forgjeves, og at norsk deltakelse i Afghanistan var av stor betydning for Norge og for det internasjonale samfunnet (Regjeringen 2010b). Også i opinionen ble tapet møtt med støtte for oppdraget. En meningsmåling gjennomført av Norstat i etterkant av tapet i 2010 viser at 55 % av den norske befolkningen mente at Norge burde delta i Afghanistan (NRK 2010, Anderssen 2014: 45). På samme tid ble det, ifølge PRT-sjefer Ivar Omsted (2015) og Lars Magnus Huse (2015), pålagt norske PRT-styrker såkalte *caveats* eller operative begrensninger på bruk av våpen og på hvor de fikk lov til å operere etter tapet i 2010. Blant annet fikk norske styrker på dette tidspunktet ikke bevege seg inn i Ghormach¹⁰.

I slutten av juli forekom to opprørsinitierte angrep mot den norske basen i Ghormach på samme dag. Under det første angrepet skjøt opprørere med håndvåpen og granater mot basen. De norske styrkene tilkalte flystøtte, og området der opprørerne oppholdt seg ble bombet. Tre opprørere skal ha blitt drept i kampene. Senere samme dag kom et nytt angrep, hvor opprørere skjøt granater mot basen. I løpet av angrepene ble flere opprørere drept, mens de norske

¹⁰ Denne informasjonen er imidlertid trolig gradert, da det ikke har vist seg mulig å oppdrive håndfast informasjon om dette.

soldatene kom uskadde fra stridskontakten. Heller ikke norsk utstyr ble påført skader. Basen ble også angrepet 17. og 19. juli. Under angrepet 17. juli ble en norsk soldat såret. Dette var det tolvte angrepet på den norske leiren i 2010 (VG 2010).

4.1.5 2011: Økt uro i Ghormach og motstand mot PRT-en

I 2011 etablerte den pakistanske Taliban-lederen seg i Ghormach. Det ble rapportert at han hadde med seg rundt 200 godt trente krigere (Aftenposten 2011). I mai bestemte Ghormach-distriktets eldreråd seg for å samarbeide med Taliban. I løpet av første halvdel av 2010 ble de norske styrkene angrepet nesten hver dag, med bomber eller direkte ild. Ghormach var blitt et vepsebol, og norske styrker møtte stadig sterkere motstand. De ble angrepet i områder der de tidligere hadde hatt bevegelsesfrihet (Suhrke 2011: 124). Også i Faryab forekom angrep på PRT-styrkene. Her ble tre norske soldater skutt og lettere såret da de ble angrepet mens de arbeidet utenfor PRT-en (Afghanistan NGO Safety Office 2011a: 8, NRK 2011)¹¹. Utover våren ble en økning i antall illegale sjekkpunkter rapportert (Afghanistan NGO Safety Office 2011b: 9).

4.1.6 2012: Sikkerhetssituasjon under og etter PRT-avviklingen

Våren 2012 rapporterte Afghanistan NGO Safety Office (2012a: 6) at Faryab hadde det høyeste nivået av opprørsaktivitet i den nordlige regionen. Direkteangrep, IED-hendelser og angrep mot sjekkpunkter preget sikkerhetsbildet, med sofistikerte opposisjonsnettverk noen steder, der nettverkene gjennomførte skremselsoperasjoner som kidnappinger og illegale sjekkpunkter. Sommeren 2012 forberedte de internasjonale styrkene seg på å overføre ansvaret for sikkerheten i provinsen til de afghanske sikkerhetsstyrkene. Overføringen skulle skje 13. september. Afghanistan NGO Safety Office (2012a: 5) rapporterte i august 2012 at ANSF per dags dato ikke hadde vist evne til å fylle vakuemet som vil oppstå etter de internasjonale styrkene. I månedene frem mot uttrekningen av de internasjonale styrkene ble en skarp nedgang i ANSF-initiert aktivitet rapportert. Samtidig holdt graden av opprørsinitiert aktivitet seg på samme nivå som tidligere (Afghanistan NGO Safety Office 2012c: 5). I løpet av september dro de siste norske soldatene fra Meymaneh, og de afghanske styrkene overtok totalansvaret for provinsen der Norge hadde ledet den internasjonale innsatsen siden 2005

¹¹ Dette var foranlediget av en hendelse der en afghansk politimann skjød og drepte to internasjonale soldater, og deretter selv ble drept da han prøvde å flykte. Politimannens dødsfall skapte store spenninger mellom PRT-en og samfunnet (Afghanistan NGO Safety Office 2011a: 8).

(Søbstad 2015, Græsvik 2014: 249). Det norske PRT-bidraget i Faryab ble offisielt avviklet fra 1. oktober 2012 (Regjeringen 2014).

I tiden etter uttrekningen forekom en nedgang i sentralmyndighetenes innflytelse i provinsen og i tilstedeværelsen av sikkerhetsaktører. Samtidig steg opprørsaktiviteten (Afghanistan NGO Safety Office 2012d: 4). Journalist Anders Sømme Hammer (2013) rapporterte at uroen og usikkerheten i Faryab økte etter at norske PRT-styrker trakk seg ut fra provinsen. Han trakk frem at det mest dødelige selvmordsangrepet i Afghanistan i 2012 ble gjennomført i Faryab en måned etter uttrekningen. Her ble 15 sivile drept, deriblant barn. 33 ANSF-ansatte ble også drept. Angrepet førte i tillegg til 40 sivile sårede og 11 ANSF-ansatte sårede (Afghanistan NGO Safety Office 2012d: 4). Denne hendelsen er uvanlig for den registrerte opprørsaktiviteten, men opprørere rettet i perioden etter uttrekningen angrep mot harde og myke mål i hele provinsen med et økt aktivitetsnivå, og uten sterk motstand fra sikkerhetsstyrker (Afghanistan NGO Safety Office 2012d: 4). Etter selvmordsangrepet fulgte en attentatbølge og en serie kidnappinger og kamper (Sømme Hammer 2013). Afghanistan NGO Safety Office (2012e: 5) rapporterte i november at opprørsledere kapitaliserte på de internasjonale styrkenes tilbaketrekning og ikke viste tegn til å trappe ned aktivitetsnivået, heller ikke i vintermånedene. Taktiske suksesser for ANSF i denne perioden syntes ikke å svekke opprørernes aktivitetsnivå.

5 Analyse

Før problemstillingen kan undersøkes må to antakelser adresseres. Først må det etableres hva utfallet av konflikten i Faryab var. Deretter er det nødvendig med en diskusjon om hvorvidt det teoretiske rammeverket kan anvendes på en konflikt som denne. Deretter vil analysen undersøke hvordan utfallet av konflikten kan forklares, gitt de fire mulige forklaringene som utgjør oppgavens analytiske rammeverk.

Hva var utfallet av Faryab-konflikten?

Som vist i kapittel 1 operasjonaliseres utfall ut fra hvorvidt partene hadde nådd målene sine på tidspunktet for uttrekning. Slik forstått forelå utfallet av Faryab-konflikten da PRT-styrkene trakk seg ut av Faryab høsten 2012 og lot afghanske sikkerhetsstyrker ta over sikkerhetsansvaret i provinsen. Dette markerte ikke slutten på det internasjonale eller det norske bidraget i Afghanistan, men det markerte slutten på den norsk-ledede PRT-en i Faryab. I kapittel 1 ble det klart at utfallet av en asymmetrisk konflikt sjelden forekommer i form av en klar seier og et klart tap. Likevel kan vi diskutere hvilken part utfallet er gunstig for, gitt partenes målsettinger i konflikten. Det er imidlertid vanskelig å finne klare mål for det norske oppdraget, blant annet fordi Norge ikke har hatt et homogent, enhetlig og langsiktig bidrag (Henriksen 2013: 76). Dette er noe som vil diskuteres senere i analysen. I denne oppgaven har jeg imidlertid begrenset fokuset til norske PRT-styrkers møte med afghanske opprørere. Dette vil si at delmålene om opprørsbekjempelse og sikkerhet er i fokus. Økt stabilisering, isolering av opprøret, beskyttelse av befolkningen og økt støtte til myndighetene vil dermed være ensbetydende med måloppnåelse for norske styrker; opprørsbekjempelse lykkes når befolkningen samtykker til myndighetenes legitimitet og slutter å aktivt eller passivt støtte opprørerne (Department of Defense 2008: 15, NATO 2009: 1). For opprørerne, som i forenklet form hadde et felles mål om å hindre innflytelse og kontroll fra sentralmyndighetene i provinsen, vil derimot ustabilitet og økt uro anses som en seier.

Som vist var sikkerhetsbildet i 2012 preget av opprørsaktivitet, og denne aktiviteten ble ikke lavere etter at PRT-styrkene hadde trukket seg ut. Afghanske sikkerhetsstyrker gjennomførte etter hvert færre operasjoner som skulle isolere opprøret. Videre er det lite trolig at de afghanske sikkerhetsstyrkene var i stand til å ivareta provinsens sikkerhet på tidspunktet for uttrekning (Østerud 2013: 73). Til slutt ble det rapportert at myndighetenes innflytelse i provinsen ble redusert etter at PRT-styrkene trakk seg ut (Afghanistan NGO Safety Office

2012d: 4). Martiniussen, Barstad og Christiansen (2013: 16) finner at den norske PRT-en ikke lyktes i å nå målet om å isolere opprøret, beskytte befolkningen og øke støtten for sentralmyndighetene i befolkningen. Til sammen indikerer dette at utfallet kan betraktes slik at PRT-styrkene ikke lyktes med å stabilisere provinsen, etablere sikkerhet og isolere opprøret før de trakk seg ut av Faryab. Snarere var provinsen drastisk mer urolig i 2012 enn den hadde vært i 2005. Med antakelsen om at opprørsbekjempelse og sikkerhet faktisk var mål den norske PRT-en jobbet mot, kan utfallet anses som et nederlag for PRT-en. Gitt at opprørernes fellesmål videre var å hindre sentralmyndighetene i å få kontroll og innflytelse i provinsen, kan utfallet anses som en seier til dem. Dette er imidlertid en grov forenkling som er problematisk, blant annet basert på at opprørerne hadde ulike affiliasjoner og agendaer og at det ikke er sikkert at norske PRT-kontingenter faktisk anså opprørsbekjempelse og sikkerhetsetablering som mål. Ettersom norske PRT-styrker jobbet innenfor en helhetlig ISAF-strategi som opererte med opprørsbekjempelse som ett av målene for den internasjonale innsatsen (Østerud 2013: 68, NATO 2009: 1, NATO 2011) anser jeg det imidlertid rimelig å anta at opprørsbekjempelse også var et mål for den norske PRT-en. Dette vil diskuteres i analysen. Denne oppgaven opererer med forståelsen av utfallet av konflikten mellom norske PRT-styrker og afghanske opprørere i Faryab som et nederlag for norske styrker.

Er det teoretiske rammeverket anvendelig på caset?

Samtlige av forklaringene i oppgavens teoridel forklarer paradoksale utfall ved å referere til at den sterke partens militære overlegenhet er blitt undergravd eller begrenset. På ulike måter forfekter de alle at det i utgangspunktet finnes en sammenheng mellom militærmakt og utfall, men at denne sammenhengen undergraves i asymmetriske konflikter. For å undersøke hvordan de ulike teoriene vil forklare utfallet av konflikten i Faryab er det dermed først nødvendig å etablere at caset er innenfor teoriernes gyldighetsområder. Dette vil jeg gjøre ved å først etablere at konflikten var asymmetrisk og at norske styrker hadde overlegen styrke, og deretter ved å undersøke om det er grunn til å tro at norsk militærmakt ble begrenset i konflikten. Dette er særlig viktig fordi samtlige fire forklaringer fokuserer på asymmetriske konflikter der den sterke parten er en stormakt. I oppgaven antas det likevel at forklaringene kan anvendes på konflikten mellom PRT-styrker og opprørere i Faryab. Dette gjør det nødvendig å diskutere hvorvidt en småstat som Norge hadde overlegen militær evne i denne konflikten, og altså om konflikten faktisk var asymmetrisk. Fordi teoriene fokuserer på stormakter er det også nødvendig å ta høyde for at småstaters utenrikspolitiske atferd har

andre forutsetninger og rammebetingelser enn det stormakter har (Kjølberg & Nyhamar 2011: 6). Eksempelvis vil deltakelsen i konflikter og beslutningen om å trekke seg ut av konflikter sjelden skje unilateralt. Dette er en utfordring som vil adresseres i analysen.

Basert på Macks definisjon av en asymmetrisk konflikt, der den sterke parten har invasjonskapabilitet mens den andre parten ikke har slik kapabilitet, er konflikten mellom norske styrker og opprørere i Faryab asymmetrisk. Norge som stat hadde invasjonskapabilitet og overlegen militær evne i forhold til opprørerne, mens opprørerne ikke hadde denne kapabiliteten. Disse påstandene underbygges av at de fleste, om ikke alle, tilfeller med direkte stridskontakt endte med at opprørerne ble tvunget tilbake eller jaget på flukt, ofte som følge av de norske styrkenes luftstøtte. Samtidig evnet opprørerne kun sporadisk å påføre PRT-styrkene tap og skader. Norske styrker unngikk store tap og skader i strid, samtidig som de påførte opprørerne vesentlige tap. De hadde teknologisk overlegenhet på slagmarken som droner, kampfly, helikopterstøtte, etterretningsteknologi, samband, pansrede kjøretøy og langtrekkende våpen, i tillegg til at de generelt var bedre rustet våpen- og utstyrsmessig. Dette var avgjørende for at norske styrker oppnådde taktiske seiere mot opprørerne (Omsted 2015).

Dette tilsier at konflikten mellom den norske PRT-en og opprørerne i Faryab var asymmetrisk, noe som støttes av informantenes forståelse av konflikten. På spørsmål om styrkeforholdet mellom PRT-styrker og afghanske opprørere, svarte samtlige informanter at konflikten var asymmetrisk, og at opprørerne var militært underlegne PRT-styrkene. Høiback formulerte dette slik: ”Konflikten er asymmetrisk. De har kruttvåpen, noe langtrekkende, de improviserte veibombene, men (...) med en gang vi begynner å slåss på lange avstander, eller på natta, er vi overlegne”. Han trakk frem norske styrkers flystøtte som særlig viktig for dette styrkeforholdet: ”Norge hadde teknologien og våpen på sin side, og (...) hele tiden vissheten om luftstøtte”. Søbstad (2015) presiserte også at opprørerne visste at norske styrker representerte NATO, og at PRT-styrkene hadde alliansen i ryggen. Til sammen tilsier dette at norske styrker, i form av militær evne, var overlegne afghanske opprørere.

Samtidig opplevde de norske styrkene tilfeller der de ble tvunget til å relokere til områder der de hadde større dominans i terrenget. De opplevde også slag der de ikke klarte å holde opprørerne unna før de mottok støtte fra luften. Ett eksempel på dette var slaget 2. mai 2010, da opprørerne, som var tallmessig overlegne de norske styrkene, påførte norske styrker store

skader, og da den daværende PRT-sjefen uttrykte overraskelse over nivået på de afghanske opprørerne. En stor del av opprørerne var godt bevæpnet, med utstyr som RPG-er og raketter. I tillegg hadde de tilgang til store mengder materiale til IED-er. Ifølge Omsted (2015) ble opprørernes evne til å bygge store, raffinerte og effektive IED-er stadig utviklet, særlig i 2009, da opprørerne i Faryab fikk bistand fra opprørere med erfaring fra Irak. Med tiden ble også våpnene lettere tilgjengelige, da lagre og fasiliteter i området ble støttet av opiumproduksjon og fristeder i Pakistan (ibid.) Opprørerne dro fordel av at de beveget seg lettere i terrenget uten å bli oppdaget enn norske styrker gjorde, ofte på lette kjøretøyer som motorsykler. I tillegg evnet de å mobilisere mange på kort tid; ”de var raske med mobiltelefoner. Og de var samkjørte, koordinerte innsatsen sin, planla komplekse angrep, og var utrolig raske til å samle mye folk” (Omsted 2015). Ifølge Huse (2015) var det også en fordel for opprørerne at de ikke forholdt seg til de samme spillereglene som de norske styrkene gjorde:

I kontakt var vi sterkest. Utfordringen kom ved at vi følger krigens folkerett, mens de ser bort ifra slike spillereglene. Videre vet de at vi følger disse reglene. Det utnyttet de blant annet ved å bruke menneskelige skjold. Det var en fordel de hadde. Men samtidig tilpasset vi oss deres måte å operere på. Eksempelvis kunne vi, hvis vi visste at de brukte landsbyer, gå til fots istedenfor å bruke kjøretøy. Et kjøretøy er et stort mål, mens det er vanskeligere med et mål som kommer fra flere retninger, og det er vanskeligere for opprørerne å stikke av innenfor murene.

Også Jacobsen (2015) hevdet at dette var fortrinn for opprørerne, i tillegg til at de kunne gjemme seg i sivilbefolkningen:

Det var mye flinke krigere blant opprørerne, men veldig variabelt. Noen holdt på lenge. Men de var ikke godt utrusta i forhold til oss. De hadde et fortrinn med at de ikke var uniformerte, og kunne forsvinne, gjemme seg blant kvinner og barn og var fleksible. De hadde heller ingen regler å forholde seg til. Det er ikke i seg selv en fordel, men det betød at de gjorde ting som var helt utenkelige for oss.

Dette tilsier at opprørerne hadde komparative fortrinn. Videre kan dette tilsi at den norske militære evnen var begrenset. I sitatene blir det imidlertid synlig at PRT-sjefene ikke anså disse fortrinnene som avgjørende for konflikten, da de presiserte at de ikke fikk betydning for

norske styrkers evne til å nå militære mål, og beskrev hvordan norske styrker tilpasset seg situasjonen. Søbstad (2015) resonnerer her at opprørerne, fordi de kinetisk var underlegne, rettet angrep der norske styrker var sårbare. Samtlige av mine informanter har trukket frem veibomber som den største trusselen mot norske PRT-styrker, da dette var en trussel en ikke kunne beskytte seg mot med flystøtte (Høiback 2015). Dette samsvarer med kjennetegnene i en asymmetrisk konflikt, der det materielle forholdet mellom partene er asymmetrisk, og der den underlegne parten dermed må forsøke å kompensere for underlegenheten ved å treffe motstanderen der han er sårbar. I sum vil jeg slutte at konflikten mellom norske PRT-styrker og opprørere i Faryab var asymmetrisk, og at de fire forklaringene er anvendelige på caset.

5.1 Begrensning i form av interesse og vilje

En forklaring på paradoksale konfliktutfall er at den svake parten kompenserer for sin underlegne militære styrke ved en overlegen interesse og videre overlegen vilje. Denne forklaringen hviler på antakelsen om at relativ militærmakt avgjør relativ interesse og vilje, som videre fører til at den svake parten seirer i asymmetriske konflikter. Den militært sterke partens makt blir her begrenset av manglende interesse og svak vilje. Det er allerede blitt etablert at et asymmetrisk militært styrkeforhold eksisterte i Faryab-konflikten; Norge var den militært sterke parten med invasjonskapabilitet, mens motstanderen var en mer eller mindre sammenhengende opprørsbevegelse som manglet invasjonskapabilitet. Stemmer det så at dette asymmetriske materielle forholdet forplantet seg til en asymmetri i interesse? For å kunne vurdere dette må vi etablere hvordan norske myndigheter anså Afghanistankonflikten, hva de norske målsettingene i Faryab var, og hvor sterk norsk interesse var relativt til opprørernes interesse.

Begrensning i form av interesse

Som vist i kapittel 4 var Norges uttalte mål med engasjementet i Afghanistan skiftende og ikke alltid direkte knyttet til Afghanistan; uttalte mål ble gjerne knyttet til USA, NATO og FN. Skiftende uttalte mål fra norske myndigheter trenger imidlertid ikke å gjenspeile skiftninger i det overordnede, politiske målet Norge hadde i konflikten. Samtlige av denne oppgavens informanter har presisert at det overordnede, politiske målet for Norge i konflikten var å styrke egen posisjon i NATO ved å vise evne og vilje til å yte et godt og relevant bidrag, og å vise solidaritet med USA etter terrorangrepene i 2001. Høiback (2015) hevdet at Norge

ikke ville ha vært i Afghanistan hadde det ikke vært for at det var der Osama bin Laden befant seg etter 11. september 2001:

Vi er der på grunn av solidariteten med USA og for å være relevante. Vi er ikke med fordi vi tenker at vi har komparative fortrinn når det gjelder å bygge provinsen Faryab, men (...) fordi vi tenker at vi må være med og at vi tenker at nord er relativt håndterbart og ufarlig. Vi blir ikke med fordi Afghanistan er spesielt egnet for å drive nasjonsbygging eller utstrakt bistand, men fordi det er der Osama tilfeldigvis befant seg.

Også Huse (2015) hevdet at det politiske målet i konflikten var å bidra til å styrke Norges posisjon i NATO, og uttalte at: ”Det overordnede, helhetlige målet for Norge i Afghanistan er det ikke tvil om. Det var å ”show the flag” – å dele byrden i NATO”. Videre trakk flere informanter frem den relative fredeligheten i Faryab som motivasjon for at norske myndigheter valgte nettopp denne provinsen som innsatsområde innenfor NATOs operasjon i landet. PRT-sjef Nils Arne Skaret (2015) var av denne oppfatningen: ”Norge tok oppdraget der fordi provinsen ble oppfatta som fredelig. Så hadde man kanskje ikke sett på at det var vanskelig å ferdes der, det var langt unna Kabul og det var kanskje ikke så fredelig likevel”. Også Søbstad (2015) anså norske interesser som rettet mot NATO og USA snarere enn Afghanistan, og hevdet at norske myndigheter valgte Faryab som innsatsområde på grunn av den relative fredeligheten i provinsen:

Hvis du går tilbake til 2001 fantes det ingen sikkerhetspolitiske interesse for Norge i Afghanistan. Etter 11. september støttet vi OEF med spesialstyrker og mineryddere. Da var vi ikke i Afghanistan på grunn av et sikkerhetspolitisk mål for Norge, men for å være en god USA-alliert. Så kom NATO og ISAF på banen, og Norge hopper på for å både være en god USA-alliert og en god NATO-alliert. (...) Vi tar lederrollen i Faryab, innkasserer goodwill i alliansen og slipper å dra til sør. Vi er der for å være aktuelle og for å være en god alliert. Så baller det på seg i Faryab og vi drar inn i Ghormach. Det ene tar det andre.

Informantenes oppfatning om at allianseforholdet til NATO og USA var årsaken til Norges bidrag i Afghanistan og at det politiske målet for Norge var å vise relevans overfor disse partene, støttes av forskningen på den norske deltakelsen i konflikten. Børresen (2012: 192) skriver at Norge ikke har vitale interesser i Afghanistan, og underbygger dette med det marginale fokuset Afghanistan hadde i norsk politikk før 2001, sammenlignet med fokuset

landet fikk etter 11. september. Også Matlary (2012: 195) vektlegger sikkerhetsforholdet til USA: ”Vi er i Afghanistan fordi USA er det viktigste landet i NATO; det som holder NATO i gang. Da USA ble angrepet 9.11. og NATOs råd dagen etter erklærte at dette var en artikkel 5-situasjon, var det alliansen som ble aktivert” (Matlary 2012: 195). Østerud (2013: 64) skriver at Norge har søkt å markere solidaritet med USA og støtte til NATO for å opprettholde prinsippet om kollektiv sikkerhet gjennom deltakelsen i Afghanistan. Dyndal og Knutsen (2012: 293) oppsummerer motivasjonen for norsk deltakelse slik: ”Til syvende og sist er Norge i Afghanistan av realpolitiske grunner, for å vise solidaritet til USA og støtte NATO”. Til sammen gir kildegrunlaget for oppgaven her gode indikasjoner på at det norske politiske målet i Faryab var å vise relevans i NATO.

Hva så med de øvrige målene som er blitt uttalt for den norske innsatsen i Faryab? Som vist i kapittel 4 har norske politikere formulert mål som å bidra til sikkerhet, utvikling og godt styresett i Afghanistan, å styrke FN i form av ISAF-deltakelse, å hindre at Afghanistan forblir et arnested for internasjonal terror og å fremme demokratisk utvikling i landet. Det at det finnes en myriade av uttalte mål for deltakelsen i Afghanistan kan imidlertid i seg selv anses som en pekepinn på at det ikke fantes et sikkerhetspolitisk mål for Norge i Afghanistan, og at målet snarere var rettet mot NATO; dersom det stemmer at hovedmålet i Faryab var å yte et godt bidrag til NATO, kan norske myndigheter ha ansett det som nødvendig å legitimere bruken av militære styrker for et slikt formål. Kjølberg (2014: 44) skriver at sammenhengen mellom et mål om å oppnå såkalt ”goodwill” i en allianse og militære mål i en internasjonal operasjon ikke alltid er åpenbar for befolkningen. Dette kan utløse et behov for legitimering av innsatsen. En måte å gjøre dette på er ved å utforme humanitære målsettinger. De mange målene som er uttalt for bidraget i Faryab kan være symptomatisk for en norsk regjering som søkte legitimitet og støtte i befolkningen for en deltakelse i Afghanistan som i realiteten skulle segmentere Norges posisjon i NATO. Dette støttes også at det norske politikere, som vist i kapittel 4, også har uttalt at aktiveringen av NATOs artikkel 5 var avgjørende for norsk deltakelse i Afghanistan. Til slutt støttes denne tolkningen av at Norge gikk inn i Afghanistan med USA og ut med NATO, noe som tilsier at Norge ikke hadde egne sikkerhetspolitiske interesser i Afghanistan. På grunnlag av dette anser jeg det som sannsynlig at Norges politiske mål i Faryab var å vise solidaritet til USA relevans i NATO, ved å bidra med et relevant bidrag til operasjonen i landet.

Hvilken interesse hadde Norge så av å nå dette målet? Viktigheten av NATO-medlemskapet for norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk presiseres av samtlige Stortingspartier med unntak av SV, som ble grunnlagt på motstand til NATO (Oma 2014: 84). Etter den kalde krigen, da antallet NATO-stater økte og skapte konkurranse om USAs oppmerksomhet og usikkerhet rundt gyldigheten av prinsippet om kollektivt forsvar, har det vært viktig for Norge å vise seg som et medlem som fortsatt har relevans. Dermed har det vært en målsetting å bidra med relevante bidrag i NATOs såkalte "out of area"-operasjoner (ibid.: 79). Norsk bidrag i internasjonale operasjoner ble sett på som en forutsetning for å sikre hjelp fra allierte i en eventuell krisesituasjon, samt for å få gjennomslag for norske interesser i alliansen (ibid.: 80). Etter å tidligere ha gitt et utilstrekkelig bidrag i Kosovo kan det synes logisk at norske myndigheter var ivrige etter å demonstrere Norges evne og vilje til å delta i NATO-operasjoner (Høiback 2015). På denne måten kan den norske interessen i Faryab ha vært stor; selv om Norge ikke hadde sikkerhetspolitiske interesser direkte knyttet til Afghanistan og Faryab, var dette et innsatsområde som indirekte var av stor sikkerhetspolitisk interesse, da norske myndigheter ville vise en vilje til å dele byrden i alliansen og en evne til å delta med et relevant styrkebidrag i operasjonen, for å opprettholde NATOs prinsipp om kollektivt forsvar.

Det at norske myndigheter valgte å sende et langvarig og stadig økende militært bidrag til konflikten i Faryab og i Afghanistan tilsier i seg selv at målet i konflikten var av vesentlig betydning for Norge; det er rimelig å anta at norske myndigheter ikke vil utsette norske soldater for risikoen deltakelse i militære operasjoner innebærer uten at dette er av interesse for landet. Samtidig kan ikke konflikten i Faryab kalles eksistensiell for Norge. Konflikten i Faryab var asymmetrisk, og norsk overlevelse var ikke var truet. Omsted (2015) presiserte dette, da han uttalte: "Det er ingen eksistensiell krig for Norge, og norsk territorium er ikke trua, selv om det ble forsøkt sagt at ved å bidra her så reduserer vi risikoen for terroranslag i Norge". De ulike uttalte målene for den norske deltakelsen i Afghanistan og i Faryab kan i seg selv være en indikasjon på at konflikten ikke er eksistensiell, da myndigheter og opinion ikke samlet seg rundt én felles trussel. Østerud (2013: 64) skriver at norsk deltakelse i Afghanistan til en grad ble styrt av politiske kompromisser mellom regjeringspartiene, da SV i utgangspunktet var imot deltakelsen i Afghanistan. Dette indikerer liten interesse i konflikten; i en krigssituasjon der vitale interesser står på spill er det lite trolig at slike innenrikspolitiske interesser hadde spilt inn på innretningen av styrkebidraget. Ut fra dette kan vi utlede at interessene norske myndigheter hadde i konflikten var begrensede snarere enn

eksistensielle, og kun indirekte knyttet til Afghanistan; den sikkerhetspolitiske interessen Norge hadde av å delta i Afghanistan var å vise relevans og vilje til byrdedeling i NATO (Henriksen 2013: 84).

Stemmer det så at konflikten var eksistensiell for den svake parten? Det kan argumenteres for at opprørernes interesse i konflikten av natur var eksistensiell. Norske styrker gjennomførte operasjoner for å bekjempe opprøret i Faryab, noe som tilsier at opprørernes eksistens sto på spill i kampen mot de norske styrkene. Samtidig er det forenkende og uriktig å påstå at opprørsmomentene i Faryab bestod av en organisert opprørsgruppe som opererte med en felles motivasjon og dermed hadde eksistensiell interesse av å nå mål i konflikten mot sikkerhetsstyrkene. Ved siden av organiserte, motiverte opprørere med tilknytninger blant annet til Taliban, var andre aktører som bidro til opprøret såkalte "10-dollar-soldater", kriminelle, eller sivile som ønsket å uttrykke misnøye (Jacobsen 2015, Huse 2015, Søbstad 2015). Ikke alle såkalte opprørere kan dermed sies å ha en eksistensiell interesse i konflikten. Snarere varierte disse aktørenes interesser og dermed også intensiteten i aktørenes interesse. Noen hadde interesse av å beskytte smuglerruter, andre av å beholde sin posisjon eller rolle i lokalsamfunnet. Ifølge Mack kan tilstedeværelsen av utenlandske soldater, og her også sentralmyndighetenes sikkerhetsstyrker, imidlertid føre til at ulike grupper med ulike mål samles om ett mål, nemlig å fjerne disse soldatene. Dette kan sies å stemme i Afghanistan, der det i flere tilfeller ble rapportert at ulike opprørsgrupperinger og ulike aktører samarbeidet fordi de hadde en felles interesse av å holde sentralmyndighetenes innflytelse borte fra provinsen; tilstedeværelsen av afghanske sikkerhetsstyrker og internasjonale soldater hadde tidvis en samlende effekt på aktører og grupper som i utgangspunktet var rivaler med inkompatible målsettinger (Department of Defense 2008a: 10, Omsted 2015, Knotten 2015, Søbstad 2015). På dette grunnlaget velger jeg å operere med antakelsene om at det fantes et opprør i Faryab og at opprørsbevegelsens eksistens var truet, noe som gjorde konflikten eksistensiell for opprørerne. Hittil stemmer dermed Macks tese; det fantes en interesseasymmetri mellom norske PRT-styrker og afghanske opprørere i Faryab.

Begrensning i form av vilje

Ut fra Macks tese avgjør relativ interesse relativ vilje i konflikten; opprørernes eksistensielle interesse skal forplante seg til overlegen vilje, mens norsk begrenset interesse skal medføre svak vilje til å nå mål i konflikten. Vilje kommer til uttrykk gjennom en høy toleranse for å

lide eller risikere tap. På spørsmål om hvorvidt konflikten ikke-eksistensielle status for Norge fikk betydning for det norske engasjementet i Faryab, svarte Omsted (2015) følgende:

Vi planla operasjoner med langt mindre risiko enn det de gjorde, nettopp fordi tap av liv ikke var akseptabelt. Jeg hadde en målsetting om at vi skulle reise hjem uten å ha mistet noen. Det hadde jeg sagt til foreldre og familie på familiedager, og det satt i bakhodet på meg hele tiden at jeg skal i hvert fall ikke gjennomføre noe som har en risiko som er uakseptabel sånn sett.

Også Knotten (2015) indikerte at norsk vilje til å tolerere tap i konflikten var begrenset: ”Det er viktig at vi er med, men det skal ikke koste for mye heller. Det var greit å miste 10 – men vi skal helst ikke miste 20”. Dersom dette stemmer, indikerer det begrenset norsk vilje. Norge mistet 10 soldater i Afghanistan, noe som er et relativt lavt tall i forhold til andre NATO-allierte i Afghanistan. Eksempelvis led Danmark 43 tap og England 455 tap i konflikten i Afghanistan (Iraq Coalition Casualty Count 2015). Årsaken til dette var trolig norske myndigheters beslutning om å fokusere innsatsen i nord og unngå å deployere styrker til Sør-Afghanistan, der sikkerhetsbildet var betraktelig mer urolig. Dette kan i seg selv indikere begrenset vilje, da norske myndigheter tok grep for å begrense risikoen for tap i konflikten. For å få et helhetlig bilde på norsk vilje i konflikten er det imidlertid nødvendig å undersøke norske reaksjoner etter tap og etter situasjoner der norske soldaters liv har vært truet.

Det første direkte angrepet mot norske PRT-styrker i Faryab forekom mot PRT-leiren i 2006. Her var norske styrker i stridskontakt med demonstranter i flere timer, og i løpet av den tiden rykket afghanerne stadig nærmere. Enda uttalelser fra forsvarssjef Diesen har indikert at den norske leiren aldri ville bli overmannet av de afghanske demonstrantene, var angrepet kraftig og dramatisk (Skaret 2015). Hvordan reagerte så norske myndigheter på en sikkerhetshendelse som viste dem hvilke kostnader de risikerte å måtte bære? Som vist ble det, etter angrepet, besluttet å flytte leiren ut av Meymaneh sentrum til en tungt bevoktet leir som var vesentlig mindre tilgjengelig for den afghanske sivilbefolkningen. Ifølge Suhrke (2011: 114) fremmedgjorde dette norske soldater fra sivilbefolkningen, samtidig som det bygget opp under inntrykket av at soldaters beskyttelse og sikkerhet var viktigere for PRT-en i Faryab enn sivilbefolkningens trygghet og sikkerhet var. PRT-sjef Skaret (2015) er enig i denne tolkningen:

Jeg var opptatt av at den norske leiren skulle være i Banken. For hvis vi ikke kunne bo i byen på grunn av sikkerhet, ville det sende det et klart signal. Hvordan kan vi overbevise befolkningen om at sikkerheten er på plass hvis vi ikke tør å bo der selv? Det gir også inntrykk av at vår sikkerhet er viktigere. Lokalbefolkningen forsto at vi ønsket å beskytte våre soldater, men en bastion på utsiden av byen var ikke ønskelig. Oppdraget gikk ut på å snakke med folk og være i kontakt med befolkningen.

For å kunne bekjempe opprør og vinne befolkningens støtte var norske styrker avhengig av sivilbefolkningens tillit, både for å hindre rekruttering til opprøret, og for å skaffe nødvendig etterretning og informasjon. En viktig del av det norske oppdraget var derfor å overbevise sivilbefolkningen om at norske styrker var i området for å beskytte dem fra opprør, kriminalitet og generell usikkerhet. Flyttingen av PRT-leiren til en sikrere, mer utilgjengelig leir, som bedret beskyttelsen av norske soldater men som vanskeliggjorde forbindelsen mellom sikkerhetsstyrker og befolkningen de skulle beskytte, kan derfor indikere at den norske viljen til å risikere og tolerere kostnader i Faryab var svak. Videre indikerer det at svak norsk vilje trolig norske styrkers evne til å nå målene om sikkerhet og økt støtte for sentralmyndighetene i sivilbefolkningen.

Norges største enkelttap i Faryab og i Afghanistan-engasjementet som helhet kom i 2010, da fire soldater ble drept av en veibombe. Reaksjonene fra regjeringen og Stortinget kom blant annet i uttalelser om at soldatene ikke hadde mistet livet forgjeves. Daværende forsvarsminister Grete Faremo uttalte blant annet følgende:

Det internasjonale samfunn er engasjert i Afghanistan for å gi trygghet og beskyttelse til sivilbefolkningen og for å bygge opp det afghanske samfunnet. Norge er med i dette arbeidet, både på militær og sivil side. Og derfor kan vi si med stor tyngde at de fire som omkom i går (...) ikke har gitt sine liv forgjeves. De mistet livet mens de var ute i tjeneste for å skape trygghet og et bedre liv for den afghanske befolkningen (Regjeringen 2010b).

Dersom denne hendelsen skal indikere lav kostnadstoleranse, forventes det ikke kun at norske myndigheter skal uttrykke dette, men at en også skal kunne se uttrykk for dette i den norske befolkningen. Som vist i kapittel 4 illustrerer Norstat-målingen gjennomført i etterkant av tapet i 2010 at det norske folkets støtte til deltakelsen i Afghanistan ikke var lav, da over halvparten av befolkningen støttet den militære operasjonen. Dette indikerer en aksept for tap

i oppdraget. Samtidig hevdet flere informanter at norske myndigheter la større operasjonelle begrensninger, eller såkalte *caveats*, på norske PRT-styrker etter dette tapet. Omsted (2015) uttalte at disse begrensningene handlet om hvor styrkene fikk lov til å bevege seg. Huse (2015) mente begrensningene gjaldt bruken av våpen, i tillegg til at styrkene ikke fikk lov til å bevege seg inn i Ghormach. Samtidig som dette i seg selv kan indikere at norske myndigheter var villige til å legge begrensninger på norske styrkers mulighet til å nå mål på bakken i Faryab for å hindre tap av liv, presiserte Huse (2015) at disse begrensningene ikke ble liggende. Både han og Jacobsen (2015) uttalte at de ikke hadde *caveats* på sine kontingenter. Til sammen indikerer norske myndigheters og den norske opinions reaksjon på tapet i 2010 at viljen til å tolerere tap i konflikten i Faryab var til stede.

Innlemmelsen av distriktet Ghormach i Norges ansvarsområdet synes videre å tilsi en aksept for risiko fra norsk side. Etter at norske PRT-styrker oppfattet et behov for å gå aktivt inn i Ghormach, både for å ta opprøret ved roten og for å etablere nærvær rundt Ringveien i distriktet, tok norske myndigheter initiativ og kjempet for å innlemme Ghormach i det norske ansvarsområdet. Dette var et urolig distrikt, og streiftog og tilstedeværelse her medførte større risiko enn de norske styrkene opplevde i Faryab (Arntzen 2015). Dette var også åstedet for flere av de hardeste kampene norske PRT-styrker var involvert i. Det faktum at norske styrker valgte å innlemme dette urolige distriktet i sitt ansvarsområde, vitner om en vilje som ikke kan kalles svak. Jeg vil konkludere med at norsk vilje i beste fall kan kalles begrenset; den kan ikke karakteriseres som sterk, da norske myndigheter valgte ikke å deployere styrker til Sør-Afghanistan, og da PRT-leiren ble flyttet ut av Meymaneh etter angrepet i 2006. Samtidig viser innlemmelsen av Ghormach og aksepten for risikoen dette medførte at norske myndigheter, norske soldater og den norske befolkningen var villige til å tolerere risiko for tap i konflikten.

Hittil er det altså funnet at norsk interesse i Faryab var begrenset snarere enn eksistensiell, og at den norske viljen i konflikten, enda toleransen for tap var til stede, i beste fall kan kalles begrenset. I Macks forklaring antas det videre at den sterke partens begrensede interesse og vilje fører til at denne parten ikke mobiliserer fullt ut, da det verken er mulig innenrikspolitisk eller anses som nødvendig, gitt det asymmetriske styrkeforholdet mellom partene i konflikten. Stemmer det så at begrenset interesse og vilje førte til en begrenset mobilisering, og at dette til sammen hemmet norsk militær evne i Faryab? Som vist bestod den norske PRT-en etter

hvert av rundt 500 norske ansatte, ved siden av andre internasjonale og nasjonale sikkerhetsstyrker. Ifølge Omsted (2015) kunne imidlertid kun 100 av de norske styrkene brukes operativt. Dette var blant annet på grunn av begrenset samband for de operative styrkene. I intervjuer med PRT-sjefer, samt i litteraturen om Norges engasjement i Afghanistan, trekkes denne begrensningen stadig frem som hemmende for det norske oppdraget. Omsted (2015) presiserte at han gjerne skulle hatt mer samband, da det ville latt ham sende flere soldater ut, og dermed latt styrkene ”gjøre mer”;

Vi hadde det beste av det vi har hjemme med oss bort dit. (...) vi var teknologisk totalt overlegne motstanderne. Ikke noe tvil om det. Men antallsmessig var vi jo langt færre. Vi var altså en god dag 100 mann ute, og de [opprørerne] kunne raske sammen oppi en 3-400 mann på de verste stedene i løpet av noen få timer.

Knotten (2015), Høiback (2015) og Omsted (2015) mente alle at norske styrker kunne ha oppnådd mer med flere operative styrker, da det begrensede antallet styrker i PRT-en førte til at visse områder måtte prioriteres på bekostning av andre. Dette kan blant annet være grunnen til at en rekke vellykkede klareringsoperasjoner gjennomført av norske styrker ikke ble fulgt opp av fortsatt tilstedeværelse og operasjoner med hensikt om å holde og bygge området. Dette resulterte i at opprørere returnerte til de klarerte områdene; de offensive operasjonene fra sikkerhetsstyrkene forstyrret dem, men holdt dem aldri unna (Græsvik 2014: 146-147). Å hindre opprørerne i å etablere seg, rekruttere fra befolkningen og oppnå innflytelse er avgjørende for å kunne skape sikkerhet for befolkningen (Anderssen 2014: 45). Fordi grunnpremisset i en asymmetrisk konflikt er at seier avhenger av hvem som vinner kampen om befolkningen, blir klareringsoperasjoner som ikke etterfølges av holdeoperasjoner lite verdt på lang sikt (ibid.). Dersom det stemmer at det begrensede antallet soldater i PRT-en var årsaken til at kontroll over klarerte områder ikke ble opprettholdt, kan det indikere at begrenset mobilisering har begrenset norsk militær evne i Faryab. Flere indikasjoner både fra informanternes utsagn og fra litteraturen om asymmetriske konflikter tilsier imidlertid at militære midler ikke vil være tilstrekkelige for å nå mål i en slik konflikt. Dette tilsier videre at det ikke er mengden militære styrker, men snarere måten sivile og militære midler anvendes på for å nå målet om å vinne befolkningens gunst, som er avgjørende. Dette vil imidlertid diskuteres i de tre neste forklaringsvariablene.

Ved siden av styrkeantallet i Faryab kan manglende mobilisering også indikeres av tidsperspektivet for norske styrker i Faryab. På spørsmål om norske styrkers svakheter i konflikten, ble tidsperspektivet trukket frem av flere respondenter. Fordi den afghanske sivilbefolkningen, så vel som opprørerne, visste at det norske og internasjonale bidraget i Afghanistan hadde en utløpsdato, var det utfordrende for sikkerhetsstyrkene å overbevise befolkningen om å sette sin lit til de afghanske sikkerhetsstyrkene og de afghanske myndighetene (Græsvik 2014: 146). Knotten (2015) og Høiback (2015) identifiserte tidsaspektet som en stor ulempe for utenlandske styrker, da sivilbefolkningen anså det som uunngåelig at disse styrkene ville trekke seg ut og at Taliban på et eller annet tidspunkt ville gjenerobre makten – og da med god hukommelse for hvem som hadde gått dem imot. For å kompensere for denne svakheten, skulle de norske styrkene å gi oppdraget et afghansk fotavtrykk og bygge ANSFs kapasitet, slik at de kunne være i stand til å ivareta sikkerheten i provinsen etter at norske styrker var trukket tilbake (Omsted 2015).

Også i mentoringsbidraget var imidlertid tidsaspektet en ulempe. Ifølge Omsted (2015) krevde kapasitetsbygging tid, og seks måneders roteringer av norske styrker begrenset muligheten til å nå dette målet:

Det som skulle til for å nå oppdraget vårt om kapasitetsbygging var tilstedeværelse over tid – noe vi ikke lykkes med. (...) noe av det viktigste [var] å bygge relasjoner og tillit med de vi skulle samarbeide med. Et stort handikap for oss der var at vi bare sto i seks måneder. Det tar lengre tid. Vi burde minst ha stått et år, i hvert fall nøkkelpersonellet.

Dermed kan tidsaspektet for norske styrkers engasjement i landet være en indikator på begrenset mobilisering. Høiback (2015) hevdet videre at roteringen av PRT-styrkene kan anses som en indikator på begrenset norsk vilje:

Hvis vi hadde ment alvor, hadde vi ikke rotert personell med 3-6 måneder. I andre verdenskrig var det ikke sann at folk ble sendt hjem, med mindre de ble såret eller var udugelige. Du ble der til krigen var over eller du ble skutt. At vi roterte personellet så hyppig i Afghanistan var en indikasjon på at det viktigste var å være med, ikke å gjøre en forskjell i Afghanistan.

Dersom dette stemmer, er begrenset mobilisering i form av ressurser, og da i hovedsak i form av *tid*, en følge av begrenset norsk vilje i konflikten. Dette støtter Macks tese om at begrenset

interesse og svak vilje vil medføre begrenset mobilisering av den sterke partens ressurser, noe som vil hemme den sterke partens militære overlegenhet i konflikten. Macks tese tilsier videre at den svake partens overlegne interesse og vilje i konflikten vil medføre at alle tilgjengelige ressurser for denne parten vil mobiliseres i konflikten. Også dette synes å stemme i Faryab-konflikten, der et av opprørernes komparative fortrinn nettopp var forholdet til tiden, da sivilbefolkningen visste at opprørerne ville forbli i provinsen etter at de internasjonale sikkerhetsstyrkene trakk seg ut. På spørsmål om opprørernes fordeler i konflikten, uttalte blant annet Arntzen (2015) følgende:

Det er vanskelig å jobbe mot noen som tror de kommer til et bedre sted ved å ofre seg og som har et helt annerledes tidsperspektiv enn oss – de ser ting i et større bilde. Det er nok noe av det vanskeligste når du intervensjonerer i et land, tidsperspektivet. Det tar mye lenger tid. De [opprørerne] var opptatt av at britene og russerne hadde vært der, men at ingen hadde fått kontroll på Afghanistan. Det var de stolte av.

Dette tilsier videre at den svake parten hadde overlegen interesse av å nå målene sine, da de var villige til å tåle tap i konflikten. Denne overlegne interessen kan ses også i at opprørerne led store tap i forhold til sikkerhetsstyrkene uten at opprørsaktiviteten ble redusert. Snarere steg denne aktiviteten kontinuerlig i konflikten. Som sett i empiridelen ble det et mønster at opprørere gjennomførte bakholdsangrep og andre offensiver som gjengjeldelse mot internasjonale styrker etter at de opplevde tap. Heller ikke da internasjonale styrker trakk seg ut i september 2012 reduserte opprørere aktivitetsnivået. Når det gjelder viljen til å risikere tap av sivile liv, tok opprørerne i bruk midler som udiskriminerende veibomber, som detonerer ved vekten av en bil, og som er av særlig risiko for sivile. I tillegg opplevde norske styrker å stå i kamper med opprørere som brukte sivile som skjold og som gjemte seg blant befolkningen og dermed satte sivile liv i fare (Jacobsen 2015). Til sammen synes dette å indikere at opprørerne hadde sterk vilje i konflikten, da de hadde høy toleranse for å risikere egne og sivile liv.

Hittil har variabelen *begrensning i form av interesse og vilje* hatt sterk forklaringskraft på konflikten i Faryab. Macks siste forklaringsledd synes imidlertid ikke å stemme med dette caset, da han predikerer at den sterke parten vil bli krigstrett i løpet av en langtrukken asymmetrisk konflikt, noe som fører til at denne partens styrker blir trukket hjem før mål er nådd. Mack (1975: 186) trekker frem Vietnam som eksempel og viser hvordan slik

krigstretthet kom til uttrykk både innenrikspolitisk i USA, der interessegrupper og andre markant viste sin motvilje til engasjementet i Vietnam, og blant soldatene i Vietnam, der moralen sank ettersom tiden gikk, noe som førte til desertering, mytteri, drap av kolleger og narkotikaavhengighet. En slik form for krigstretthet var ikke til stede i Norge eller i den norske PRT-en under engasjementet i Faryab. For det første finner alle beskrivelser av de norske PRT-styrkene at motivasjonen til å stå i strid og til å risikere tap var sterk blant de norske soldatene. I flere bakholdsangrep der norske styrker ble presset hardt av opprørere, valgte soldatene å bli til tross for at de hadde valget om å trekke seg tilbake. De valgte dermed å risikere liv og skader for å unngå å tape taktisk til opprørerne. Knotten (2015) beskriver viljen blant norske soldater som ”bemerkelsesverdig høy”, og trekker her spesielt frem ett illustrerende eksempel der en operasjon i Ghormach ble planlagt og der PRT-en var forberedt på at tap kunne forekomme. Soldatene var ifølge Knotten villige til å ta denne risikoen. Dette tilsier sterk vilje hos de norske soldatene. Hjemme i Norge fantes det motstand blant SV-politikere, noe som var synlig i demonstrasjonen som ble holdt i anledning utsendingen av F16-fly i 2005 (NRK 2005). I tillegg ble visse grupper etablert på basis av motstand mot bidraget i Afghanistan (Høiback 2015). Denne motstanden var imidlertid begrenset, og ble aldri så kraftig at norske styrker ble tvunget hjem av en krigstrett opinion i Norge. Som vist støttet over halvparten av det norske folk innsatsen i Afghanistan i 2010, i tillegg til at operasjonene i Faryab ikke stoppet etter tap av norske soldaters liv (Jacobsen 2015). Dette bryter med antakelsen om en krigstrett opinion som tvinger norske styrker tilbake.

Denne analysen har imidlertid funnet grunnlag for at den materielle asymmetrien i konflikten i Faryab medførte asymmetri i interesse og vilje; norsk interesse og vilje var trolig begrenset, mens opprørerne trolig hadde eksistensiell interesse og overlegen vilje i konflikten. Dette tilsier at variabelen *begrensning i form av interesse og vilje* har forklaringskraft på utfallet av Faryab-konflikten.

5.2 Begrensning i form av mål

Sullivans tese er at det er vanskeligere for en sterk part å estimere kostnadene som kreves for å nå et mål som forutsetter lokalbefolkningens støtte enn det er å estimere kostnadene som kreves for å nå et mål som kan nås med rå militærmakt. Dette er delvis fordi militære midler alene er utilstrekkelige til å vinne sivilbefolkningens støtte og fordi det er vanskelig å forutsi tidspunktet for når sivilbefolkningen lar seg overtale til å støtte regjering og sikkerhetsstyrker

fremfor opprørere. Dermed øker risikoen for at den sterke parten undervurderer kostnadene som kreves. Dette fører videre til at det blir mer sannsynlig at konflikten ender opp med å koste mer enn den sterke parten hadde ventet. Ifølge Sullivans tese forekommer paradoksale utfall når den sterke partens kostnadstoleranse overskrides og denne parten trekker styrkene sine tilbake før mål er nådd. Slik blir den sterke partens militærmakt begrenset i konflikten. Videre skriver Sullivan at det, i konflikter der det politiske målet krever befolkningens støtte, lett kan oppstå avvik mellom det politiske målet og det militære, operasjonelle målet. I konflikter der den sterke parten har som mål å etablere sikkerhet og fremme utvikling er det ofte vanskelig å oversette disse politiske målene til effektive militære operasjoner på bakken. Også dette kan føre til at effektiviteten av den sterke partens militære overlegenhet begrenses i konflikten. For å undersøke om denne tesen kan forklare utfallet av Faryab-konflikten er det først nødvendig å avdekke hva det norske politiske målet i konflikten var, hvordan dette ble omsatt til operasjonelle militære mål, og om det er en sjanse for at kostnadene ved konflikten ble undervurdert av norske myndigheter.

Som vist i kapittel 5.1 var det politiske målet for Norge i konflikten å yte et relevant bidrag til NATOs ISAF-operasjon. Å delta med et relevant bidrag i Afghanistan medførte å bistå afghanske myndigheter i å øke sikkerheten i landet for å legge grunnlaget for utvikling og for myndighetenes innflytelse og kontroll i Faryab. Dette er dermed et defensivt mål som ikke kan nås med militære midler alene, da sivilbefolkningens støtte er nødvendig for å etablere sikkerhet og dermed styrke myndighetenes innflytelse i provinsen. Ifølge Sullivans tese vil et slikt mål gjøre det vanskelig for norske myndigheter både å estimere kostnadene ved konflikten og å oversette den politiske målsettingen til operasjonelle militære mål.

Stemmer det så at norske myndigheter undervurderte kostnadene som måtte til for å nå målet i Faryab? Som vist i empiridelen valgte norske myndigheter å ta lederansvaret i Faryab fordi provinsen var relativt fredelig. Dette kan bety at forhåndsberegningene av kostnadene var lave. Fordi opprøret så spredte seg her kan dette tilsa at kostnadene ble høyere enn norske myndigheter hadde ventet. Dette kan understøttes av at det i kapittel 5.1 ble funnet at norsk kostnadstoleranse var begrenset. Det at norsk vilje var begrenset og norske myndigheter valgte Faryab som innsatsområde nettopp for å hindre uakseptabel risiko for norske soldater, samtidig som økt opprør i provinsen etter hvert førte til økte kostnader og økt risiko, tilsier imidlertid ikke automatisk at norsk kostnadstoleranse ble overgått. Som sett tidligere kan

norsk kostnadstoleranse kalles begrenset, men ikke lav. Dette ser vi blant annet i innlemmingen av Ghormach i det norske ansvarsområdet, en beslutning som medførte stor risiko for norske soldater. Som vist i kapittel 5.1 stemmer det heller ikke at en krigstrett opinion som anså kostnadene i konflikten som uakseptabelt høye førte til at norske styrker ble trukket tilbake. Dette bryter med Sullivans tese om at en krigstrett opinion til slutt vil tvinge troppene hjem som følge av uakseptable kostnader. Sullivans tese om forventninger til kostnader synes dermed å ha liten forklaringskraft på utfallet av konflikten mellom PRT-styrker og opprørere i Faryab.

Hva så med prediksjonen hennes om at det vil være vanskelig for den sterke parten å oversette politiske mål som krever befolkningens støtte til militære mål? Norsk deltakelse i Afghanistan antas i denne oppgaven å være motivert av det politiske målet om å støtte NATO og USA med et relevant bidrag til oppdraget i landet, som altså medførte sikkerhetsassistanse i Faryab. Hva var så de militære målene som skulle operasjonalisere dette politiske målet? Samtlige av oppgavens informanter hevdet at PRT-en manglet et overordnet mål. Omsted (2015) hevdet at ”det var ingen overordna norsk strategi i Faryab”. Jacobsen (2015) uttalte at ”Dersom du har funnet ut hva målene til PRT-en var har du gjort en god jobb”. Videre har flere av dem trukket frem mangelen på en overordnet strategi og en klar målsetting som en begrensning for norske styrkers gjennomføring av oppdraget; Knotten (2015) mente at ”det hadde vært greit hvis Norge hadde hatt en overordna strategi for hva de ønska å få utav det, som samtidig var operasjonalisert sånn at den strategien kunne brukes på bakken. Sånt finnes ikke”. Til sammen peker dette på at det ikke fantes en overordnet strategi for å nå målet om å yte et relevant bidrag til NATO for det norske bidraget i Faryab, og at dette begrenset de militære styrkenes effektivitet.

Videre indikasjoner på dette er å finne i det faktum at norske PRT-sjefer hadde ulike tolkninger av hvilke mål som skulle nås i Faryab, og at hver PRT-kontingent var litt forskjellig (Knotten 2015, Huse 2015). Skaret (2015), som var den første norske PRT-sjefen og som tjenestegjorde fra 2005 til 2006, uttalte at hans mål var etablering av sikkerhet: ”Oppdraget mitt var klart. Det var å etablere sikkerhet i Faryab. Grunnlaget for å utvikle provinsen var sikkerhet – det var det viktigste”. I denne perioden var opprørsbekjempelse verken et mål eller et tema for norske PRT-styrker; ”Opprørsbekjempelse var ikke en del av oppdraget. Vi skulle finne ut hvordan systemene og maktfaktorene virker”. Dette kan ha vært

nettopp fordi provinsen i denne perioden var relativt rolig, med få tilfeller av utbredt uro og spenning mellom opprørere og PRT-styrker. Ifølge Skaret (2015) opplevde PRT-styrkene kun stridskontakt i tilfeller da de kom mellom ulike aktører i gnisning.

I intervju med informanter fra senere PRT-kontingenter nevnes sjelden sikkerhet som et direkte mål for PRT-styrken. Snarere ble partnering og mentorering av afghanske sikkerhetsstyrker trukket frem som hovedmål. Det var disse styrkene, snarere enn norske PRT-styrker, som skulle ivareta provinsens sikkerhet. Dermed ble sikkerhet kun et indirekte mål for norske styrker. Videre uttalte flere av PRT-sjefene for senere kontingenter at opprørsbekjempelse var en del av det norske oppdraget i Afghanistan. ”Opprørsbekjempelse var et delmål om det var nødvendig – hvis opprørere gjorde provinsen ustabil måtte vi håndtere det. Men opprørsbekjempelse var ikke et mål i seg selv. Det kom nok mer senere”, uttalte Espen Arntzen (2015), som var PRT-sjef fra 2007 til 2008. PRT-sjef i første halvdel av 2009, Ivar Knotten (2015), mente at opprørsbekjempelse var et mål, dog ikke et hovedmål i hans PRT-kontingent. Han fikk oppdraget om å inkorporere Ghormach i det norske ansvarsområdet, og dette medførte alt fra å etablere en forbindelse med distriktsguvernøren til å slåss mot opprørere (ibid.). Ifølge Ivar Omsted (2015), som etterfulgte Knotten som PRT-sjef i 2009, dreide oppdraget nå bort fra opprørsbekjempelse og over i partnering og mentorering: ”Jeg har inntrykk av at det hadde vært veldig fokus på opprørsbekjempelse før meg. (...) Vi drev med det vi og (...) Men jeg fokuserte i hovedsak på kapasitetsbygging av ANSF, og da primært av ANA. Det var mitt hovedoppdrag sånn jeg oppfatta det”. I en kronikk i Aftenposten i 2010 skrev imidlertid daværende PRT-sjef Rune Solberg at hans mål var å ”støtte afghanske myndigheter i effektiv opprørsbekjempelse langs tre operasjonslinjer; sikkerhet, utvikling og godt styresett, i tråd med ISAFs strategi”. På dette tidspunktet ble altså opprørsbekjempelse ansett som det norske oppdraget i provinsen. Lars Magnus Huse (2015), som var PRT-sjef i siste halvdel av 2011 uttalte følgende: ”Opprørsbekjempelse var ikke del av oppdraget. (...) vi var med på oppdrag mot opprørere av ulik opprinnelse. For å mentorere og være partnere måtte vi være med på det. Men målet var ikke å slåss. Målet var å spille opp afghanske sikkerhetsstyrker”. Fred Arne Jacobsen (2015), som var PRT-sjef i 2010 og 2011, hadde et lignende syn: ”Opprørsbekjempelse var indirekte et ledd i operasjonen, fordi vi skulle jobbe sammen med ANA. Alle operasjonene med ANA var ledd i å påvirke urolige områder”. Til slutt uttalte Odd Andreas Søbstad (2015), som i 2012 var Norges siste PRT-sjef

i Faryab, at norske PRT-styrker i praksis drev med opprørsbekjempelse i Faryab, men at hovedfokuset lå på partnering og mentorering:

Hvis du spør norske politikere om vi offisielt drev COIN, er svaret antakeligvis nei. I praksis er det det vi har holdt på med. Norge har ratifisert en NATO-doktrine som innebar COIN. ISAF baserer seg på COIN-doktrinen. Men PRT-sjefer får klare føringer på at det ikke er COIN vi skal drive med. I praksis ligner det vi driver med veldig på det NATO kaller COIN. Norge har ikke styrker trimma til og med virkemidlene til å drive COIN. For der skal militære og sivile midler gå hånd i hånd. Jeg drev militært med COIN, men hadde ikke resten av virkemidlene. (...) Hovedmålet var å støtte ANSF, ikke å drive egne operasjoner, og ikke å ta livet av opprørere. Vi skulle være partnere, ikke ledere.

Ut fra dette er det tydelig at de militære målene for PRT-en i Faryab var skiftende og mangfoldige. I denne oppgaven er fokuset begrenset til norske PRT-styrker i møte med afghanske opprørere i Faryab. I den innledende fasen i 2005 var ikke opprørsbekjempelse et tema, da provinsen var relativt rolig. Ettersom opprøret spredte seg og Ghormach ble innlemmet i det norske ansvarsområde, ble imidlertid opprørsbekjempelse en del av målsettingen om stabilitet og sikkerhet. Deretter skjedde det en markant dreining i retning partnering og mentorering, som etter hvert utviklet seg fra å være et delmål til å bli hovedmålet for den norske PRT-en i Faryab. På den måten er det mulig å se en klar dreining i målsettinger for den norske PRT-en. Indikerer så denne dreiningen vanskeligheter med å operasjonalisere Norges politiske mål som militære mål i Faryab?

Dreiningen i militære mål kan simpelthen gjenspeile en PRT-styrke som tilpasset seg et stadig endret sikkerhetsbilde. Som vist ble PRT-ens mål endret ettersom sikkerhetsbildet i provinsen endret seg. Fordi det, i kapittel 5.1, ble klart at det norske politiske målet i konflikten var å sende et relevant bidrag til Afghanistan for å støtte NATO og USA, er det imidlertid plausibelt at dette politiske målet, fordi det ikke var knyttet direkte til konflikten, ikke ble operasjonalisert til militære mål av norske myndigheter. En politisk målsetting om å yte et godt bidrag til en NATO- og FN-ledet operasjon kan sies å være vanskelig å operasjonalisere på bakken, særlig når PRT-sjefene selv måtte tolke hvilke målsettinger som ville utgjøre et godt og relevant bidrag til ISAFs operasjon i landet. Dette kan tilsi at det har vært vanskelig å oversette politiske mål til militære mål i Faryab. En ytterligere indikasjon på dette kan være at klareringsoperasjoner ikke ble fulgt opp av tilstedeværelse og hold-operasjoner. Som vist kan

dette ha vært på grunn av det begrensede antallet sikkerhetsstyrker i provinsen. En annen mulig forklaring er imidlertid at noen PRT-sjefer fokuserte på slike hold-operasjoner mens andre ikke anså dette som et fokus for PRT-en. Knotten (2015) uttalte at opprørsbekjempelse var en del av hans PRT-kontingents oppdrag, og vektla Ghormach som innsatsområde her. Hans etterfølger, Omsted (2015), hadde derimot som mål å trene opp ANSF, med et begrenset fokus på opprørsbekjempelse. I dette tilfellet ble fokuset på opprørsbekjempelse i Ghormach redusert, noe som kan ha medført at den ene kontingentens fremgang ikke ble ansett som del av målet for neste kontingent, og som videre kan bety at fremgang gikk tapt. Denne forskjellen i militære målsettinger kan ha skjedd på grunn av norske myndigheters økte fokus på ”afghanisering” i form av opptrening av nasjonale sikkerhetsstyrker, som forekom i 2009. Forskjellen mellom disse to PRT-kontingentene er imidlertid trolig representativ for ulikhetene mellom kontingentenes målsettinger generelt. Omsted (2015) uttalte at det var opp til hver PRT-sjef å tolke oppdraget, og at dette førte til store forskjeller mellom kontingentene.

Fordi det politiske målet i Faryab var å yte et relevant bidrag til NATO, et mål som kun indirekte er knyttet til innsatsområdet, kan dreiningen i militære mål gjenspeile en stadig endring av hva det ville si å bidra med et relevant bidrag, snarere enn en tilpasning til utviklingen i innsatsområdet. Det er ikke nødvendigvis et motsetningsforhold mellom disse tolkningene, da det er sannsynlig at norske styrker måtte tilpasse seg det endrede sikkerhetsbildet for å kunne vise evne til å bidra i NATOs operasjon. Flere indikasjoner peker likevel mot at det ikke alltid var en automatikk mellom å bidra konstruktivt til sikkerhet og utvikling i Faryab og å vise relevans i NATO, og at hensynet til å vise relevans i NATO var viktigere enn hensynet til å nå militære mål i Faryab. Dette er tydelig særlig i ett resonnement fra Knotten (2015): ”Når vi lykkes med våre små, taktiske operasjoner, så er det et tegn på at da lykkes Norge. Om det blir fred i Afghanistan eller ikke er egentlig litt større enn Norge, men vi har vært del av det”. Dette impliserer at norske styrker kan nå mål i Faryab uten at målet om sikkerhet og utvikling nås; det viktigste for det norske militære oppdraget i Faryab er å vise militær evne og vilje til å bidra i alliansen, ikke å etablere sikkerhet i Faryab. Dette er en logisk tolkning i forlengelse av at konflikten i Faryab er av begrenset interesse for Norge, og der politiske mål kun indirekte er knyttet til konfliktområdet, som vist i kapittel 5.1. Også Søbstad (2015) støtter denne tolkningen, da han impliserte at norske myndigheter hadde en interesse av å ikke fastslå for klare mål i konflikten: ”Hvis man ikke har klare mål kan man

justere målsettingene”. Til slutt kan dette oppsummeres av Knottens resonnement om det viktigste norske styrker kunne gjøre for å bidra til at det politiske målet i Faryab var å vise norsk militær evne og vilje til dele byrden i NATO:

Det norske bidraget i Afghanistan er ikke primært der for å løse problemene for afghanske myndigheter eller befolkning. Det har med å gjøre at det er viktig å være med, det er viktig å ha et godt bidrag og gjøre seg bemerkta på en positiv måte, men (...) det er de der signaturtinga som betyr noe. Altså det å ha flagget i bakken og det å bistå med nødhjelp og u-hjelp og bruke x antall penger og sånne ting, det er vel så viktig som det å føle at Faryab blir et trygt sted i verden. Det er ikke så (...) farlig.

Til sammen impliserer dette at det fantes et avvik mellom politiske og militære mål i konflikten, og at dette kan ha begrenset norske styrkers effektivitet i provinsen. Sullivan predikerer at dette avviket vil skje mellom et politisk mål som krever befolkningens støtte og det militære målet som skal operasjonalisere dette politiske målet. I Norges innsats i Faryab var det ønsket om å styrke egen posisjon i NATO snarere enn sikkerhetsetablering i Faryab, som krever befolkningens støtte, som var Norges politiske mål. Sullivan, som skriver om asymmetriske konflikter der den sterke parten er en stormakt, tar ikke høyde for at politiske mål kan være knyttet til en allianse. Likevel har Sullivans prediksjon om et avvik mellom politisk og militært mål forklaringskraft på utfallet av konflikten i Faryab. Norske styrker som var utplassert for å bidra til sikkerhet og økt utvikling i Faryab skulle i realiteten primært vise norsk relevans i NATO, noe som kan ha gjort det vanskelig å omsette det politiske målet til militære mål i konflikten. I denne gjennomgangen har særlig PRT-sjefenes ulike tolkninger av hva det norske oppdraget i provinsen var, indikert at Sullivans tese her har forklaringskraft.

Denne tolkningen kan videre underbygges av en diskusjon rundt virkemidlene som ble brukt i konflikten. Som vist i kapittel 4 hevder Sullivan at militære midler ikke er tilstrekkelige for å nå mål som krever befolkningens støtte, og at visse midler kan være kontraproduktive i slike konflikter. I litteraturen om asymmetriske konflikter og opprørsbekjempelse ble det klart at taktiske militære seire ikke er tilstrekkelige for å oppnå politisk seier i konflikten. Likevel likestiller altså Knotten taktiske militære seire med at det norske oppdraget lykkes. Dermed måles ikke suksess i Faryab ut fra sikkerhetssituasjonen på bakken, men snarere ut fra hvorvidt norske styrker klarer å vinne taktisk over opprørere. Fordi dette indikerer en vektlegging av militære midler som tilstrekkelig for å lykkes i konflikten, kan dette indikere

at virkemidlene som er blitt brukt i konflikten har vært kontraproduktive for å nå målet om sikkerhet i Faryab, men produktive for å nå det politiske målet om å vise relevans i NATO. Dette kan skyldes et avvik i politiske og militære mål. Dette aspektet ved Sullivans forklaring overlapper i stor grad med variabelen *begrensning i form av virkemidler*. Diskusjonen rundt virkemidler vil derfor fortsette i neste delkapittel.

Denne analysen tilsier at deler av Sullivans tese har forklaringskraft. Avviket mellom politiske og militære mål har svært trolig vært begrensende for effektiviteten av de norske militære PRT-styrkene. Sullivan knytter videre avviket mellom politisk og militært mål til den sterke partens feilvurdering av kostnader og forfekter at dette øker sjansene for at den sterke partens kostnadstoleranse vil overskrides i konflikten. Analysen har funnet at denne delen av Sullivans tese ikke har forklaringskraft på utfallet i Faryab. Det er godt mulig at norske myndigheter ventet mindre kostnader enn Faryab-engasjementet viste seg å kreve. Etersom bruk av militære midler alltid medfører risiko er det imidlertid lite trolig at norske myndigheter ikke medregnet økonomiske kostnader og kostnader i form av tap av sivile liv og tap av egne soldater i konflikten. Som vist var norsk kostnadstoleranse begrenset, men ikke lav. Samtidig som norsk kostnadstoleranse ikke var lav, kan vi også finne en indikasjon på at norsk kostnadstoleranse ikke ble overskredet i det faktum at Norge ikke har lidd store tap og skader i Afghanistan *relativt til andre NATO-allierte i landet*. Analysen har dermed funnet at den norske kostnadstoleransen ikke ble overskredet i Faryab. Uttrekningen fra Faryab kom snarere som ledd i den allierte uttrekningen fra landet. Samtidig har analysen funnet at fordi det politiske målet i konflikten, som var knyttet til NATO og USA, vanskeliggjorde forbindelsen mellom det politiske overordnede målet og militære operasjonaliserte mål på bakken, har variabelen *begrensning i form av mål* forklaringskraft på utfallet i Faryab-konflikten.

5.3 Begrensning i form av virkemidler

Kapittel 5.2 fant at Sullivans tese om et avvik mellom politiske og militære målsettinger har forklaringskraft på utfallet av Faryab-konflikten. Ut fra denne tesen kan vi forlenge diskusjonen til variabelen *begrensning i form av virkemidler*. Sullivan er innom denne variabelen når hun skriver at mål som ikke forutsetter sivilbefolkningens støtte kan nås med militærmakt alene, mens dette ikke er tilfelle for mål som krever befolkningens støtte, og at visse militærmidler er kontraproduktive i asymmetriske konflikter. Dette impliserer at

maktmidler er kontekstspesifikke. Samtidig skriver Sullivan at det ikke er vanskeligere å nå mål som krever sivilbefolkningens støtte enn det er å nå mål som kan nås med militærmakt alene; snarere er det vanskeligere å forutse hva kostnadene av den førstnevnte konflikttypen vil bli. Dermed vektlegger ikke Sullivan maktmidler som forklaringsfaktor i seg selv. Det gjør imidlertid forfattere som Clausewitz (1984 [1796]), Maoz (1983) og Baldwin (1979), som forfekter at maktmidler ikke er universelle, men snarere avhengige av kontekst, og at midlene som kreves for å nå mål i asymmetriske konflikter ikke er de samme midlene som kreves for å nå mål i symmetriske konflikter.

Hvordan kan vi så beslutte hvilke maktmidler som var relevante i Faryab-konflikten? Som vist forstår Baldwin kontekst som hvem som søker å få hvem til å gjøre hva. Denne forståelsen av kontekst henger dermed sammen med Clausewitz' tese om at militærmakt er et politisk instrument som må tilpasses det politiske målet i konflikten. I denne oppgaven forstås dermed kontekstspesifikke maktmidler som virkemidler som er tilpasset målet i konflikten, i den forstand at midlene må kunne føre til at målet blir realisert. Var det så samsvar mellom norske virkemidler på den ene siden og det norske politiske målet på den andre i konflikten i Faryab? Med andre ord, var midlene tilpasset målet, og dermed konteksten, for konflikten?

I forklaringen av asymmetriske konflikter ble det klart at vellykket opprørsbekjempelse krever sivile og militære, snarere enn kun militære, virkemidler; en samordning av sivile og militære maktmidler antas å være avgjørende for å nå mål i opprørsbekjempelse (Diesen 2012: 85). Kanskje tydeligst var skillet mellom militære og sivile virkemidler i at militære styrker ikke var tillatt å drive humanitære eller utviklingsfremmende oppgaver (Ulriksen 2010: 7). Midler til bistand og utvikling skulle forvaltes gjennom NGO-er snarere enn PRT-en, og disse skulle videre holdes atskilt. Skaret (2015) fortalte at dette skillet var frustrerende, da sivilbefolkningen ville fått økt incentiv til å støtte myndigheter og sikkerhetsstyrker og til å se positivt på de utenlandske styrkenes nærvær i provinsen dersom slik utviklingsinnsats hadde kommet fra PRT-en. Også PRT-sjef Rune Solberg (2010) uttrykte frustrasjon over skillet mellom sivile og militære virkemidler da han skrev at bruken av norske bistandsmidler undergravde det norske oppdraget og førte til en styrking av opprøret i provinsen: "Jeg ser dessverre at konsekvensene av den norske modellen kan vise seg å være et stadig voksende opprør, med økende forskjeller og mistro mellom befolkningen og myndighetene i Faryab". En av hovedgrunnene til dette var, slik Solberg oppfattet det, at de ikke-statlige

organisasjonene som skulle drive utviklingsprosjekter kun gjorde dette i områder der de følte seg trygge. Dette var i hovedsak i usbekiske områder, noe som førte til at utviklingsprosjekter ikke forekom i de pashtunske, opprørspregede områdene i provinsen. Solberg (2010) konkluderte med at dette gikk på akkord med det norske oppdraget om å etablere sikkerhet og utvikling i provinsen: ”Norske bistandsmidler blir (...) brukt på en måte som øker avstanden mellom de som skal lede og de som skal ledes, og opprørerne får større spillerom. Det er nettopp denne mistroen som Taliban og øvrige opprørsgrupper har utnyttet i provinsen”.

Denne tolkningen støttes av flere av oppgavens informanter. Jacobsen (2015) oppfattet den manglende koordineringen av sivile og militære midler som begrensende for det norske oppdraget: ”Vi hadde ingen caveats annet enn at vi hadde begrenset anledning til å samarbeide med den sivile siden. Hadde man vært villige til å koordinere den innsatsen hadde man fått større effekt”. Søbstad (2015) hevdet at mangelen på sivilmilitær koordinering gjorde at opprørsbekjempelse ikke lyktes. Den norske modellen for et skille mellom sivil og militær innsats er til slutt blitt kritisert av Norges nåværende forsvarsminister Ine Eriksen Søreidet, som uttalte følgende:

In my view the very strict separation between civilian and military efforts Norway has practiced has proven suboptimal. Rather than promoting civilian and military coordination which was supposed to happen, Norway developed a strategy to ensure separation of actors. As such it has been a strategy that has encouraged fragmentation (Regjeringen 2013).

Ut fra dette er det tydelig at den norske modellen med separering av sivile og militære virkemidler er blitt kritisert for ikke å være tilpasset konflikten kontekst (Ekhaugen 2014: 109, Ulriksen 2010: 1). Norske myndigheters føringer på PRT-en la klare begrensninger på de militære styrkenes mulighet til å drive bistand og utvikling i provinsen, noe som bryter med forskningen på asymmetriske konflikter, som tilsier at opprørsbekjempelse kun lykkes dersom sivilmilitære virkemidler samordnes og dersom oppdraget gjennomføres som en politikampanje understøttet av militære virkemidler. Separeringen av militære og sivile virkemidler kan altså indikere at virkemidlene tatt i bruk i Faryab ikke var konteksttilpassede.

I kapittel 1 ble det også klart at vellykket opprørsbekjempelse krever at innsatsen innrettes som en politioperasjon snarere enn en militær kampanje. I Faryab har den militære innsatsen imidlertid blitt prioritert fremfor politiinnsatsen. Dette er tydelig i treningen og opplæringen

av afghanske sikkerhetsstyrker, der fokuset har vært rettet mot trening av det afghanske forsvaret snarere enn det afghanske politiet. Som vist uttalte Omsted (2015) at han prioriterte forsvaret (ANA) i treningen av afghanske sikkerhetsstyrker (ANSF). Han hevdet også at politirådgiverne som skulle trene opp ANP var pålagt begrensninger som hindret dem i å kunne gi ANP tilstrekkelig opplæring. Dette kan også underbygges av den tallmessige begrensningen norske myndigheter har lagt på utplasseringen av norske politistyrker: ”Stortinget har lagt en begrensning på at maksimalt 1% av den norske politistyrken kan delta i utenlandsoperasjoner til enhver tid. Siden 2004 har omtrent 170 polititjenestemenn tjenestegjort i Afghanistan” (Politidirektoratet 2012, Anderssen 2014: 42). Jones (2008: 68-69) beskriver ANP som den minst kompetente seksjonen av afghanske myndighetsinstitusjoner, som ofte har vist seg ikke å være i stand til å gjennomføre de mest grunnleggende operasjoner for å bekjempe opprør og fremme utvikling, og som er sterkt preget av korrupsjon. Håvoll (2009: 61) hevder at en bedre forståelse av en COIN-operasjon som en politioperasjon mer enn en militæroperasjon trolig ville ha bidratt til å sikre rurale områder der opprørere hadde innflytelse. Dette synet støttes av International Crisis Group (ICG), som skriver at en hær ikke er Afghanistans fremste institusjonelle behov. Snarere ville et fungerende rettslig system og politisystem ha større påvirkning dagliglivet, ved å tilby sikkerhet til samfunn og lette lokal misnøye blant annet ved å håndtere kriminalitet og landdisputter som ofte leder til konflikt og undergraver utvikling (ibid., ICG 2008: 6). Argumentet om at PRT-en i større grad burde ha vektlagt treningen av ANP for å nå sitt mål om stabilitet og støtte fra befolkningen i Faryab, støttes av opprørernes hyppige angrep på politistyrker. En stor del av opprørernes innsats ble, som vist i kapittel 4, rettet mot ANP-sjekkpunkter. Selv om dette også kan være grunnet at ANP-styrkene er sårbare på grunn av dårlig trening og utstyr, kan det faktum at de ble angrepet hyppig og led store tap også tyde på at opprørerne forsto viktigheten av politifunksjonen; det er politiet som til slutt må ivareta myndighetenes kontroll over territorium (Håvoll 2009: 61-62). Dette kan bety at midlene tatt i bruk og vektlagt i den norske deltakelsen i Faryab ikke alltid var tilpasset konfliktens mål.

Et fokus på den militære innsatsen snarere enn på politiinnsatsen er synlig også i treningen av ANA. Her har PRT-styrkene fokusert på forberedelsen til konvensjonelle, offensive militæroperasjoner. Snarere enn å trene lokale styrker i å utføre statiske, defensive oppgaver, har internasjonale styrker fokusert på å gjøre styrkene til mobile, offensive styrker (Anderssen 2014: 42-43, Håvoll 2009: 61). Ulriksen (2010: 7) skriver at det norske Forsvaret ikke

adopterte den helhetlige COIN-doktrinen, men snarere fortsatte å operere innenfor såkalt manøverkrigføringslogikk der trening og praksis i stor grad er rettet mot kamp, og der det mentale fokuset er begrenset til fienden snarere enn sivilbefolkningen. Til sammen vitner dette om at norsk innsats i Faryab har vært styrt av en konvensjonell militær logikk der virkemidlene som i størst grad ble prioritert var militære, mens sivile virkemidler ble nedprioritert.

Baldwin hevder at visse virkemidler kan virke kontraproduktivt i konflikten. Var dette så tilfelle i Faryab? Som vist i kapittel 4 gikk de norske PRT-styrkene fra i hovedsak å vise tilstedeværelse og beholde roen i provinsen til å få en mer offensiv rolle da opprøret i provinsen spredte seg og da det urolige distriktet Ghormach ble inkorporert i det norske ansvarsområdet. Ifølge Skaret (2015) gikk norske styrker bort fra sitt opprinnelige oppdrag i Faryab da opprørsbekjempelse og offensive operasjoner ble en del av oppdraget, noe som kan ha virket mot hensikten om å etablere sikkerhet i provinsen og vinne befolkningens støtte: ”Dreper du en afghaner skaper du motstandere”. Her impliserer Skaret at offensive operasjoner fungerte kontraproduktivt i et oppdrag som krevde befolkningens støtte. Også Østerud (2013: 65) skriver at deler av den militære innsatsen i Afghanistan har vært kontraproduktiv, med virkninger stikk i strid med hensikten. Dette kan også støttes av den kjensgjerningen at klareringsoperasjoner sjelden ble fulgt opp av hold-operasjoner. Omsted (2015) hevdet at det vil være kontraproduktivt å gjennomføre offensive operasjoner uten å sikre tilstedeværelse i området over tid: ”Det hjelper ikke å knuse militært og så reise ut igjen, det gjør egentlig bare vondt verre”. Til slutt kan Solbergs kritikk av den norske modellen, som han mente bidro til å øke opprøret, anses som en indikasjon på at noen av virkemidlene som ble tatt i bruk i Faryab var kontraproduktive.

Denne gjennomgangen har funnet at separeringen av sivile og militære virkemidler, vektleggingen av det militære elementet i opptreningen av afghanske sikkerhetsstyrker og bruken av offensiv militærmakt snarere statiske, defensive styrker var virkemidler som til tider var irrelevante, ineffektive eller i verste fall kontraproduktive, snarere enn formålstjenlige. Norske virkemidler i Faryab kan altså ikke kalles konteksttilpassede. Denne konklusjonen støttes av Martiniussen, Barstad og Christiansen (2013: 3) som finner at den norske måloppnåelsen var sterkest på områdene der militære midler alene var tilstrekkelige for å nå mål. Dette samsvarer med Sullivans tese om at den sterke parten i en asymmetrisk

konflikt vil nå målene sine dersom dette målet kan nås med militærmakt alene. I undersøkelsen til Martiniussen, Barstad og Christiansen (ibid.) blir det klart at målene som kunne nås med militære midler alene i Faryab i hovedsak gjaldt målene om å trene opp afghanske sikkerhetsstyrker. Her var norsk måloppnåelse høy. På områder som, ifølge forskning på asymmetriske konflikter, krever sivilmilitær samordning, var den norske måloppnåelsen lav. Dette gjaldt på områder som å isolere opprøret og fremme et positivt bilde av sentralmyndighetene i provinsen. Disse målene henger tett sammen, da en ikke vil lykkes i å isolere et opprør uten at befolkningen støtter sikkerhetsstyrkene og sentralregjeringen fremfor opprøret. Videre henger også dette sammen med Sullivans tese, da dette er mål som ikke kan nås uten befolkningens støtte. Martiniussen, Barstad og Christiansen (ibid.: 16) konkluderer med at en kombinasjon av sivilmilitære virkemidler var nødvendig for å nå målene om å isolere opprøret og oppnå støtte for sentralmyndighetene i sivilbefolkningen. De påpeker at en årsak trolig var den norske modellen som forfektet en helhetlig tilnærming, men som skilte sivile og militære virkemidler (ibid.: 18). Til sammen tilsier dette at virkemidlene som ble benyttet for å bidra til sikkerhet i Faryab ikke var tilpasset konfliktens mål og kontekst. Dermed finner analysen gode indikasjoner på at variabelen *begrensning i form av virkemidler* har forklaringskraft på utfallet av det norske oppdraget i Faryab.

5.4 Begrensning i form av strategiinteraksjon

Arreguín-Toft predikerer at en part som er sin motstander militært overlegen vil seire i konflikt med mindre den sterke parten velger feil strategisk tilnærming relativt til motstanderens valg av strategisk tilnærming. Ut fra dette vil strategiinteraksjonstesen forklare utfallet av Faryab-konflikten med at norske myndigheter valgte en strategisk tilnærming som ikke var den ideelle motstrategien til opprørernes strategivalg; én av partene valgte en direkte strategisk tilnærming mens den andre valgte en indirekte tilnærming til konflikten. Variabelen *begrensning i form av strategiinteraksjon* har forklaringskraft på utfallet dersom det stemmer at Norges overlegne militærmakt ble begrenset av at norske styrker anvendte feilaktig strategisk tilnærming vis-a-vis opprørernes strategiske tilnærming.

For å kunne vurdere hvorvidt strategiinteraksjonstesen kan forklare Faryab-konfliktens utfall er det nødvendig å klassifisere hvilken strategisk tilnærming norske styrker anvendte, sammenlignet med opprørernes strategiske tilnærming til konflikten. Som vist i kapittel 2 kan den militært sterke parten, altså Norge, velge mellom direkte angrep (direkte tilnærming) og

barbariske metoder (indirekte tilnærming), mens den svake parten kan velge mellom direkte forsvar (direkte tilnærming) og geriljakrigføring (indirekte tilnærming) (Arreguín-Toft 2001: 100). Ettersom norske styrker ikke kan sies å ha anvendt barbariske metoder, med systematiske brudd på krigsretten som bruk av kjemiske eller biologiske våpen eller vold og overgrep mot sivile, tilsier Arreguín-Tofts tese at norske styrker benyttet direkte angrep som strategisk tilnærming. Stemmer det så at norske styrker i Faryab brukte en strategisk tilnærming som tok sikte på å bruke konvensjonelle militære styrker for å ødelegge opprørernes evne til å kjempe?

Som vist i kapittel 4 arbeidet den første norske PRT-kontingenten forsiktig, med fokus på å være synlige, snakke med befolkningen og ivareta den relative roen i provinsen. Etter hvert som uro og opprør spredte seg i hele landet, og også til Faryab, ble norske operasjoner mer offensive. Den militære innsatsen begynte nå å ligne mer på opprørsbekjempelse. Særlig var dette synlig i norske styrkers reaksjon på økningen i opprørsaktivitet i Faryab i tiden etter 2007. Denne endringen i fiendtlig aktivitet, som særlig var synlig når det gjaldt utplassering av IED-er, ble møtt med PRT-ledelsens beslutning om at norske styrker nå skulle gå mer aktivt ut mot opprørerne og gjennomføre offensive operasjoner for å eliminere opprørere. Det kanskje mest illustrerende eksempelet på dette var innlemmelsen av Ghormach. Her oppfattet PRT-en at opprørere kom inn i Faryab fra Badghis, og flyktet tilbake over grensen igjen for ikke å måtte møte PRT-styrker i konvensjonelle slag. PRT-en besluttet nå å gjennomføre offensive streiftog inn i Ghormach. Senere gikk de videre for å eliminere roten til opprøret i Faryab, ved å innlemme distriktet i det norske ansvarsområdet. Dette medførte jevnlig, harde kamper mellom opprørere og sikkerhetsstyrker. Fordi slike operasjoner hadde som mål å eliminere opprørere, altså den militære motstanderen i konflikten, kan dette minne om en direkte strategisk tilnærming, der konvensjonelle militære styrker brukes for å ødelegge motstanderens evne til å kjempe. Dette støttes av Håvoll (2009: 62), som skriver at de første årene av konflikten i Afghanistan var preget av en direkte tilnærming fra den internasjonale styrken, da innsatsen var rettet mot opprørerne snarere enn befolkningen. Det støttes også av Knotten (2015), som identifiserte den norske tilnærmingen til konflikten som konvensjonell: ”De [opprørerne] drev (...) a la gerilja, vi drev (...) militære konvensjonelle operasjoner”.

Dette fokuset på å eliminere opprørere endret seg imidlertid noe etter hvert som ISAF tilpasset sin doktrine til opprøret. Som vist i kapittel 4 endret ISAF-sjef Stanley McChrystal

det internasjonale styrkebidragets tilnærming til konflikten i Afghanistan i retning opprørsbekjempelse i 2009. I opprørsbekjempelse skal befolkningens støtte vinnes gjennom en helhetlig tilnærming til konflikten. I innretningen av de norske PRT-styrkenes innsats er det imidlertid ikke lett å se hvordan denne dreiningen i strategisk tilnærming utfoldet seg. En del av den norske militære innsatsen som kan anses som passende i COIN-sammenheng, var gjennomføringen av informasjonsoperasjoner. Blant disse var operasjoner som hadde til hensikt å forklare formålet med det norske og internasjonale oppdraget i Afghanistan til innflytelsesrike deler av befolkningen, som elderråd (Høiback 2015, Græsvik 2014: 183). Som vist i redegjørelsen for asymmetriske konflikter er den vinnende part avhengig av å ha en god sak, eller et godt narrativ, som samler sympati og støtte for ens egen kamp. For å overbevise befolkningen om at norske styrkers sak var bedre enn opprørernes sak, måtte norske styrker jobbe for å informere og overtale befolkningen om legitimiteten ved det norske bidraget. Informasjonsoperasjoner rettes mot befolkningen, og kan dermed minne om en indirekte tilnærming. Omsted (2015) uttalte imidlertid at enda norske styrker gjennomførte informasjonsoperasjoner, kunne de ikke måle seg med opprørerne her; ”De var mye bedre enn oss på informasjonsoperasjoner. De tok blant annet kontroll på en radiostasjon, sånn at alle nyhetsendinger ble ren propaganda. Vi hadde noen spede forsøk på informasjonsoperasjoner, men der lyktes vi ikke i det hele tatt”. Dette tyder på at informasjonsoperasjoner kun fikk begrenset fokus i PRT-styrkenes innsats i Faryab. I tillegg ble disse formene for oppdrag gjennomført helt fra begynnelsen av Norges oppdrag i Faryab. Slik sett er ikke fokuset på informasjonsoperasjoner noe som forekom i 2009, etter dreiningen i ISAFs tilnærming.

Ifølge Høiback (2015) handlet dreiningen norske styrker gjorde i 2009 snarere om kapasitetsbygging og mentorering av de afghanske sikkerhetsstyrkene; dette var måten COIN-logikken etablerte seg i den norske PRT-en. Dette støttes av Omsted (2015), som uttalte følgende:

Kapasitetsbygging var hovedmålet mitt. Det var en stor dreining fra tidligere. Det var ikke en kamp mellom oss og opprørere. Min jobb var opplæring. Det var en kamp mellom afghanske sikkerhetsstyrker og opprørere. Og min jobb var å booste dem så mye som mulig. Jeg kunne stått lenger i Ghormach og kjempet hardere. Men vi gjorde det ikke. Det var ikke fordi vi var for svake. Maktforholdet var i vår favør om de så var 300 og vi var 70. Så det var andre faktorer som gjorde at jeg ikke sto der. Det å gjøre det ville ikke bidratt til å styrke afghanske sikkerhetsstyrker. Og det ville kunne rekruttert til opprøret. Sånn sett er dette et eksempel på at

du ikke nødvendigvis løser noe med militær makt.

Dette stemmer, som vist, overens med måten andre PRT-sjefer i årene 2009-2012 oppfattet sine mål i Faryab. Ut fra denne karakteristikken kan det virke forenklenende å hevde at de norske styrkenes mål i Faryab var å nedkjempe motstanderen militært. Et fokus på kapasitetsbygging av nasjonale styrker kan sies å passe inn i en COIN-operasjon, da innsatsen skal være rettet mot sikkerhet for befolkningen snarere enn mot en fiende som skal nedkjempes. Slik sett kan dette peke mot en indirekte tilnærming i den norske innsatsen. Arreguín-Tofts strategiske tilnærminger er imidlertid teoretiske idealtyper. I virkeligheten vil ikke aktørers tilnærminger passe perfekt inn i noen av de mulige strategiske tilnærmingene. Det er likevel mulig å evaluere hvilken av de strategiske tilnærmingene aktørene i størst grad sammenfaller med. Selv om opplæring og mentorering i seg selv kan peke mot en indirekte tilnærming, var innretningen av opplæringen av ANSF, som vist i kapittel 5.3, preget av en konvensjonell, militær krigføringslogikk, i tillegg til at ANA ble prioritert fremfor treningen av ANP. Innsatsen som skulle bekjempe opprøret i Faryab har altså i høy grad vært innrettet med konvensjonelle styrker rettet mot opprørere snarere enn med statiske, sivile aktører rettet mot befolkningen. Dette støttes av Håvoll (2009: 62), som skriver at sikkerhetsstyrkene i Afghanistan, også etter at COIN-strategien ble innført, fokuserte på å kjempe mot opprørere snarere enn å beskytte befolkningen; ”Even today, with an ostensibly more indirect approach, security operations still seem to focus more on fighting the insurgents directly, and less on providing protection for the population”. Til sammen er dette indikasjoner på at den norske PRT-ens strategiske tilnærming til konflikten i Faryab i all hovedsak var direkte.

Hva så med de afghanske opprørernes strategiske tilnærming til konflikten? Ettersom det er etablert at norske styrker hadde en direkte strategisk tilnærming i konflikten må opprørerne ha hatt en indirekte tilnærming for at Arreguín-Tofts tese skal ha forklaringskraft på utfallet av konflikten i Faryab. Stemmer det så at opprørere brukte geriljakrigføring snarere enn direkte forsvar som strategisk tilnærming i konflikten? Som vist i kapittel 4 har opprørerne stort sett unngått direkte konfrontasjoner og konsentrert seg om IED-angrep rettet mot sikkerhetsstyrker og sivile, bakholdsangrep, angrep mot ANP-sjekkpunkter, selvmordsangrep, opptøyer og kriminalitet (Østerud 2013: 69). I visse tilfeller har direkte stridskontakt mellom sikkerhetsstyrker og opprørere forekommet, men disse konfrontasjonene har gjerne endt med at opprørerne etter hvert trekker seg tilbake, legger ned våpnene og gjemmer seg i

befolkningen (Jacobsen 2015). Generelt har opprørerne sjelden eksponert seg for direkte, konvensjonelle slag mot norske styrker. Økningen i antall IED-er i 2008 og 2009 kan indikere at opprørerne anså dette som et sårbart punkt for de norske styrkene; panser, flystøtte og etterretning kunne ikke alltid beskytte dem mot veibomber. Bruken av veibomber, bakholdsangrep og andre metoder som har til hensikt å ramme motstanderen uten å selv eksponere seg for konvensjonell stridskontakt var trolig en tilnærming opprørerne valgte for å påføre norske styrker tap uten å ende i direkte strid, da de militært var underlegne norske styrker. Dette kan tyde på at det asymmetriske maktforholdet mellom norske styrker og afghanske opprørere lå til grunn for opprørernes valg av taktikk; ved å unngå direkte konfrontasjoner med fienden eksponerte de seg ikke for norske styrkers overlegne militære evne. Snarere slåss de på den eneste måten de hadde en sjanse til å lykkes, nemlig ved å rette angrep der norske styrker var sårbare, for å slite ut PRT-styrkenes politiske vilje. I sum ligner dette geriljakrigføring, som betyr at opprørernes strategiske tilnærming til konflikten kan karakteriseres som indirekte.

Dette vil si at strategiinteraksjonen mellom norske PRT-styrker og opprørere var asymmetrisk; de norske styrkene rettet sin innsats mot å ødelegge opprørernes militære evne, mens opprørerne rettet innsatsen mot å ødelegge norske styrkers politiske vilje. Arreguín-Tofts tese tilsier at en slik strategiinteraksjon vil favorisere opprørerne, og at disse dermed vil seire i konflikten. Hadde strategiinteraksjonen vært symmetrisk ville den militære evnen ha blitt avgjørende, mens viljen ville ha vært irrelevant. Når strategiinteraksjonen derimot er asymmetrisk blir fysisk evne irrelevant og vilje avgjørende for konflikten. Dermed blir det irrelevant at norske styrker vant slag mot opprørerne, da norsk militær evne avledes. Til sammen vil dette si at forklaringsvariabelen *begrensning i form av strategiinteraksjon* har forklaringskraft på konfliktutfallet i Faryab.

Arreguín-Tofts tese predikerer til slutt at en slik asymmetrisk interaksjon vil føre til at norsk politisk vilje slites ut ved at konflikten hales ut uten at det politiske målet kommer nærmere. Som vist predikerer også Mack og Sullivan at det til slutt er krigstretthet og tap av politisk vilje for den sterke parten som fører til at denne parten trekker seg ut. Dette elementet ved forklaringene til Mack, Sullivan og Arreguín-Toft kan ikke forklare norske myndigheters beslutning om å trekke styrkene tilbake fra Faryab, da denne uttrekningen forekom som ledd i NATOs styrkereduksjon i landet. Her er forklaringene myntet på stormakter snarere enn på

småstater som handler innenfor institusjonelle rammer. Fokuset i oppgaven har imidlertid ikke vært rettet mot hvorfor norske styrker trakk seg ut fra Faryab på det tidspunktet de gjorde; snarere har fokuset vært rettet mot hvorfor målsettingene om sikkerhet og økt støtte for myndighetene ikke var nådd på tidspunktet for uttrekning. De fire forklaringene som utgjør oppgavens analytiske rammeverk har alle bidratt til innsikt i hvordan utfallet av konflikten i Faryab kan forklares.

5.5 Analysens implikasjoner

Denne analysen har funnet at samtlige fire forklaringer på paradoksale konfliktutfall har forklaringskraft på utfallet av Faryab-konflikten. Det er imidlertid ikke funnet grunnlag for å konkludere med at noen av variablene alene kan gi tilstrekkelige forklaringer på utfallet av Faryab-konflikten. Snarere tvert imot har analysen funnet at de ulike forklaringene har overlappende elementer. Blant annet lener alle forklaringene seg på premisset om den materielle asymmetrien i konflikten. Videre opererer flere av forklaringene med vilje eller kostnadstoleranse som forklaringsfaktor. Dette viser at flere av forklaringene glir over i hverandre. Dette er også synlig ved at flere av de empiriske indikatorene som er trukket frem i denne oppgaven fungerer som indikatorer for flere av forklaringene. Til sammen gir dette gode indikasjoner på at de ulike forklaringene er komplementerende snarere enn konkurrerende, og at de bør ses i sammenheng i en helhetlig analyse av paradoksale konfliktutfall. I en slik helhetlig analyse vil det også bli tydelig hva slags forhold som eksisterer mellom de ulike forklaringsvariablene. Trolig er de ikke likestilt i forklaringen på konfliktutfall. Eksempelvis virker det sannsynlig at *vilje* og *valg av strategisk tilnærming* ikke er to likestilte forklaringsvariabler, men at vilje snarere er en forutgående variabel for strategisk tilnærming, og at den sterke parten må være villig til å benytte en effektiv strategisk tilnærming dersom effektiviteten av dens overlegne militærmakt ikke skal begrenses i konflikten. Denne oppgaven har imidlertid begrenset seg til å undersøke hvordan utfallet av konflikten i Faryab kan forklares ved hjelp av fire forklaringsvariabler som foreslås i litteraturen om paradoksale konfliktutfall. Videre forskning på emnet vil trolig dra nytte av å gå lenger i å undersøke hvordan de forskjellige forklaringsfaktorene overlapper, hvilken status de har i forklaringen av paradoksale konfliktutfall og hvilken plass de har i en sammensatt årsakskjede. Dette vil trolig bringe forskningen på paradoksale konfliktutfall videre.

For denne oppgaven har ambisjonen vært å avdekke forklaringsvariabler som kan ha forklaringskraft på det paradoksale utfallet av konflikten mellom norske PRT-styrker og afghanske opprørere i Faryab. Som nevnt finner oppgaven at alle fire forklaringer kan belyse utfallet av Faryab-konflikten. Det er funnet at utfallet av Faryab-konflikten, der norske PRT-styrker ikke lyktes i å etablere sikkerhet, bekjempe opprør og øke sivilbefolkningens støtte for myndighetene, kan forklares av manglende interesse, manglende vilje, en politisk målsetting som vanskelig ble omsatt til formålstjenlige militære mål, virkemidler som ikke var tilpasset det politiske målet i konflikten og til slutt en strategisk interaksjon mellom norske styrker og opprørere som favoriserte opprørerne. Til sammen er dette forhold som begrenset effektiviteten av norske styrkers militære overlegenhet. Slik kan utfallet i Faryab-konflikten forklares.

6 Konklusjon

I dette kapitlet oppsummeres oppgavens tema, formål, problemstilling og fremgangsmåte, før oppgavens hovedfunn blir presentert. Til slutt diskuteres styrker og svakheter i oppgaven.

6.1 Oppsummering

Norske styrker ble i 2012 trukket ut fra Faryab uten at målsettinger som sikkerhet, opprørsbekjempelse og økt støtte for myndighetene var blitt nådd. Denne oppgaven har hatt til hensikt å avdekke hvordan utfallet av konflikten mellom norske PRT-styrker og afghanske opprørere i Faryab kan forklares. For å undersøke dette har fire mulige teoretiske forklaringer på paradoksale konfliktutfall blitt undersøkt. Disse forklaringene har til felles at de antar at det finnes en egentlig kausal sammenheng mellom militærmakt og konfliktutfall, og at denne sammenhengen er blitt svekket når paradoksale konfliktutfall forekommer. Dette forklarer de ved å trekke frem ulike variabler som begrenser den sterke partens militærmakt i konflikten. De ulike variablene som er blitt analysert her er henholdsvis i) begrensning i form av interesse og vilje, ii) begrensning i form av mål, iii) begrensning i form av virkemidler og iv) begrensning i form av strategiinteraksjon. For å undersøke hvordan de ulike perspektivene ville forklare utfallet i Faryab gjennomførte jeg semi-strukturerte intervjuer med nøkkelinformanter. Dette kildegrunnlaget ble supplert med offentlige rapporter, tidligere forskning og medierapporteringer.

6.2 Hovedfunn

Analysen av hvordan utfallet av konflikten i Faryab kan forklares har funnet gode indikasjoner på at norske myndigheters politiske *interesse* og *vilje* var begrenset. I forlengelse av den materielle asymmetrien i konflikten fortonet konflikten i Faryab seg som begrenset snarere enn eksistensiell for Norge, og norsk toleranse for tap av liv var underlegen opprørernes vilje til å tolerere tap. Analysen viser at dette trolig begrenset norske styrkers evne til å nå mål i konflikten. Deretter var Norges politiske, overordnede *mål* ikke knyttet direkte til Afghanistan, men snarere til NATO og til USA. Når den overordnede målsettingen handler mer om å være en god alliert som viser relevans og vilje til å dele byrden i alliansen enn å etablere sikkerhet og utvikling i Faryab, kan dette ha medført utfordringer med omsetningen av politiske mål til militære operasjonelle mål. Dette har trolig begrenset norsk måloppnåelse, da det politiske målet i Faryab simpelthen var svært uklart. Det ble dermed opp

til de respektive PRT-kontingentene selv å utarbeide militære mål som var i tråd med ISAFs mål og som samtidig var i tråd med norske retningslinjer.

Videre er det plausibelt at norsk måloppnåelse i konflikten ble begrenset av at *virkemidlene* ikke var tilpasset konfliktens kontekst. Utsagn fra oppgavens informanter, forskning på Faryab-konflikten og forskning på asymmetriske konflikter generelt vitner alle om at sivile og militære midler må samordnes dersom opprørsbekjempelse skal lykkes. Den norske modellen for bidraget i Faryab presiserte viktigheten av en helhetlig tilnærming til konflikten, men separerte sivile og militære virkemidler for innsatsen. Oppgaven har funnet at dette trolig undergravde det norske oppdraget, og at forklaringsvariabelen *begrensning i form av virkemidler* dermed har betydelig forklaringskraft på utfallet av konflikten. Til slutt har analysen funnet at tesen om *strategiinteraksjon* også kan ha forklaringskraft her. Mens norske styrker hadde en hovedsakelig direkte tilnærming i konflikten, brukte opprørerne i hovedsak en indirekte strategisk tilnærming. Når strategiinteraksjonen er asymmetrisk, predikerer Arreguín-Toft seier til den militært underlegne parten; den sterke partens militære overlegenhet blir gjort irrelevant av den strategiske interaksjonen i konflikten. Analysen har funnet at en slik asymmetrisk interaksjon preget konflikten i Faryab, og at Arreguín-Tofts tese om strategiinteraksjon kan belyse utfallet av konflikten.

Det er imidlertid også funnet at deler av de ulike forklaringene, fordi de fokuserer på asymmetriske konflikter mellom stormakter og militært underlegne aktører, bryter med det norske caset. Særlig mangler teoriene forklaringskraft når de predikerer at den sterke parten vil trekke seg ut når kostnadene ved deltakelse blir uakseptable. Som vist i denne oppgaven er det sjelden at småstaters deltakelse i militære operasjoner ”out of area” vil skje unilateralt. Beslutningen om å trekke styrkene ut fra Faryab var trolig ikke relatert til holdningen i den norske befolkningen, men snarere til NATOs begynnende uttrekning fra landet. Ikke alle aspekter ved teoriene er dermed forklarende for det norske utfallet i Faryab-konflikten. Den overveiende delen av forklaringene har imidlertid hatt forklaringskraft på utfallet i Faryab.

Ved siden av funnene om hvordan utfallet av Faryab-konflikten kan forklares, gitt oppgavens teoretiske rammeverk, er det også et bifunn at de fire ulike forklaringene i oppgaven kan anvendes sammen i forklaringen av konfliktutfall. Fordi flere av disse forskerne kritiserer hverandres tekster, var det ikke en selvfølge at disse forklaringene ville vise seg å være

forenlige. Fordi de ulike forklaringene overlapper på vesentlige elementer, samtidig som de alle har unike aspekter som belyser ulike deler av årsakene til konfliktutfall, vil jeg dedusere at forklaringene er komplementære snarere enn uforenlige, og at de bør ses i sammenheng i studiet av paradoksale konfliktutfall. Dette er også synlig ved at flere av de samme empiriske indikatorene her har vist seg å være relevante for flere av de ulike forklaringene samtidig. En analyse som forener de ulike forklaringene vil kunne bidra til forskningen på konfliktutfall ved å legge grunnlaget for et overordnet, systematisk rammeverk for studiet av paradoksale utfall. Slik kan forskningen på konfliktutfall styrkes.

6.3 Oppgavens styrker og svakheter

Denne konklusjonen har flere svakheter. Analysen har begrenset seg til fire forklaringer. Det vil si at andre variabler med forklaringskraft er blitt utelatt. Dette kan svekke analysens validitet, da systematiske målefeil kan ha forekommet uten at de er blitt fanget opp. Noe av poenget med det teoriguideede forskningsdesignet, der teorien avgjør hvilke forklaringsfaktorer og hvilke deler av det empiriske caset som skal være i fokus, er imidlertid at en kan gå i dybden på utvalgte årsaksforhold og isolere analysen til årsaksfaktorene teoriene anser som viktige. Alt annet utelukkes. Slik sett får analysen god indre validitet, men begrenset ytre validitet.

Dette har vært viktig for denne undersøkelsen nettopp fordi forskningen på konfliktutfall er smal, og forskningen på årsakene til konfliktutfall mellom en småstat og en opprørsgruppe enda smalere. For å legge grunnlaget for studiet av slike konfliktutfall er det nyttig å ta i bruk innsikter fra den mest nærliggende forskningen som foreligger, selv om teorien ikke er tilpasset caset på alle områder. Det som da blir nødvendig er å undersøke hvorvidt teorien likevel er anvendelig på caset. I dette tilfellet har oppgaven funnet at utfallet av Faryab-konflikten ligger innenfor de fire forklaringenes gyldighetsområder. For å kunne gjøre en mer helhetlig vurdering av årsakene til utfallet av konflikten mellom norske styrker og opprørere i Faryab er det imidlertid nødvendig både å inkludere kontekstuelle variabler tilknyttet innsatsområdet, og å inkludere forklaringsvariabler som kan fange opp småstatens motivasjon og mål med internasjonale engasjementer i analysen.

En helhetlig analyse av et konfliktutfall som det i Faryab vil også måtte ta høyde for de sammensatte aktørgruppene på hver av sidene i konflikten. I denne oppgaven er caset

forenklet ved at jeg har tatt for meg norske PRT-styrker på den ene siden og afghanske opprørere i Faryab på den andre. I realiteten består aktørene på den ene siden av en opprørsbevegelse som består av en rekke mer eller mindre samkjørte aktører med varierende målsettinger og interesser i konflikten. Enda alle kan hevdes å ha hatt en felles interesse av ikke å være underlagt sentralmyndighetenes kontroll vil dette si at opprørselementer har ulik motivasjon i konflikten. Også på PRT-styrkenes side er det vanskelig å snakke om én aktør. Her bestod PRT-en av ulike nasjonaliteter, samtidig som disse samarbeidet med afghanske nasjonale sikkerhetsstyrker. I tillegg var PRT-en underordnet RC Nord, som igjen var underordnet ISAF og NATO. Dermed er det problematisk å snakke om et norsk oppdrag. Søbstad (2015) understreket dette da han uttalte at selv om norske myndigheter var ansvarlige for å sende styrkebidrag og tilhørende ressurser, var NATO og ISAF premissgivende for det norske oppdraget. Til slutt har denne oppgaven begrenset seg til én provins, som i realiteten ikke kan forstås uten referanser til resten av landet. En helhetlig analyse ville også inkludert regionale innvirkninger på utviklingen i landet og i Faryab. Dette gjør konflikten svært kompleks og har gjort det nødvendig i denne oppgaven å operere med store forenklinger av caset. Med dette følger også en fare for feilaktige målinger, noe som kan true oppgavens validitet.

Det er en reliabilitetsutfordring at denne undersøkelsen kun baserer seg på ett case. En analyse over flere case må gjennomføres for å kunne beslutte hvorvidt funnene i denne undersøkelsen er generaliserbare utover caset eller ikke. Utfallet av Faryab-konflikten er ikke nødvendigvis representativt for paradoksale konfliktutfall generelt. I denne oppgaven har Faryab-utfallet vært ansett som et case nettopp på et paradoksalt konfliktutfall, men hensikten med undersøkelsen har vært å undersøke årsakene til nettopp dette konfliktutfallet som interessant i seg selv. Videre har hensikten vært å undersøke hvordan utfallet kan forklares av teori på paradoksale konfliktutfall. Fordi forskningen på slike konfliktutfall er smal, har prioriteten vært å gå dypt i caset for å avdekke årsaksforhold snarere enn å sikre bredde og representativitet. Med dette formålet har det vist seg hensiktsmessig å anvende et teoridrevet singel-casestudie, da dette har gitt muligheten til å undersøke utvalgte årsaksfaktorer i isolasjon. Basert på denne undersøkelsen har alle fire forklaringsvariabler anskueliggjort årsaksfaktorer som trolig var avgjørende for utfallet av Faryab-konflikten. Oppgaven har funnet at utfallet av konflikten mellom norske PRT-styrker og afghanske opprørere i Faryab kan forklares av en rekke variabler som begrenset norsk militær evne og endret maktbalansen

mellom partene i konflikten. Slik kan utfallet av Faryab-konflikten forklares, gitt oppgavens teoretiske rammeverk.

Litteraturliste

Aftenposten (2011, 12. oktober). Eldreråd støtter Taliban i Ghowrmach.

<<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Eldrerad-stotter-Taliban-i-Ghowrmach-5327284.htm>> [lest 10. august 2015].

Afghanistan NGO Safety Office (2009a). The ANSO Report (Rapport nr. 17).

<http://www.ecoi.net/file_upload/1002_1249213324_anso1.pdf> [hentet 2. juni 2015].

Afghanistan NGO Safety Office (2009b). The ANSO Report (Rapport nr. 27).

<http://www.ecoi.net/file_upload/1002_1249215863_anso11.pdf> [hentet 2. juni 2015].

Afghanistan NGO Safety Office (2009c). The ANSO Report (Rapport nr. 33).

<http://www.ecoi.net/file_upload/1504_1253779724_1-15-september-2009.pdf> [hentet 2. juni 2015].

Afghanistan NGO Safety Office (2010a). The ANSO Report (Rapport nr. 47).

<http://www.ecoi.net/file_upload/1226_1271937851_the-anso-report-1-15-april-2010.pdf> [hentet 2. juni 2015].

Afghanistan NGO Safety Office (2010b). The ANSO Report (Rapport nr. 48).

<http://www.ecoi.net/file_upload/1226_1273139217_the-anso-report-16-30-april-2010.pdf> [hentet 2. juni 2015].

Afghanistan NGO Safety Office (2010c). The ANSO Report (Rapport nr. 50).

<http://www.ecoi.net/file_upload/1788_1276162283_the-anso-report-16-31-may-2010.pdf> [hentet 2. juni 2015].

Afghanistan NGO Safety Office (2010d). The ANSO Report (Rapport nr. 51).

<http://www.ecoi.net/file_upload/1226_1277379622_the-anso-report-1-15-june-2010.pdf> [hentet 2. juni 2015].

Afghanistan NGO Safety Office (2011a). The ANSO Report (Rapport nr. 71).

<http://www.ecoi.net/file_upload/1788_1303980682_the-20anso-20report-20-1-15-20april-202011.pdf> [hentet 2. juni 2015].

Afghanistan NGO Safety Office (2011b). The ANSO Report (Rapport nr. 73).

<http://www.ecoi.net/file_upload/1788_1306402535_the-anso-report-1-15-may-2011.pdf> [hentet 2. juni 2015].

Afghanistan NGO Safety Office (2012a). The ANSO Report (Rapport nr. 94).

<http://www.ecoi.net/file_upload/1788_1339051812_the-anso-report-16-31-march-2012.pdf> [hentet 2. juni 2015].

Afghanistan NGO Safety Office (2012b). The ANSO Report (Rapport nr. 104).

<http://www.ecoi.net/file_upload/1226_1354190796_the-20anso-20report-20-16-31-20august-202012.pdf> [hentet 2. juni 2015].

- Afghanistan NGO Safety Office (2012c). The ANSO Report (Rapport nr. 105). <http://www.ecoi.net/file_upload/1226_1354190921_the-20anso-20report-20-1-15-20september-202012.pdf> [hentet 2. juni 2015].
- Afghanistan NGO Safety Office (2012d). The ANSO Report (Rapport nr. 108). <http://www.ecoi.net/file_upload/1226_1357814593_the-20anso-20report-20-16-31-20october-202012.pdf> [hentet 2. juni 2015].
- Afghanistan NGO Safety Office (2012e). The ANSO Report (Rapport nr. 110). <http://www.ecoi.net/file_upload/1226_1360226160_the-20anso-20report-20-16-30-20november-202012.pdf> [hentet 2. juni 2015].
- Allison, G. T. (1968). *Conceptual Models and the Cuban Missile Crisis: Rational Policy, Organization Process and Bureaucratic Politics*. Santa Monica: The RAND Corporation.
- Anderssen, M. L. (2014). Norsk opprørsbekjempelse: illusjon eller realitet? *Militære studier 1*, 8-99.
- Arntzen, E. (2015). PRT-sjef desember 2007 til juni 2008. Personlig intervju per telefon 07.10.2015.
- Arreguin-Toft, I. (2001). How the Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict. *International Security* 26(1), 93-128.
- Arreguin-Toft, I. (2005). *How the Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict*. New York: Cambridge University Press.
- Baldwin, D. A. (1979). Power Analysis and World Politics: New Trends versus Old Tendencies. *World Politics* 31(2), 161-194.
- Bratberg, Ø. (2014). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm.
- Bryman, A. (2004). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Børresen, J. (2012). Feil diagnose, feil medisin, nødvendig nederlag. I G. L. Dyndal & T. L. Knutsen (red.), *Exit Afghanistan*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Carroll, B. A. (1970). War Termination and Conflict Theory: Value Premises, Theories, and Policies. *Annals of the American Academy of Political Science* 392(1), 14-29.
- Cassidy, R. M. (2002). Why Great Powers Fight Small Wars Badly. *Military Review*, 41-53.
- Clausewitz, C. V. (1984 [1796]). *On War*. Howard, M. & Paret, P. (red.). New Jersey: Princeton University Press.
- Converse, E. (1968). The War of All Against All: A Review of The Journal of Conflict Resolution, 1957-1968. *The Journal of Conflict Resolution* xii, 471-532.

- Dagbladet (2010, 27. juni). Fire norske soldater drept av veibombe. <<http://www.dagbladet.no/2010/06/27/nyheter/utenriks/afghanistan/12325419/>> [lest 3. mai 2015].
- Dahl, R. A. (1957). The Concept of Power. *Behavioral Science* 2(3), 201-215.
- Department of Defense (2008a). Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan. <http://www.defense.gov/pubs/pdfs/Report_Final_SecDef_04_26_10.pdf> [lest 7. August 2015].
- Department of Defense (2008b). Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan. <http://www.defense.gov/pubs/Report_on_Progress_toward_Security_and_Stability_in_Afghanistan_1230.pdf> [lest 7. august 2015].
- Department of Defense (2009). Report on Progress Toward Security and Stability. <http://www.defense.gov/pubs/pdfs/1230_June%20AD2009Final.pdf> [lest 7. august 2015].
- Department of Defense (2010). Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan. <http://www.defense.gov/pubs/pdfs/Report_Final_SecDef_04_26_10.pdf> [lest 7. august 2015].
- Department of Defense (2012). Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan. <http://www.defense.gov/pubs/pdfs/Report_Final_SecDef_04_27_12.pdf> [lest 7. august 2015].
- Diesen, S. (2012). Militær strategi i vår tid. I S. Diesen (red.), *Strategi: Mellom vitenskap, intuisjon og etikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dyndal, G. L. & Knutsen, T. L. (2012). Seier eller tap? – og veien videre. I G. L. Dyndal & T. L. Knutsen (red.), *Exit Afghanistan*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ekhaugen, L. (2014). Samordning av virkemidler: ”den norske modellen”. I T. Heier, A. Kjølberg & C. F. Rønnefeldt (red.), *Norge i internasjonale operasjoner. Militærmakt mellom idealer og realpolitikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Forsvarsstaben (2007). Forsvarets fellesoperative doktrine. Oslo: Stabsskolen.
- Gerring, J. (2007). *Case Study Research. Principles and Practices*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gilpin, R. (1975). *U.S. Power and the Multinational Corporation*. New York: Basic Books.
- Græsvik, F. (2014). *Den tapte krigen. Norge i Afghanistan*. Oslo: Pax Forlag.
- Halsne, S. (2013). Strategi og operasjoner i Faryab. I O. Bøe-Hansen, J. H. Matlary & T. Heier (red.), *Strategisk suksess? Norsk maktbruk i Afghanistan og Libya*. Oslo: Universitetsforlaget.

Halsne, S. (2015). PhD-stipendiat og instruktør på Krigsskolen. Personlig samtale per telefon 02.10.2015.

Hammer, A. S. (2013, 8. mai). Den norske fiaskoen i Faryab. <<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Den-norske-fiaskoen-i-Faryab-7196707.htm>> [lest 29. september 2015].

Hart, J. (1976). Three Approaches to the Measurement of Power in International Relations. *International Organization* 30(2), 289-305.

Hart, B. H. L. (1991[1967]). *Strategy*. New York: Penguin.

Heier, T. (2015). Hva fremmer og hva hemmer Forsvarets læringsevne? I G. Torgersen (red.), *Pedagogikk for det uforutsette*. Bergen: Fagbokforlaget.

Henriksen, D. (2013). Afghanistan: Militære suksesskriterier. I O. Bøe-Hansen, J. H. Matlary & T. Heier (red.), *Strategisk suksess? Norsk maktbruk i Afghanistan og Libya*. Oslo: Universitetsforlaget.

Huse, L. M. (2015). PRT-sjef juni 2011 til desember 2011. Personlig intervju per telefon 30.09.2015.

Høiback, H. (2014). *Krigskunstens historie fra 1500 til i dag*. Oslo: Cappelen Damm.

Høiback, H. (2015). Personlig intervju. Hovedlærer ved Forsvarets høgskole og nestkommanderende i Combined Joint Psychological Operations Task Force i Kabul fra september 2014 til desember 2014. 15.04.2015.

Håvoll, H. (2009). COIN Revisited: Lessons of the Classical Literature on Counterinsurgency and its Applicability to the Afghan Hybrid Insurgency. *JCOA Journal* XI(2), 48-69.

Iraq Coalition Casualty Count (2015). Fatalities by Country. <<http://icasualties.org/OEF/index.aspx>> [lest 14.10.2015].

Jacobsen, F. A. (2015). PRT-sjef desember 2010 til juni 2011. Personlig intervju per telefon 28.09.2015.

Jones, S. G. (2008). *Counterinsurgency in Afghanistan. RAND Counterinsurgency Study*. (Vol. 4). RAND Corporation.

Kissinger, H. A. (1969). The Viet Nam Negotiations. *Foreign Affairs* 47(2), 211-234.

Kjølberg, A. & Nymahar, T. (2011). Småstater i internasjonale operasjoner (FFI-rapport 2011/01698). Forsvarets forskningsinstitutt < <https://www.ffi.no/no/Rapporter/11-01698.pdf> > [lest 20. oktober 2015].

Kjølberg, A. (2014). Småstater i internasjonale operasjoner. I T. Heier, A. Kjølberg & C. F. Rønnefeldt (red.), *Norge i internasjonale operasjoner. Militærmakt mellom idealer og realpolitikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Knotten, I. (2015). PRT-sjef desember 2008 til juni 2009. Personlig intervju 05.05.2015.
- LeCompte, M. D. & Goetz, P. J. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research* 52(1), 31-60.
- Levy, J. S. (2008). Case Studies: Types, Designs, and Logics of Inference. *Conflict Management and Peace Science* 25(1), 1-18.
- Lund, T. (2002). Metodologiske prinsipper og referanserammer. I T. Lund (red.), *Innføring i forskningsmetodologi*. Oslo: Unipub.
- Mack, A. (1975). Why Big Nations Lose Small Wars: The Politics of Asymmetric Conflict. *World Politics* 27(2), 175-200.
- Maoz, Z. (1989). Power, Capabilities, and Paradoxical Conflict Outcomes. *World Politics* 41(2), 239-266.
- Martiniussen, S. E., Barstad A. & Christiansen, J. M. (2013). Attainment of goals for the Norwegian led provincial reconstruction team in Faryab – an assessment (FFI-Rapport 2013/02793). *Forsvarets forskningsinstitutt* < <http://www.ffi.no/no/Rapporter/13-02793.pdf>> [lest 15. september 2015].
- Matlary, J. H. (2009). Political Dynamics of Asymmetrical Warfare - The Case of ISAF. *Rapport for Forsvarsdepartementet*.
- Matlary, J. H. (2014). Internasjonale styrkebidrag og allianseavhengighet. I T. Heier, A. Kjølberg & C. F. Rønnefeldt (red.), *Norge i internasjonale operasjoner. Militærmakt mellom idealer og realpolitikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Merom, G. (2003). *How Democracies Lose Small Wars*. Cambridge: Cambridge University Press.
- NATO (2009). ISAF Commander's Counterinsurgency Guidance. <http://www.nato.int/isaf/docu/official_texts/counterinsurgency_guidance.pdf> [lest 11. oktober 2015].
- NATO (2011). AJP 3.4.4 Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency (COIN). <<https://info.publicintelligence.net/NATO-Counterinsurgency.pdf>> [lest 24. oktober 2015].
- NATO (2015). ISAF's mission in Afghanistan (2001-2014). <http://www.nato.int/cps/in/natohq/topics_69366.htm> [lest 20. januar 2015].
- Nagl, J. A. (2002). *Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam: Learning to Eat Soup with a Knife*. Westport, CT: Praeger.
- Nordheim-Martinsen, P. M. Nyhamar, T., Kjølberg, A., Kjelsrud, S. & Ravndal, J. A. (2011). Fremtidens internasjonale operasjoner (FFI-rapport 2011/01697). *Forsvarets forskningsinstitutt*.
- NRK (2005, 9. november). Demonstrerte mot egen regjering

<<http://www.nrk.no/norge/demonstrerte-mot-egen-regjering-1.517392>> [lest 08. oktober 2015].

NRK (2010, 20. oktober). Folket støtter Norges deltakelse i Afghanistan.
<http://www.nrk.no/video/PS*18672> [lest 15. juni 2015].

NRK (2011, 11. april). Tre norske soldater lettere såret i Afghanistan.
<<http://www.nrk.no/verden/tre-norske-soldater-lettere-saret-1.7588521>> [lest 20. juni 2011].

Nyhamar, T. (2010a). Stabiliseringsoperasjoner: Utfordringer og realiteter. I T. Nyhamar (red.), *Utfordringer og strategi i freds- og stabiliseringsoperasjoner*. Oslo: Abstrakt forlag.

Nyhamar, T. (2010b). Stabiliseringsoperasjoner: Handlingsrom for strategi. I T. Nyhamar (red.), *Utfordringer og strategi i freds- og stabiliseringsoperasjoner*. Oslo: Abstrakt forlag.

Oma, I. M. (2014). Nasjonale spenninger om deltakelse ute. I T. Heier, A. Kjølberg & C. F. Rønnefeldt (red.), *Norge i internasjonale operasjoner. Militærmakt mellom idealer og realpolitikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Omsted, I. (2015). PRT-sjef fra juni 2009 til desember 2009. Personlig intervju 25.03.2015.

Politidirektoratet (2012, 8. oktober). Hjem fra Afghanistan.
<https://www.politi.no/politidirektoratet/aktuelt/nyhetsarkiv/2012_10/Nyhet_11751.xml>
[lest 12. april 2015].

Regjeringen (2005a, 13. oktober). Soria Moria-erklæringen. Plattform for regjeringssamarbeidet mellom Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet 2005-09.
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/smk/vedlegg/2005/regjeringsplattform_soria_moria.pdf> [lest 20. april 2015].

Regjeringen (2005b, 9. november). Militære bidrag til operasjoner i Afghanistan og Irak
<<https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/militare-bidrag-til-operasjoner-i-afghan/id99631/>>
[lest 20. april 2015].

Regjeringen (2009, 15. august). Soldatene har min fulle støtte
<<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/soldatene-har-min-fulle-stotte/id574117/>> [lest 08. oktober 2015].

Regjeringen (2010a, 28. juni). Dyp sorg over fire drepte i Afghanistan.
<<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/dyp-sorg-over-fire-drepte-i-afghanistan/id610366/>>
[lest 12. juni 2015].

Regjeringen (2010b, 28. juni). – Innsatsen deres i Afghanistan er avgjørende.
<<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/--innsatsen-deres-i-afghanistan-er-avgjo/id610446/>>
[lest 12. juni 2015].

Regjeringen (2012, 8. oktober). Et spesielt ansvar i Faryab-provinsen.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/utviklingssamarbeid/innsikt_afghanistan/ansvar_faryab/id592620/> [lest 16. september 2015].

Regjeringen (2013, 20. november). Speech at seminar on Afghanistan experiences – lessons learned or lessons lost? Impact on Norwegian Security and Defence Policy and Civil-Military Relations. <<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/speech-at-seminar-about-afghanistan-expe/id745867/>> [lest 23. oktober 2015].

Regjeringen (2014, 24. november). Kronologisk utvikling av det norske styrkebidraget i Afghanistan. <<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/tema/utenlandsoperasjoner/kronologisk-utvikling-av-det-norske-bidr.html?id=632365>> [lest 16. november 2014].

Ringdal, K. (2011). *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Rosen, S. (1972). War and the Willingness to Suffer. I B. M. Russett (red.), *Peace, War, and Numbers*. California: Sage.

Skaret, N. A. (2015). PRT-sjef oktober 2005 til juni 2006. Personlig intervju per telefon 02.10.2015.

Smith, R. (2008). *The Utility of Force. The Art of War in the Modern World*. New York: Vintage Books.

Solberg, R. (2010, 6. desember). Bistand på ville veier. *Aftenposten*. <<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Bistand-pa-ville-veier-6274301.html>> [lest 23. oktober 2015].

Stam, A. C. III (1999). *Win, Lose, or Draw: Domestic politics and the crucible of war*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Stortinget (2001, 8. november). Redegjørelse av statsministeren om situasjonen etter terrorangrepene mot USA. <<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2001-2002/011108/1/>> [lest 5. juli 2015].

Stortinget (2003, 15. desember). Redegjørelser av utenriksministeren og forsvarsministeren om samlet norsk innsats i Afghanistan og Irak i 2004, samt Norges bidrag til operasjoner utenlands i 2004. <<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2003-2004/031215/8/>> [lest 6. juli 2015].

Stortinget (2005, 9. november). Redegjørelse av utenriksministeren om Norges engasjement i Afghanistan og Irak. <<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2005-2006/051109/2/>> [lest 20. mai 2015].

Stortinget (2009, 21. oktober). Spørsmål 5. <<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2009-2010/091021/ordinarsporretime/5/>> [lest 22. september 2015].

Stortinget (2010, 9. februar). Redegjørelse av utenriksministeren om utviklingen i Afghanistan og Norges sivile og militære engasjement i landet. <<https://www.stortinget.no/no/Saker-og->

[publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2009-2010/100209/2/](#)> [lest 29. September 2015].

Stortinget (2011, 26. april). Redegjørelse av utenriksministeren om utviklingen i Afghanistan samt norsk sivil og militært engasjement. <<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2010-2011/110426/1/>> [lest 20. mai 2015].

Stortinget (2014, 5. juni). Redegjørelse av utenriksministeren og forsvarsministeren om utviklingen i Afghanistan og Norges engasjement i landet. <<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2013-2014/140605/1/>> [lest 29. september 2015].

Suhrke, A. (2011). *Eksperiment Afghanistan. Det internasjonale engasjementet etter Taliban-regimets fall*. Oslo: Spartacus.

Sullivan, P. (2007). Why Powerful States Lose Limited Wars. *The Journal of Conflict Resolution* 51(3), 496-524.

Sullivan, P. L. & Koch, M. T. (2009). Military Intervention by Powerful States, 1945-2003. *Journal of Peace Research* 46(5), 707-718.

Svarstad, E. (2014). Nasjonal kontroll i internasjonale operasjoner. I T. Heier, A. Kjølberg & C. F. Rønnefeldt (red.), *Norge i internasjonale operasjoner. Militærmakt mellom idealer og realpolitikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Søbstad, O. A. (2015). Sjef for Transition Support Group Faryab juni 2012 til september 2012. Personlig intervju per telefon 02.10.2015.¹²

Ucko, D. H (2013). The Five Fallacies of Clear-Hold-Build. *The RUSI Journal* 158(3), 54-61.

Ulriksen, S. (2010). Norway's Political Test in Faryab, Afghanistan: How to Lead? *Noref Policy Brief* (nr. 10). <http://www.peacebuilding.no/var/ezflow_site/storage/original/application/1932b56f2ba4eec585d250f27e7e466a.pdf> [lest 20. mai 2015].

Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet & Justisdepartementet (2009). Strategi for helhetlig norsk sivil og militær innsats i Faryab-provinsen i Afghanistan. <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/FD/Dokumenter/Strategi_Norge-i-Faryab-Afghanistan.pdf> [lest 23. mai 2015].

VG (2010, 30. juli). Norske styrker angrepet to ganger på samme dag. <<http://www.vg.no/nyheter/utenriks/afghanistan/norske-styrker-angrepet-to-ganger-paa-samme-dag/a/10044000/>> [lest 20. august 2015].

Østerud, Ø. (2007). Makt og maktbruk i internasjonal politikk. I J. Hovi & R. Malnes (red.), *Anarki, makt og normer. Innføring i internasjonal politikk*. Oslo: Abstrakt forlag.

¹² I praksis var dette PRT 19. Søbstad var i praksis Norges siste PRT-sjef i Faryab.

Østerud, Ø. (2012). Strategi og irregulær krigføring. I S. Diesen (red.), *Strategi: Mellom vitenskap, intuisjon og etikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Østerud, Ø. (2013). Afghanistan-operasjonen: feil strategi eller umulig utfordring? I O. Bøe-Hansen, J. H. Matlary & T. Heier (red.), *Strategisk suksess? Norsk maktbruk i Afghanistan og Libya*. Oslo: Universitetsforlaget.

Liste over informanter, oppført i kronologisk rekkefølge

- Nils Arne Skaret* PRT-sjef oktober 2005 til juni 2006. 02.10.2015.
- Espen Arntzen* PRT-sjef desember 2007 til juni 2008. 07.10.2015.
- Ivar Knotten* PRT-sjef desember 2008 til juni 2009. 05.05.2015.
- Ivar Omsted* PRT-sjef juni 2009 til desember 2009. 25.03.2015.
- Fred Arne Jacobsen* PRT-sjef desember 2010 til juni 2011. 28.09.2015.
- Lars Magnus Huse* PRT-sjef juni 2011 til desember 2011. 30.09.2015.
- Odd Andreas Søbstad* PRT-sjef juni 2012 til september 2012. 02.10.2015.
- Harald Høiback* Nestkommanderende i Combined Joint Psychological Operations Task Force, september 2014 til desember 2014. 15.04.2015.

Vedlegg 1 – Forespørsel om intervju¹³

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet *Makt og avmakt: norske styrker i møte med afghanske opprørere*

Bakgrunn og formål

Formålet med denne masteroppgaven er å undersøke hvorvidt statsvitenskapelig teorier om konfliktutfall kan slås sammen, og hvorvidt en slik sammenslåing vil gi økt forklaringskraft til forklaringen av utfallet av konflikten mellom norske PRT-styrker og afghanske opprørere i Faryab. For å kunne undersøke dette trenger jeg informasjon fra informanter som selv har førstehåndskunnskap fra det norske oppdraget i Faryab. Alle spørsmål i studien er rettet mot formålet om å avdekke egenskaper i ulike forklaringer på konfliktutfall. Oppgavens problemstilling er: *I hvilken grad er det grunnlag for å slå sammen eksisterende teorier på konfliktutfall, og i hvilken grad vil en slik sammenslåing gi økt forklaringskraft til forklaringen av utfallet av konflikten mellom norske PRT-styrker og afghanske opprørere i Faryab?* Oppgaven gjennomføres ved Universitetet i Oslo, og skrives som del av prosjektet Kunnskapsbank Afghanistan ved Forsvarets høgskole.

Utvalget av informanter til disse intervjuene er trukket basert på nøkkelinformanter. Datainnsamlingen vil skje i form av semi-strukturerte dybdeintervjuer, der informantenes egne oppfatninger, tolkninger og meninger er en viktig del av datainnsamlingen. Jeg ønsker å få informasjon fra informanter med erfaring og kompetanse på Norges bidrag i Afghanistan, for å kunne avdekke hvordan utfallet av konflikten kan forklares.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Datainnsamlingen skjer ved aktiv deltakelse gjennom intervju med en varighet på ca. 30 minutter. Spørsmålene vil omhandle erfaringer fra Norges PRT-bidrag i Afghanistan, og opplysningene som samles inn avhenger av hva informanten selv anser som viktig for å kunne forklare utfallet av konflikten. Data registreres med penn og papir, samt med et lydopptak, dersom informanten samtykker til dette. Informantene får tilsendt intervjuguide via mail i forkant av intervjuet.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. De som har tilgang til personopplysninger er veiledere Tora Skodvin ved UiO og Tormod Heier ved Forsvarets

¹³ På tidspunktet da denne forespørselen ble sendt ut til informanter var planen for oppgaven svært annerledes fra hvordan oppgaven endte opp.

høgskole. Personopplysningene og opptakene lagres på UiOs server. Det opprettes en koblingsnøkkel, og personopplysninger og øvrig datamateriale lagres separat, for å ivareta konfidensielt. I tilfeller der PRT-sjefer kommer med utsagn som kan gjøre dem gjenkjennelige for personer i miljøet, vil datamaterialet som skal publiseres i masteroppgaven sendes til gjennomlesning av informantene det gjelder, for å sikre at de samtykker til publiseringen.

I publikasjon vil deltakerne omtales som PRT-sjefer¹⁴. Datamaterialet vil anonymiseres når masterprosjektet er avsluttet, senest innen 12.12.2015.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Vårin Alme, tilgjengelig på telefon 92 88 73 04 og e-post varinalme@gmail.com. Kontaktopplysninger til veiledere er:

- Tormod Heier, oberstløytnant, Forsvarets høgskole. Telefon: 47 64 24 20. E-post: theier@fhs.mil.no.
- Tora Skodvin, professor ved det Samfunnsvitenskapelige fakultet, UiO. Telefon: 99 24 33 76. E- post: tora.skodvin@stv.uio.no.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Samtykke innhentes skriftlig, ved avkrysning i en av boksene under, samt underskrift på den stiplede linjen under.

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Jeg samtykker til å delta i intervju

¹⁴ Planen var her å anonymisere informantene i oppgaven. Etter at det ble klart at samtlige informanter samtykket til å bli navngitt endret jeg dette.

Vedlegg 2 – Intervjuprosessen

De semi-strukturerte intervjuene ble ikke gjennomført likt for hver informant. Et semi-strukturert intervju gjennomføres med en intervjuguide som ikke nødvendigvis må følges til punkt og prikke (Bryman 2004: 321). Selv om jeg primært fulgte intervjuguiden, valgte jeg fra tid til annen å stille oppfølgingsspørsmål og endre spørsmålsrekkefølgen. De tre første intervjuene ble gjennomført ansikt til ansikt og varte i snitt to timer. Etter å ha kommet lenger i skriveprosessen ble jeg klar over at flere av spørsmålene gikk utenfor oppgavens omfang (se Vedlegg 3). Fordi PRT-sjefene er spredt over hele Norge var det også utfordrende å møte alle, også ettersom jeg fikk knapp tid. Intervjuguiden ble derfor redusert (se Vedlegg 4). De sentrale spørsmålene ble beholdt, men intervjuet varte nå i rundt en halv time, og ble gjort over telefon.

Fordi sjansen for at settingen er avgjørende for informantenes utsagn om utfallet av Faryab-konflikten er liten, anser jeg ikke dette som et problem med datainnsamlingen. Mens jeg brukte diktafon på de tre første intervjuene, viste det seg imidlertid vanskelig å ta opp telefonintervjuene. Jeg valgte her å bruke penn og papir, og var ekstra påpasselig med å forsikre meg om at jeg fikk med meg alle utsagn. Likevel er det mulig at intervjuene som ble gjennomført med diktafon ble mer nøyaktig nedtegnet. Jeg kompenserer for dette ved å sende informantene direkte sitater til gjennomlesning.

Ifølge Bryman (2004: 116) er det en sjanse for at informanter er mindre engasjerte i intervjuprosessen når intervjuene foregår over telefon. Jeg opplevde ingen slik forskjell i informantenes engasjement. Alle informanter ble tilsendt intervjuguiden i forkant av intervjuet, og samtlige av informantene forberedte seg. I planleggingen av intervjuprosessen fikk jeg råd fra NSD om å anonymisere informanter, da ansatte i Forsvaret kan ha en tendens til å holde kortene tett til brystet. Det er mulig at dette stemmer for andre grupper i Forsvaret, men min erfaring er at PRT-sjefene alle var svært velvillige og ønsket å gi nyansert, reflektert informasjon om oppdraget. Dette inntrykket kan underbygges av at samtlige av informantene var også villige til å fremstå med navn.

Vedlegg 3 – Intervjuguide 1

Navn:

Nåværende stilling:

Ansvarsområde i PRT Meymaneh:

Tidsramme for engasjement i PRT Meymaneh:

Hvordan var situasjonen i Faryab da du ankom Afghanistan?

Utviklet denne situasjonen seg i løpet av din tid i PRT-en?

Hvordan vil du karakterisere situasjonen og stemningen i Norge overfor det norske bidraget i Afghanistan i tiden da du var stasjonert i Faryab?

Hva anså du som norske målsettinger i Afghanistan? Anså du opprørsbekjempelse som et av disse målene?

Hva anså du som PRT-styrkens mål i Faryab?

Hva skulle til for å oppnå disse målsettingene?

I praksis, hva slags oppgaver hadde du og PRT-en du ledet i Faryab? Kan du trekke frem eksempler?

Anså du målsettingene som oppnåelige?

Vil du si at PRT-en du ledet gjorde fremgang mot målet i løpet av tiden du var der?

Nå går jeg over på spørsmål som er direkte rettet mot teorien i oppgaven min. Her må du gjerne be meg om å klargjøre, da noe fort kan virke uklart her.

Hvordan vil du karakterisere Norges militære kapabilitet med tanke på potensialet norsk forsvar har? Vil du anse denne kapabiliteten som sterk i forhold til opprørerne i Faryab?

Når det gjelder andelen av det norske forsvaret som ble sendt til Faryab – anser du denne styrken som tilstrekkelig for å nå målene som var satt? Er du av den oppfatningen at denne kunne vært mindre eller større? Hvorfor/hvorfor ikke?

Hvilke utfordringer opplevde du som PRT-sjef i løpet av din periode i Faryab?

Hvordan vil du karakterisere opprørsgruppen(e) din PRT-enhet møtte i Faryab? (Var disse tett eller løst organisert, Taliban-rekrutter eller med andre tilknytninger?)

Hvordan vil du karakterisere opprørernes militære kapabilitet?

Hva var norske styrkers fortrinn og svakheter i Faryab?

Hva var afghanske opprøreres fortrinn og svakheter i Faryab?

Kan du trekke frem eksempler på dette?

Opplevde du det militære handlingsrommet i Faryab som begrenset på noen måte?

Hvis ja, hvilke begrensninger var dette? (Begrensninger fra NATO, ISAF, andre land, ambassaden i Kabul, regjeringen hjemme i Norge, det politiske klimaet hjemme i Norge eller andre?)

Fikk disse begrensningene konsekvenser for PRT-styrken du ledet? Hvis ja, hvilke, og på hvilken måte?

Hvilke tiltak og vurderinger gjorde PRT-ledelsen for å sikre norske soldaters liv?

Opplevde den norske PRT-en tap eller skader i løpet av din tid i Faryab?

Har du mulighet til å svare på om afghanske opprørere eller sivile som ble drept eller skadet av norske PRT-soldater i løpet av din periode i Faryab? Hvis ja, kan du gi en indikasjon på hvor mange det her er snakk om?

Hva er ditt inntrykk av sivilbefolkningens syn på den norske PRT-styrken?

Hva er ditt inntrykk av sivilbefolkningens syn på afghanske opprørere?

Kan du si litt om typiske oppgaver og operasjoner PRT-styrken gjennomførte, og bakgrunnen for disse?

Hadde de norske styrkene relevante maktmidler?

I den forbindelse er det relevant for min oppgave å snakke om makt og avmakt. Opplevde du noen gang en form for avmakt i Faryab? I så fall hvorfor, og hvordan kom avmakten til uttrykk?

Synes du det er rimelig å si at Norge hadde mye på spill i Afghanistan?

Hvilke interesser oppfattet du at Norge hadde av å nå sine mål i Afghanistan?

Oppfattet du den politiske viljen i Norge til å nå målene i Afghanistan som sterk?

Oppfattet du PRT-soldatenes vilje til å nå mål som sterk?

Var det forskjell i den norske viljen til å nå mål i Afghanistan og opprørernes vilje til å nå sine mål?

Hva anså du som opprørernes (evt ulike) målsettinger i opprøret?

Er det rimelig å si at opprørerne hadde en fordel ved at de kjente- og kunne utnytte området i Faryab? Hvorfor/hvorfor ikke? Kan du gi eksempler? Jobbet norske styrker for å oppnå bedre kjennskap til miljøet? Lyktes de i dette?

Hvordan opplevde du maktforholdet mellom den norske PRT-styrken og opprørerne? Hva er dine tanker om den makten opprørerne besatt ift PRT Meymaneh?

Hvordan svarte norske styrker på kampmetoder som geriljakrigføring, med bakholdsangrep, selvmordsbomber og lignende?

Var det en oppsving i rekruttering av opprørere gjennom tiden PRT-styrkene var i Faryab?

Til slutt, kan du trekke frem noen viktige eller avgjørende hendelser fra din periode i Faryab? Har du ellers noe annet å tilføye som kan være relevant her?

Vedlegg 4 – Intervjuguide 2

Navn:

Nåværende stilling:

Stilling i Afghanistan:

Tid og sted for stasjoneringen i Afghanistan:

Hva anså du som din PRT-kontingents hovedmål?

Er det rimelig å si at opprørsbekjempelse var en av de norske målsettingene i Afghanistan og i Faryab?

Hvordan vil du karakterisere utfallet av det norske PRT-bidraget?

Når det gjelder andelen av det norske forsvaret som ble sendt til Faryab – anser du denne styrken som tilstrekkelig for å nå mål?

Opplevde du det militære handlingsrommet til PRT-en som begrenset på noen måte? (Begrensninger fra NATO, ISAF, andre land, ambassaden i Kabul, regjeringen hjemme i Norge, det politiske klimaet hjemme i Norge eller andre?) Hvis ja, fikk dette konsekvenser for den militære måloppnåelsen?

Hvordan opplevde du maktforholdet mellom den norske PRT-styrken og opprørerne? (Fortrinn og ulemper for begge parter)

Hvordan vil du karakterisere opprørsgruppen(e) i Faryab? (Var disse tett eller løst organisert, Taliban-rekrutter eller med andre tilknytninger?)

Hvilke interesser oppfattet du at Norge hadde av å nå sine mål i Afghanistan? Synes du det er rimelig å si at Norge hadde mye på spill i Afghanistan?

Oppfattet du den politiske viljen i Norge til å nå målene i Afghanistan som sterk, og var det forskjell på den norske viljen til å nå mål i Afghanistan og opprørernes vilje til å nå sine mål?